

Kuntien, kuntayhtymien ja hyvinvointialueiden ikääntyneiden asumisen valtionavustushankkeiden arviointi

Ympäristöministeriön julkaisuja
2023:16

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

Ympäristöministeriön julkaisuja 2023:16

Kuntien, kuntayhtymien ja hyvinvointialueiden ikääntyneiden asumisen valtionavustushankkeiden arviointi

Jeremias Kortelainen, Taru Aihinen, Noora Luomala, Nella Koivula,
Tiina Koivula, Jenna Siltala, Olli Oosi

Ympäristöministeriö Helsinki 2023

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Ympäristöministeriö

CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-361-394-2

ISSN pdf: 2490-1024

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2023

Kuntien, kuntayhtymien ja hyvinvointialueiden ikääntyneiden asumisen valtionavustushankkeiden arviointi

Ympäristöministeriön julkaisuja 2023:16		Teema	Asuminen
Julkaisija	Ympäristöministeriö		
Tekijä/t	Jeremias Kortelainen, Taru Aihinen, Noora Luomala, Nella Koivula, Tiina Koivula, Jenna Siltala, Olli Oosi		
Kieli	suomi	Sivumäärä	85

Tiivistelmä

Arvioinnin kohteena olivat 57 ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmassa vuosina 2020–2023 toteutettua kuntien, kuntayhtymien ja hyvinvointialueiden valtionavustushanketta ikäystävällisen asumisen ja asuinympäristöjen kehittämiseksi. Hankekokonaisuus edisti tavoitteena olleita teemoja monin tavoin. Hankkeet toteutuivat pääosin suunnitellusti. Kuntien viranhaltijoiden tietoisuuden kasvaminen ikääntyneiden asumisesta on yksi tulos. Se muodostaa pohjaa kehittämistoimille sekä kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyölle.

Tulosten hyödynnettävyyttä tuki mahdollisuus määritellä hankkeen sisältö toteuttajan tarpeista. Tämä loi edellytyksiä toimintakulttuurin muutoksen ja uusien toimintamallien syntyemiselle henkilöstön osaamisen vahvistumisen kautta. Tulokset siirtyvät käyttöön tuotettujen aineistojen ja erityisesti asumiseen, asuinympäristöihin ja ikääntyneiden asumisen varautumiseen kehitettyjen ratkaisujen ja suunnitelmien kautta. Avustus koettiin hyödyllisenä ja sen toteutusprosessi tuki tavoitteiden saavuttamista.

Hyvinvointialueiden käynnistyessä niiden ja kuntien yhteistyössä oli vielä epäselvyyttä. Hyvinvointialueiden toteuttamat hankkeet tukivat muutoksessa. Hyvinvointialueiden ja kuntien roolien selkeyttäminen sekä yhteistyön rakenteisiin panostaminen ovat suosituksia tuleville vuosille. Ikääntyneiden asumisen kehittäminen hyötyisi pitkäjänteisestä valtion rahoituksesta.

Asiasanat asuminen, ikääntyneet, varautuminen, kunnat, hyvinvointialueet, ennakointi, kehittämishankkeet

ISBN PDF 978-952-361-394-2 **ISSN PDF** 2490-1024

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-394-2>

Utvärdering av kommunernas, samkommunernas och välfärdsområdenas statsunderstödsprojekt för äldres boende

Miljöministeriets publikationer 2023:16		Tema	Boende
Utgivare	Miljöministeriet		
Författare	Jeremias Kortelainen, Taru Aihinen, Noora Luomala, Nella Koivula, Tiina Koivula, Jenna Siltala, Olli Oosi		
Språk	finska	Sidantal	85

Referat

Föremål för utvärderingen var sammanlagt 57 statsunderstödsprojekt som kommuner, samkommuner och välfärdsområden genomfört åren 2020–2023 inom ramen för åtgärdsprogrammet för äldres boende i syfte att utveckla åldersanpassade bostäder och boendemiljöer. Projekten genomfördes huvudsakligen som planerat och de främjade de uppställda målen på många sätt. Ett resultat är att medvetenheten om äldres boende ökade bland tjänsteinnehavarna i kommunerna. Detta skapar grund för utvecklingsåtgärder och för samarbete mellan kommunerna och välfärdsområdena.

Möjligheten att utnyttja resultaten stöddes av möjligheten att fastställa projektets innehåll utifrån genomförarens behov. Detta skapade förutsättningar för en förändring av verksamhetskulturen och för uppkomsten av nya verksamhetsmodeller i och med att personalens kompetens stärks. Resultaten kan utnyttjas genom det producerade materialet och genom de lösningar och planer som tagits fram särskilt för boende, boendemiljöer och beredskap när det gäller äldres boende. Understödet upplevdes som nyttigt och processen bidrog till uppnåendet av målen.

När välfärdsområdena inledde sin verksamhet var det ännu oklart hur samarbetet mellan dem och kommunerna skulle komma att se ut. Välfärdsområdenas projekt var till hjälp i förändringen. För de kommande åren rekommenderas tydligare roller för välfärdsområdena och kommunerna och satsningar på samarbetsstrukturerna. Utvecklingen av äldres boende gagnas av långsiktig statlig finansiering.

Nyckelord	boende, äldre, föregripande, kommuner, välfärdsområden, förutseende, utvecklingsprojekt		
ISBN PDF	978-952-361-394-2	ISSN PDF	2490-1024
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-394-2		

Evaluation of discretionary government grant projects concerning older people's housing of municipalities, joint municipal authorities and wellbeing services counties

Publications of the Ministry of the Environment 2023:16	Subject	Housing
Publisher	Ministry of the Environment	

Author(s)	Jeremias Kortelainen, Taru Aihinen, Noora Luomala, Nella Koivula, Tiina Koivula, Jenna Siltala, Olli Oosi	
Language	Finnish	Pages 85

Abstract

The evaluation concerned a total of 57 discretionary government grant projects to develop age-friendly housing and living environments implemented in 2020–2023 under the Action plan on housing for older people. The projects promoted the themes set as the target in various ways. For the most part the projects were implemented as planned. Among the main outcomes was increased awareness of older people's housing among the public officials. This will lay the foundation for development measures and cooperation between municipalities and wellbeing services counties.

The usability of the results was supported by the possibility to define the content of the project based on the needs of the implementer. This created the conditions for changing the operating culture and creating new operating models by strengthening the staff's competence. The results will be transferred to use through the data produced and, in particular, the solutions and plans developed for housing, living environments and preparedness related to older people's housing. The grants were considered useful and the implementation process supported the achievement of the targets.

There are still ambiguities related to the cooperation between municipalities and the wellbeing services counties that are now getting started. The projects implemented by the wellbeing services counties provided support for the change. The recommendations for the coming years include clarification of the roles of the wellbeing services counties and municipalities and improvement of the structures of their cooperation. The development of housing for older people would benefit from long-term central government funding.

Keywords	housing, older people, preparedness, municipalities, wellbeing services counties, foresight work, development projects
-----------------	--

ISBN PDF	978-952-361-394-2	ISSN PDF	2490-1024
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN address	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-394-2
--------------------	---

Sisältö

Esipuhe	7
1 Johdanto	8
1.1 Arvioinnin tavoitteet	8
1.2 Menetelmät ja aineistot.....	10
1.3 Avustuksen tausta ja kohdentaminen	11
2 Rahoitetut hankkeet ja niiden toteutus	15
2.1 Rahoitetut hankkeet.....	15
2.1.1 Hankkeiden rahoitus.....	15
2.1.2 Hankkeiden toteuttajat ja alueellinen jakautuminen	16
2.1.3 Hankerahoituksen mukainen kattoteema.....	18
2.1.4 Hanketyypit.....	19
2.2 Hankkeiden kohdentuminen rahoituksen tavoitteisiin.....	21
2.3 Toimenpiteet, hankkeiden eteneminen ja yhteistyö.....	25
2.3.1 Toimenpiteet.....	25
2.3.2 Hankkeiden eteneminen	29
2.3.3 Yhteistyö.....	29
3 Hankehaun toteutus ja rahoitus	32
3.1 Rahoituksen tarkoituksenmukaisuus.....	32
3.2 Hankkeiden etenemisen seuranta, tuki ja viestintä	33
4 Tulokset ja vaikutukset	37
4.1 Hankkeiden tulokset suhteessa hakuilmoituksen tavoitteisiin	37
4.2 Vaikutukset.....	48
4.2.1 Vaikutusten syntyminen.....	48
4.2.2 Tulosten pysyvyys	51
4.2.3 Tulosten syntymiseen vaikuttaneet tekijät	54
4.3 Näkökulmia hyvinvointialueyhteistyöhön	55
4.4 Esimerkkejä hanketoteutuksista.....	57
5 Johtopäätökset ja kehittämisenäkökulmat	70
5.1 Johtopäätökset.....	70
5.2 Kehittämisenäkökulmia tuleville vuosille.....	72
Liitteet	75
Liite 1. Hankkeiden perustiedot	75
Liite 2. Hakuilmoitus 2022.....	82

ESIPUHE

Ikääntyneiden hyvät asuinolot tukevat hyvinvointia ja arjessa pärjäämistä sekä vaikuttavat osaltaan vähentävästi palvelujen tarpeeseen. Hyvät asuinolot tukevat kotona asumista hyvinkin erilaisissa olosuhteissa. Paikallistaso eli kunnat ovat tärkeitä toimijoita asumisen parantamisessa ja tämän vuoden alusta lähtien myös hyvinvointialueet, jotka vastaavat ikääntyneiden asumispalvelujen järjestämisestä ja asumiseen liittyvästä neuvonnasta.

Ympäristöministeriö toteutti Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelman vuosina 2020–2022 osana kansallista Ikäohjelmaa 2030. Toimenpideohjelman toteutus painottui valtion toimiin kuntien ja kansalaisten tukemiseksi ikääntyneiden asumisessa. Siinä myönnettiin valtionavustusta 57 kunnan, kuntayhtymän ja hyvinvointialueen kehittämishankkeelle vuosina 2020–2022. Näiden hankkeiden keskiössä oli ennakointi ja varautuminen ikääntyneiden asumistarpeisiin. Niissä edistettiin myös asuntokannan korjaamista, tuettiin ikääntyneiden asumisratkaisujen ja ikäystävällisten asuinympäristöjen kehittämistä sekä vahvistettiin asumisen yhteisöllisyyttä. Myös kuntien ja tulevien hyvinvointialueiden yhteistyötä vahvistettiin.

Owal Group Oy arvioi kuntien, kuntayhtymien ja hyvinvointialueiden kehittämishankkeiden toteutusta ja tuloksia suhteessa toimenpideohjelman tavoitteisiin sekä yleisemmin ikääntyneiden asumisen tarpeisiin ja keskeisiin ratkaisuihin nähden. Arvioinnissa avustuksensaajilta koottiin myös ehdotuksia mahdollista tulevaa toimintaa varten. Tässä raportissa kuvataan hankkeiden toteutusta ja tuloksia sekä niiden vaikuttavuutta avustuksensaajien toimintaan. Tämä tieto hyödyttää laajasti ikääntyneiden asumisen kehittämistä.

Raija Hynynen

Huhtikuu 2023

1 Johdanto

Tässä luvussa kuvataan arvioinnin kohde, aineistot ja menetelmät.

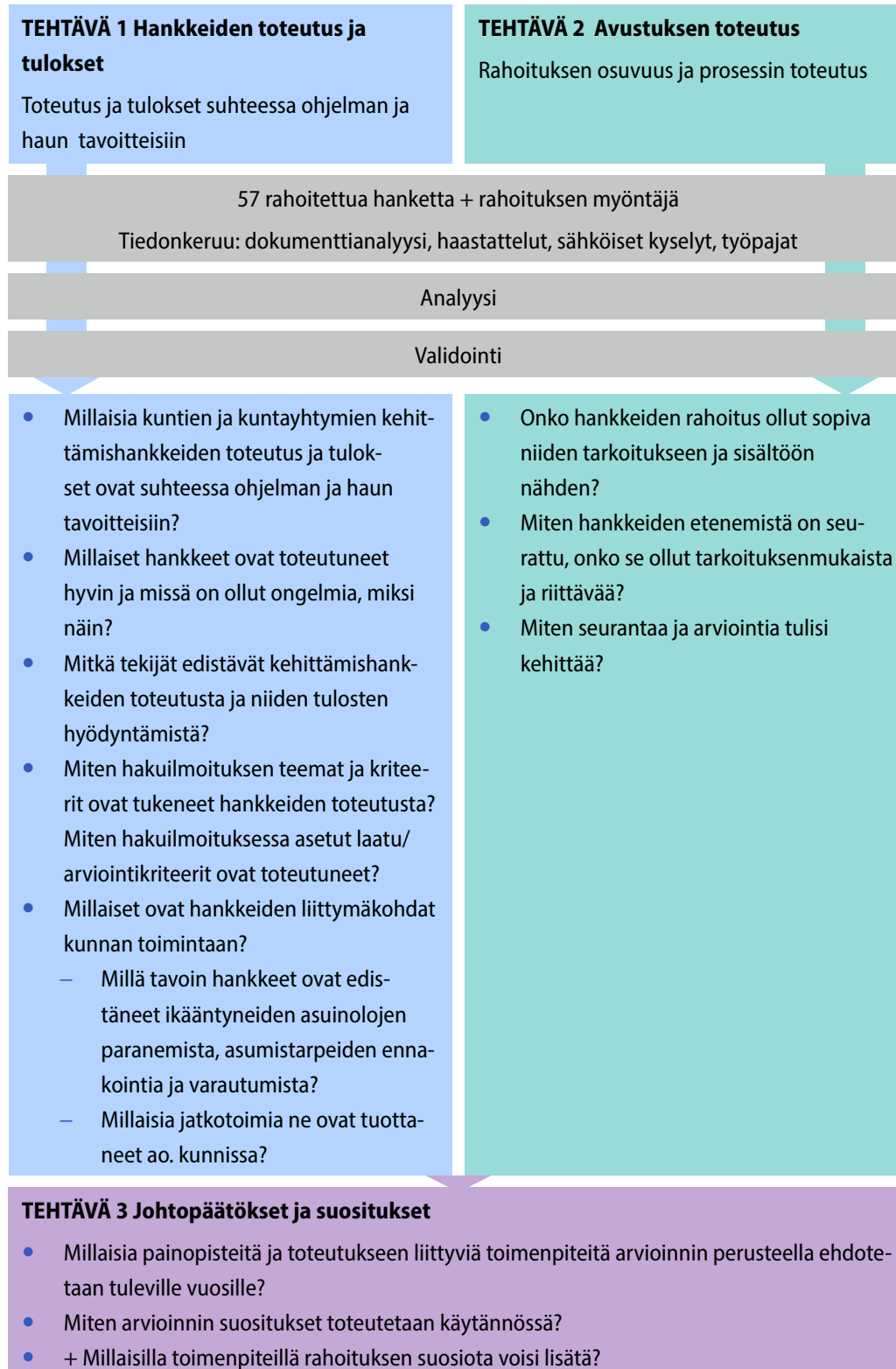
1.1 Arvioinnin tavoitteet

Arvioinnin kohteena olivat Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmassa vuosina 2020–2022 toteutetut kuntien ja kuntayhtymien valtionavustushankkeet. Niiden tavoitteena oli tukea ja kannustaa kuntien, kuntayhtymien ja hyvinvointialueiden varautumista ikääntyneiden asumisen tarpeisiin, kehittää asumista ja asuinympäristöjä ikäystävällisemmiksi sekä edistää kuntien ja tulevien hyvinvointialueiden yhteistyötä ikääntyneiden asumisen kysymyksissä. Kuntia ja kuntayhtymiä avustettiin vuosien 2020–2022 aikana yhteensä 57 hankkeessa. Avustusmäärät vaihtelivat 14 000–80 000 euron välillä.

Vuonna 2020 avustusta myönnettiin 16 ja vuonna 2021 yhteensä 23 hankkeeseen, joiden keskiössä oli ennakointi ja varautuminen ikääntyneiden asumistarpeisiin. Lisäksi hankkeissa edistettiin olemassa olevan asuntokannan korjaamista, tuettiin ikääntyneille sopivien asuntojen ja asumisratkaisujen kehittämistä, parannettiin asuinympäristöjen ikäystävällisyyttä sekä vahvistettiin asumisen ja asuinalueiden yhteisöllisyyttä. Rahoitus myönnettiin kunnalle tai kuntayhtymälle, mutta hankkeen yhteistyössä sai olla mukana muita toimijoita. Vuoden 2022 hakemuskierroksella myönnettiin avustusta 18 kehittämishankkeeseen, jossa oli mukana kuntien ja kuntayhtymien lisäksi hyvinvointialueiden kehittämishankkeita. Vuoden 2022 hankehaussa toistui aikaisempien vuosien teemat, mutta uutena painopisteenä oli vahvistaa kuntien ja hyvinvointialueiden yhteis- ja kehittämistyötä ikääntyneiden asumisen kysymyksissä.

Arviointi jakautui kolmeen osakokonaisuuteen: 1) Hankkeiden toteutus ja tulokset, 2) Avustuksen toteutus ja 3) Johtopäätökset ja suositukset. Arvioinnin lähestymistapaa ja työtä ohjanneita tutkimuskysymyksiä on havainnollistettu kuvassa 1. Arvioinnin aineistonkeruu kattaa kaikki rahoitetut hankkeet, mutta johtopäätökset ja suositukset kohdentuvat avustuskokonaisuuteen.

Kuvio 1. Arvioinnin viitekehys ja työtä ohjanneet tutkimuskysymykset.

Ensimmäisessä arviointitehtävässä tarkasteltiin rahoitettujen hankkeiden toimintaa, toimenpiteitä ja vaikutusten syntymistä suhteessa hakuilmoituksen tavoitteisiin. Keskeisiä aineistoja olivat hankkeiden dokumentaatio, hanketoimijoiden haastattelut ja sähköiset kyselyt. Arviointitehtävässä vastattiin hankkeiden tuloksellisuuteen ja vaikutuksiin liittyviin kysymyksiin: Mitä hankkeissa on saatu aikaan, mitä vaikutuksia hankkeilla on ollut ja mitä hankkeista on seurannut?

Arviointitehtävä 2 kohdistui rahoitukseen. Tarkasteltavia näkökulmia olivat hankerahoituksen toteutukseen ja kohdentumiseen liittyvät näkökulmat. Tuloksena tunnistettiin myös kehittämistarpeita prosessiin liittyen. Aineistona hyödynnettiin hanketason tiedonkeruun osaksi integroitujen kysymysten lisäksi rahoitusta myöntäneen tahon haastatteluja. Arviointitehtävään sisällytettiin lisäksi kuntien ja muiden toimijoiden ikääntyneiden asumisen kehittämisrahoituksen tarpeita ja toiveita koskeva tarkastelu.

Arviointitehtävässä 3 koottiin tiedonkeruun pohjalta muodostetun analyysin havainnot johtopäätöksiksi ja käytännön kehittämissuosituksiksi. Suositukset muotoiltiin käytännön toimenpiteiksi, joissa kuvataan esimerkiksi toteuttajatahot sekä edellytykset tai reunaehdot toimenpiteiden toteutumiseksi.

1.2 Menetelmät ja aineistot

Arvioinnissa hyödynnettiin useita tiedonkeruu- ja analyysimenetelmiä. Aineistona toimivat arvioitsijoille toimitetut hankekohtaiset rahoitushakemukset, väli- ja loppuraportit sekä hankkeiden muu materiaali, kuten ohjausryhmien muistiot tai hankkeen markkinointimateriaalit.

Arvioinnissa toteutettiin **dokumenttianalyysi**, jossa hyödynnettiin dokumenttiaineistoja sekä muuta arvioinnissa kerättyä tietoa. Analyysissa hankekokonaisuus luokiteltiin ja analysoitiin niiden kohdentumisen, toiminnan sisällön ja rahoituksen suuruuden perusteella. Luokittelussa hyödynnettiin hankehakemuksen mukaisia kattoteemoja.

Hankkeita ja sidosryhmiä koskeva tiedonkeruu toteutettiin **haastattelujen ja sähköisen kyselyn** muodossa. Haastattelutkimukset toteutettiin kahdessa vaiheessa siten, että hankekokonaisuuden kannalta keskeisiä tahoja kuultiin puolistrukturoiduilla ryhmä- tai yksilöhaastatteluilla. Haastattelut ja kysely toteutettiin seuraavasti:

- **Hankkeiden avaintoimijoiden haastattelut.** Arvioinnin kohteena olevia hankkeita koskevat haastattelut eli hankkeiden vastuutahoille toteutetut haastattelut (yhteensä 55 ryhmä- tai yksilöhaastatteluna toteutettua hankehaastattelua).

- **Case-esimerkkien toimijoiden haastattelut.** Tarkempaan tarkasteluun valituille hankkeille toteutettiin laajempi ryhmähaastattelu, joka kattoi hankkeen vastuutahon lisäksi esimerkiksi hyvinvointialueen tai kunnan eri toimialojen edustajia (yhteensä 12 ryhmähaastattelua).
- **Sidosryhmille suunnattu sähköinen kysely.** Hankkeiden keskeisille sidosryhmille toteutettiin sähköinen kysely, jolla kartoitettiin sidosryhmien näkemyksiä hankkeista. Vastauksia saatiin yhteensä 124. Näitä hyödynnettiin laadullisena aineistona tuomalla esiin erilaisia hyötyjä ja kehittämistarpeita hankekokonaisuudesta.
- **Viranhaltijakysely.** Kuntien viranhaltijoille suunnatulla kyselyllä kerättiin laajemmin tietoa ikääntyneiden asumisen kehittämisen tarpeista ja toiveista. Kysely kattoi myös hankkeiden ulkopuoliset kunnat. Vastauksia saatiin yhteensä 97. Vastauksia hyödynnettiin laadullisena aineistona tarkasteltaessa valtionavustusrahoituksen mahdollisuuksia ja kehittämistarpeita.
- Arvioinnissa toteutettiin myös alustavien tulosten **validointityöpaja**, johon kutsuttiin rahoittajan lisäksi hankkeiden toteuttajat sekä hyvinvointialueiden edustajia.

Tiedonkeruu on toteutettu yksittäisten hankkeiden tasolla, mutta arvioinnin havainnot on esitetty koko hankekokonaisuuden tasolla. Yksittäisten hankkeiden toteutusta ja tuloksia on esitelty tiiviisti taulukkomuodossa sekä laajemmin **seitsemän erilaista hankkeita kuvaavan case-esimerkin** kautta. Tulkinnat hankkeiden tuloksista ja vaikutuksista ovat arvioinnin tekijöiden.

Raportin toisessa luvussa kuvataan arvioinnin kohteena olevien hankkeiden tavoitteita ja toteutusta. Luvussa 3 käsitellään tuloksia ja vaikutuksia sekä niiden syntyminen edellytyksiä, ja luvussa 4 rahoitusprosessia. Yhteenvedo kokonaisuudesta ja näkökulmia kehittämiseen on esitetty luvussa 5.

Arvioinnin toteutti Owl Group Oy ajalla 8/2022–03/2023. Työtä ohjasi ohjausryhmä, johon kuuluivat ympäristöministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA) edustajat.

1.3 Avustuksen tausta ja kohdentaminen

Kansallisen ikäohjelman 2030 tavoitteina on *”suunnata ennaltaehkäiseviä ja toimintakykyä parantavia toimia iäkkäälle väestölle ja riskiryhmille, pidentää ikääntyvien työikäisten toimintakykyä ja työuria, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, lisätä ja mahdollistaa vapaaehtoistyötä, varmistaa iäkkäiden palvelujen yhdenvertaisuus, tehokkaampi koordinaatio ja taloudellinen kestävyys, lisätä asumisen ja asuinympäristöjen*

ikäystävällisyyttä ja nostaa esille suomalaista ikäteknologian kehittämistä ja hyödyntämistä.” Osana ohjelmaa ympäristöministeriö toteutti ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelman vuosina 2020–2022 parantamaan ikääntyneiden asuinoloja. Toimenpideohjelma jatkoi ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman (Ikä-Aske 2013–2017) työtä¹.

Toimenpideohjelman tavoitteina oli

- parantaa ikääntyneiden asuinoloja ja edistää asumisvaihtoehtojen tarjontaa,
- tukea sekä ikääntyneiden että kuntien ennakointia ja varautumista asumisessa, ja
- tukea ikäystävällisten asuinympäristöjen kehittämistä.

Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelman painopisteinä ovat ikääntyneiden ja kuntien asumisen ennakkoinnin ja varautumisen vahvistaminen, ikääntyneille sopivien asuntojen korjaamisen, kehittämisen ja rakentamisen tukeminen sekä ikä- ja muistiystävällisten asuinympäristöjen kehittämisen tukeminen. Yksi ohjelman toteuttamisen keinoista oli valtionavustus kuntien kehittämishankkeisiin.²

Tässä arvioidussa hankekokonaisuudessa avustettiin kuntien ja kuntayhtymien kehittämishankkeita, joilla tuettiin ikääntyneiden kansalaisten ja kuntien varautumista tuleviin asumisen tarpeisiin, edistettiin asuntokannan korjaamista, luotiin ikääntyneille sopivia asumisratkaisuja sekä kehitettiin asuinalueita ikäystävällisemmiksi sekä lisättiin asumisen yhteisöllisyyttä.

Avustuksen myöntämisen edellytyksenä oli, että hankkeen tulee

1. lisätä ikääntyneiden asumisen ennakointia ja varautumista kuntien ja kansalaisten toimesta,
2. edistää olemassa olevan asuntokannan korjaamista (esim. hissit, esteettömyys, ARA-kannan korjaaminen ikääntyneille, yhteistyömuodot),
3. tukea ikääntyneille sopivien asuntojen ja asumisratkaisujen tuottamista (esim. yhteisöasuminen ja muu välimuotoinen asuminen, yhteisö- ja monen sukupolven korttelit),

¹ Ohjelmassa kartoitettiin ikääntyneiden asumistilannetta, edistettiin asuntojen esteettömyyttä ja turvallisuutta sekä luotiin kunnille ennakkoinnin ja varautumisen työkaluja ja toimintamalleja. Ohjelmassa muodostettiin myös varautumisen viitekehys ja arviointimalli, joiden avulla kunnat voivat kiinnittää huomioita erilaisiin ennakkoinnin ja varautumisen näkökulmiin ja teemoihin.

² YM (2020). Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma vuosille 2020–2022.

4. parantaa asuinympäristöjen ikäystävällisyyttä (esim. esteettömyys, turvallisuus, muistiystävällisyys) tai
5. vahvistaa asumisen ja asuinalueiden yhteisöllisyyttä (esim. yhteinen toiminta, tapaamispaikat, osallisuus).

Hankkeen toteuttajan tuli olla kunta tai kuntayhtymä, mutta hankkeen aikana tehtävässä yhteistyössä saattoi olla mukana muu y-tunnuksellinen toimija. Ympäristöministeriön osuus hankkeen avustuskelpoisista kustannuksista oli enintään 60 %³. Hanketoteuttajien oli mahdollista kattaa omarahoitusosuus myös omana työnä.

Avustus myönnettiin valtionavustuslain (688/2001) 5 §:n mukaisena erityisavustuksena sisällöltään ja tarkoitukseltaan rajattuun hankkeeseen. Hankeavustusta myönnettiin vain sellaisiin hankkeisiin, jotka täyttivät valtionavustuslain 7 §:ssä määritellyt yleiset edellytykset valtionavustuksen myöntämiselle. Rakennus-, infrastruktuuri- tai laiteinvestoinnit eivät olleet avustuskelpoisia kustannuksia.

Hankehakemusten arvioinnista vastasivat ympäristöministeriön ja ARAn asiantuntijat. Hankehakemusten arviointikriteerit olivat:

1. Innovatiivisuus ja toteuttamiskelpoisuus
 - Hanke tähtää tulevaisuuteen ja siihen liittyy innovatiivisia tekijöitä tai piirteitä.
 - Hanke voi soveltaa olemassa olevia ratkaisuja uudella tavalla, aihealueella tai maantieteellisellä alueella.
 - Hanke on realistisesti toteutettavissa esitetyn suunnitelman, aikataulun ja resurssien mukaisesti.
2. Yhteistyö
 - Hankkeessa ovat mukana toteuttamisen kannalta keskeiset yhteistyötahot: kunnan eri hallintokuntia, järjestöjä ja yrityksiä.
 - Ikääntyneiden edustus tulee olla hankkeessa mukana, esimerkiksi vanhusneuvosto, kansalaisraati ja ikääntyneiden raati.
 - Hankkeessa kehitetään uudentyyppisiä yhteistyö- ja toimintamuotoja.

³ Erityisen vaikeassa taloudellisessa tilanteessa olevien kuntien kohdalla valtionavustus oli enintään 80 % hankekustannuksista vuoden 2020 haussa.

3. Hyödynnettävyys ja vaikuttavuus

- Hanke liittyy kuntien kannalta ikääntyneiden asumisen keskeiseen haasteeseen ja vauhdittaa sen kannalta merkittäviä pitkän aikavälin ratkaisuja.
- Hankkeella on potentiaalia laajempaan vaikuttavuuteen ja sen tulosten hyödyntämiseen muissa kunnissa ja valtakunnallisesti.
- Rahoitettavat hankkeet tuottavat ratkaisuja väestöltään ja sijainniltaan erilaisiin kuntiin.

Hankkeiden toteutusta koskevaa ohjeistusta muokattiin vuosittain hankekokonaisuuden edetessä. Merkittävimmät muutokset koskivat vuoden 2022 hankkeita, jolloin myös hyvinvointialueet hyväksyttiin toteuttajiksi. Rahoitusehtoja tiukennettiin vuonna 2022. Vain yhtä kohdetta (rakennusta tai toimintapaikkaa) koskevia hankkeita ei otettu enää avustuksen piiriin. Lisäksi hankkeiden toteutusta koskevaa ohjeistusta tarkennettiin ja hankkeilta edellytettiin ohjausryhmän nimeämistä.

Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma tarjosi hankkeille toteutuksen tukea ja verkottumistilaisuuksia. Ohjelmassa jaettiin myös ikääntyneiden asumiseen liittyvää tietoa ja hyviä käytäntöjä nettisivujen, seminaarien ja muun yhteistyön kautta. Vuoden 2022 hakuilmoitus on raportin liitteenä.

2 Rahoitetut hankkeet ja niiden toteutus

Tässä luvussa esitellään arvioinnin kohteena olleiden hankkeiden muodostamaa kokonaisuutta ja tarkastellaan tarkemmin hankkeiden tavoitteita, toimenpiteitä ja etenemistä.

2.1 Rahoitetut hankkeet

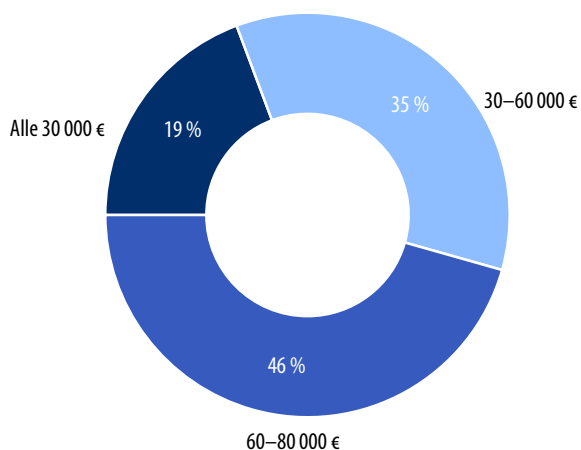
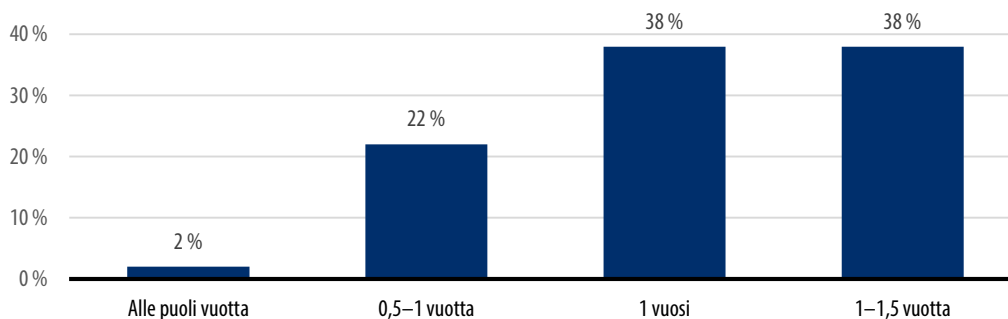
2.1.1 Hankkeiden rahoitus

Arvioinnin kohteena olevia ikääntyneiden asumisen kehittämishankehakemuksia oli vuosien 2020–2022 aikana yhteensä 59. Hakemusten hankkeista kaksi jäi käynnistymättä ja yksi keskeytyi. Vuoden 2020 aikana hankkeita käynnistyi 16, vuonna 2021 23 ja vuonna 2022 18. Yhteensä valtionavustusta sai siten 57 hanketta. Liitteessä 1. olevassa taulukossa on esitetty rahoitettujen hankkeiden perustiedot: nimi ja toteuttaja, tavoitteet, toteutusaika ja budjetti. Keskimäärin hankkeiden saama rahoitus oli 55 000 euroa. Rahoituksen määrä yhtä hanketta kohden oli 14 000–80 000 euroa. Hankkeiden kesto vaihteli neljästä kuukaudesta puoleentoista vuoteen (kuvio 3).

Hankkeet olivat sekä kestoltaan että kooltaan hyvin erikokoisia. Hyväksytyiltä kokonaiskustannuksiltaan pienin hanke oli 20 000 euroa ja suurin 133 000 euroa⁴. Kustannuksiin ei hyväksytty peruskorjaus- tai muita investointikustannuksia. Keskimäärin hankkeiden budjetti oli noin 89 000 euroa ja enemmistön kokonaisrahoitus sijoittui 96 000–133 000 euron välille. Avustusten osuudet kokonaiskustannuksista vaihtelivat 23 prosentista 60 prosenttiin⁵. Kuviossa 2 on esitetty hankkeille myönnettyjen avustusten jakauma.

4 Hyväksytyt kokonaiskustannukset perustuvat myönnettyyn valtionosuusrahoitukseen.

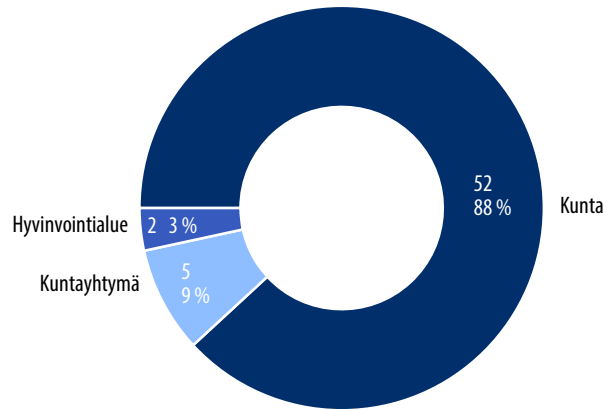
5 Vuoden 2020 haussa avustettavan rahoituksen osuus oli enintään 80 prosenttia, sillä rahoituksella tuettiin erityisesti taloudellisesti heikossa asemassa olevia kuntia. Tällöin yksi hankkeista sai kunnan taloudellisten haasteiden takia avustusta 70 prosenttia hankkeen kokonaisrahoituksesta.

Kuvio 2. Hankkeille myönnetyt avustukset, euroa.**Kuvio 3.** Hankkeiden kesto.

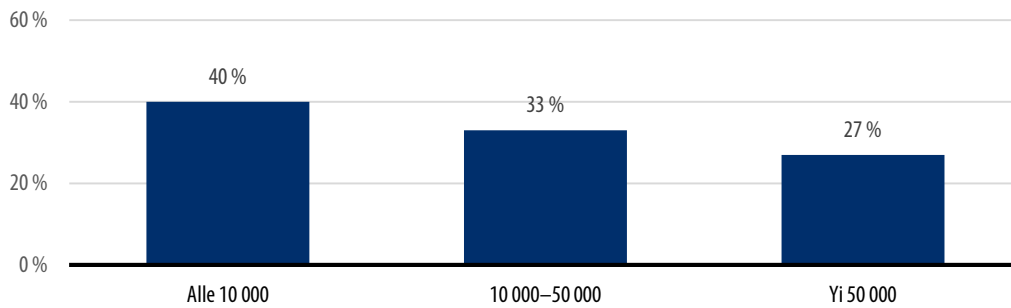
2.1.2 Hankkeiden toteuttajat ja alueellinen jakautuminen

Hankkeiden toteuttajista enemmistö oli kuntia. Muita toteuttajia olivat kunta-yhtymät sekä hyvinvointialueet (kuvio 4). Rahoitus kohdentui melko tasaisesti erikokoisiin kuntiin. Kohdekunnista 18 oli pieniä eli asukasluvultaan alle 10 000 asukkaan kuntia, 16 keskikokoisia eli 10 000–50 000 asukkaan kuntia ja 14 suuria eli yli 50 000 asukkaan kuntia (kuvio 5). Tilastokeskuksen tilastollisen kuntaryhmityksen mukaan toteuttajakunnista lähes puolet oli kaupunkimaisia kuntia, hieman alle kolmasosa maaseutumaisia kuntia ja neljäsosa taajaan asuttuja kuntia.

Kuvio 4. Hankkeiden toteuttajat.

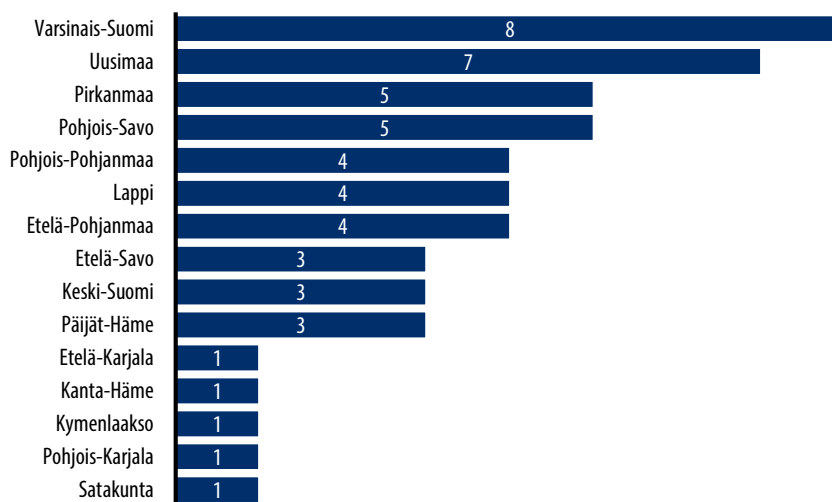

Kuvio 5. Toteuttajakunnat asukasluvun mukaan.

Eniten hankkeiden toteuttajakuntia oli Uudenmaan ja Varsinais-Suomen alueelta ja vähiten Etelä-Karjalan, Kanta-Hämeen, Kymenlaakson, Pohjois-Karjalan ja Satakunnan maakunnista. Hankkeista yksikään ei sijoittunut Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan tai Kainuun maakuntiin (Kuvio 6).

Kuvio 6. Hankkeiden alueellinen jakautuminen maakunnittain.

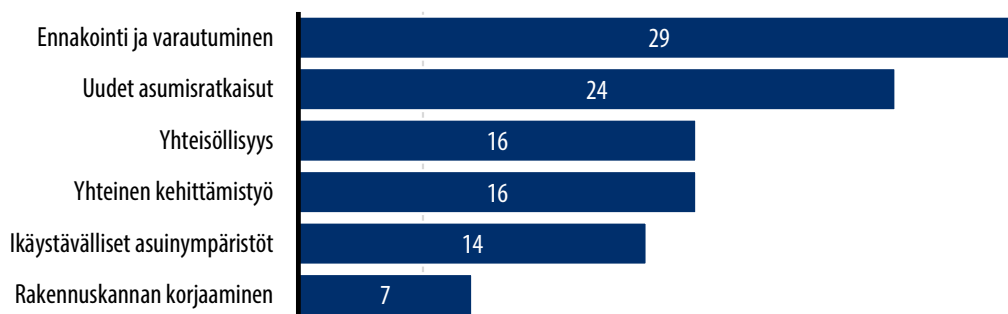
2.1.3 Hankerahoituksen mukainen kattoteema

Hankehaussa määriteltiin viisi keskeistä kattoteemaa: asumisen ennakointi ja varautuminen, uudet asumisratkaisut, asuin ympäristöjen ikäystävällisyys, yhteisöllisyys ja asumiskannan korjaaminen sekä vuoden 2022 haussa lisäksi hyvinvointialueiden ja kuntien yhteinen kehittämistyö. Hankekokonaisuus kattoi sisällöltään hyvin vaihtelevia hankkeita. Kattoteemoista yleisin oli ennakointi ja varautuminen ikään-tyneiden asumistarpeisiin. Seuraavaksi yleisimpiä teemoja olivat uudet asumisratkaisut, yhteisöllisyys ja yhteinen kehittämistyö. Osa hankkeista keskittyi myös asuin ympäristöjen ikäystävällisyyteen ja asuntokannan korjaamiseen. Teemat jakoutuivat eri vuosien rahoitusten kesken melko tasaisesti, mutta yhteisen kehittämistyön ja uusien ratkaisujen teemat korostuivat etenkin vuosien 2021 ja 2022 hankkeissa ja asuin ympäristöjen ikäystävällisyys vuoden 2020 hankkeissa. Yhteisöllisyyden teema oli muihin vuosiin verrattuna hieman yleisempää vuoden 2021 hankkeissa, joissa korostui ikään-tyneiden yhteisöllisten asumisratkaisujen ja kohtaamispaikkojen kehittäminen.

Vuoden 2022 hankkeet erosivat hieman aikaisempien vuosien hankkeista, sillä haki-joiksi hyväksyttiin myös hyvinvointialueet. Lisäksi yhteisöllisyyden teema jäi muita vuosia vähäisemmälle ja sen sijaan korostui yhteinen kehittämistyö hyvinvointialueiden ja kuntien toimijoiden kesken. Yhteiseen kehittämiseen fokuoivat hankkeet pyrkivät luomaan hyvinvointialueelle ikääntyneiden asumisen yhteistä kehittämissuunnitelmaa tai selkeyttämään uusia kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyöhön perustuvia organisaatio-rakenteita ja toimintamalleja.

Hankkeista suurin osa keskittyi yhtäaikaisesti useampaan rahoitukselle asetetuista teemoista. Teemoista esimerkiksi asuin ympäristöjen ikäystävällisyys oli usein toissijainen tavoite ja varsinaisia asuin ympäristön infrastruktuurin kehittämiseen tai rakentamiseen keskittyneitä hankkeita oli hankekokonaisuudessa vain muutamia. Asuin ympäristöjen ikäystävällisyys näyttäytyi myös hyvin tulkinanvaraisena, sillä moni hankkeista arvioi toimenpiteiden edistävän asumisen tai asuin alueiden ikäystävällisyyttä, vaikka toimenpiteinä ei ollut asuin ympäristöjen rakentamiseen tai kehittämiseen tähtäävät toimet. Yhteisöllisyyden teema puolestaan näyttäytyi useiden hankkeiden kohdalla ensisijaisena tai ainoana kehittämisen kohteena. Ennakoinnin ja varautumisen teema oli hankekokonaisuudelle yleisin ja se mainittiin suurimmassa osassa hankesuunnitelmia sekä ylätasoisena tavoitteena että toimenpiteitä ohjaavana teemana (kuvio 7).

Kuvio 7. Hankkeiden kattoteemat.

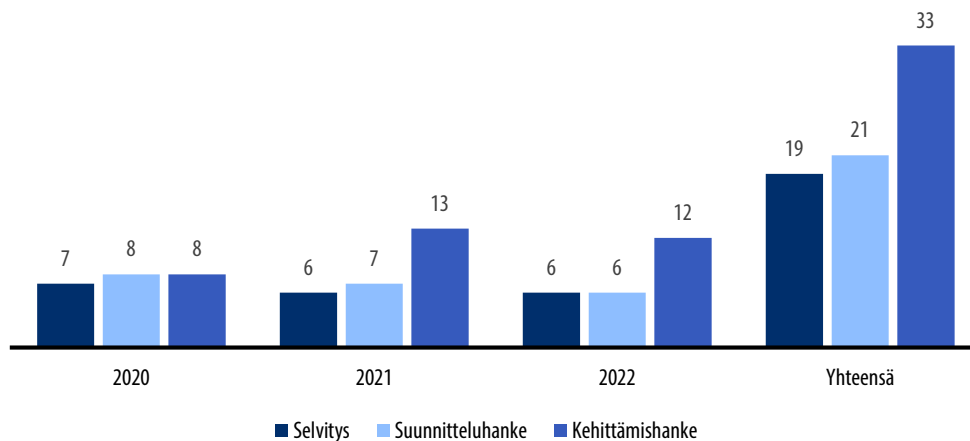

2.1.4 Hanketyypit

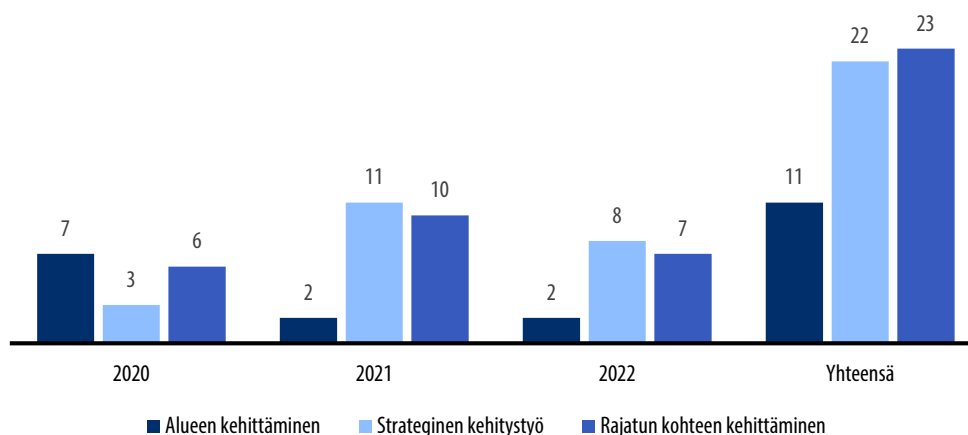
Dokumenttien ja haastattelujen pohjalta tunnistettiin kolme erilaista hanketyyppiä: kehittämiseen, suunnitteluun ja selvityksiin painottuvat hankkeet. Vaikka avustus oli kokonaisuutena kohdennettu kehittämishankkeille, voitiin näiden sisältä löytää luonteeltaan erityyppisiä hankkeita. Selvitystyyppisissä hankkeissa keskityttiin nykytilan tai erilaisten toimintamallien tunnistamiseen, kun taas suunnitteluhankkeissa toteutettiin

suunnitelmia esimerkiksi korjaus- ja uudisrakennushankkeille. Kehittämishankkeissa luotiin uudenlaisia toimintamalleja ja -konsepteja. Hankkeista suurin osa oli kehittämis-toimenpiteisiin keskittyviä hankkeita, joita oli yhteensä 33. Suunnittelutoimenpiteisiin kohdentuneita hankkeita oli yhteensä 21 ja selvityksiä 19. Osassa hankkeista keskityttiin useamman tyyppiseen toimintaan ja varsinkin monet selvityshankkeet olivat samanaikaisesti myös kehittämis- tai suunnitteluhankkeita. Vuoden 2020 hankkeissa oli tasaisesti selvitys-, suunnittelu- ja kehittämis-hankkeita. Vuosien 2022 ja 2021 rahoituskauden hankkeissa korostui etenkin kehittämis-hankkeiden osuus (kuvio 8).

Kuvio 8. Hankkeiden tyypittely pääasiallisen tarkoituksen mukaan.

Hankkeet voidaan kategorisoida tavoitteiden ja toimenpiteiden perusteella myös kehittämisen kohdentumisen mukaan alueen tai rajatun kohteen kehittämiseen tai strategiseen kehittämiseen. Hankkeet erosivat toisistaan sekä sisältönsä laajuuden että fokuksen mukaan (kuvio 9). Määrällisesti suurin osa keskittyi rajatun kohteen kehittämiseen, mikä korostui etenkin vuoden 2021 hankkeissa. Rajattujen kohteen hankkeet kohdistuivat esimerkiksi välimuotoiseen asumiseen, yhteisölliseen asumiseen ja ikääntyneiden kotona asumisen edistämiseen. Alueiden kehittäminen korostui etenkin ensimmäisen vuoden hankekokonaisuudessa ja oli selvästi vähäisempää vuosien 2021 ja 2022 hankkeissa.

Kuvio 9. Hankkeiden tyypittely kehittämisen fokuksen mukaan.

Hankkeiden aineistolähtöisen analyysin perusteella toimenpiteissä on viimeisinä vuosina näkynyt yhä enemmän laaja-alainen strateginen kehittäminen. Vuoden 2022 haun tavoitteena oli laajentaa hankkeiden fokusta kokonaisvaltaisempiin ja pitkäjänteisempiin hankkeisiin, mikä ilmeni myös hankkeiden tavoitteissa ja toimenpiteissä. Vuosien 2020 hankkeissa oli sekä laaja-alaisia että yhden kohteen hankkeita, mutta silloin käynnistyi muita vuosia vähemmän strategiseen kehitystyöhön kohdistuvia hankkeita, joka puolestaan oli huomattavasti yleisempää viimeisimpien vuosien hankkeissa. Strategisen kehittämisen hankkeet pitivät sisällään kuntien asuntokantaan, ikääntyneiden asumiseen ennakointiin tai palveluverkostoon kohdistuvia toimintamalleja, suunnitelmia tai strategisia linjauksia.

2.2 Hankkeiden kohdentuminen rahoituksen tavoitteisiin

Kokonaisuutta tarkastellen vuosien 2020–2022 valtionavustushankkeiden tyypillisimpänä taustatarpeena on ollut tiedonpuute ikääntyneen väestön tämänhetkisistä asumisen tarpeista ja toiveista. Merkittävänä taustatarpeena on ollut myös ikääntyneiden määrän kasvusta seurannut asuntovaje palveluiden läheisyydessä. Erilaisia väliuotoisia asumisratkaisuja tarvitaan ympärivuorokautisen palveluasumisen (entinen tehostettu palveluasuminen) ja kotihoidon väliin useilla eri alueilla.

Useissa hankkeissa tavoitteena olikin toteuttaa perusteellinen tarveselvitys ja tehdä toimintasuunnitelma, mitä ikääntyneiden asumisen nykytilanteeseen tarvitaan lisää ja millaisia toimenpiteitä tarpeisiin vastaaminen edellyttää. Hankkeiden tavoitteena

oli edistää ikääntyneiden välimuotoista ja yhteisöllistä asumista ja tuoda nämä uudenlaiset asumismuodot ympärivuorokautisen palveluasumisen ja itsenäisen asumisen rinnalle. Taulukossa 1 on kuvattu toteutuneiden hankkeiden tavoitteita hankehaun kattoteemojen mukaan ryhmiteltynä.

Taulukko 1. Hankehaun kattoteemat ja hankkeiden tavoitteet.

Hankehaun kattoteemat vuosille 2020–2022	Esimerkkejä rahoitettujen hankkeiden tavoitteista suhteessa kattoteemoihin
1. Ennakointi ja varautuminen	<p>Kansallista ja kansainvälistä tietoa hyödyntävän ennakkoinnin ja varautumisen toimintamallin luominen ikäystävällistä asumista varten.</p> <p>Ennakoivien asumista tukevien palveluiden aktiivinen käyttö ja asukkaiden hyvinvoinnin tukeminen.</p> <p>Ikääntyneiden kotona asumisen tukeminen ja turvallisuuden kehittäminen.</p> <p>Muutossuunnitelmien tekeminen valittuihin rivitalokohteisiin väestön ikääntymiseen varautuen.</p> <p>Asumistarjonnasta tiedottaminen.</p>
2. Uudet asumisratkaisut	<p>Käytettävyysanalyysi ja suunnitelma erilaisista muunneltavista ja yhteisöllisistä asumis- ja palveluratkaisuista olemassa olevaan asuinkortteliin.</p> <p>Monistettavan yhteisöllisen asumisen talokonseptin luominen.</p> <p>Hybridimuotoisen välimuotoisen asumisen yksikön rakentaminen senioritalojen yhteyteen.</p> <p>Palvelutalojen yhdistäminen yhdeksi senioritaloksi ja kiinteistöjen hyödyntäminen ikääntyneiden hyvinvointia edistävinä kokoontumis- ja harrastetiloina.</p>
3. Asuinympäristöjen ikäystävällisyys	<p>Asuinympäristöjen analysointi ja kokemusperäisen tiedon tuottaminen.</p> <p>Ikäihmisten, erityisesti muistisairaiden, osallistaminen asuinympäristön kehittämiseen.</p> <p>Helposti ja turvallisesti saavutettavien palveluiden ja liikkumaan houkuttelevan ympäristöjen, esim. puistojen, suunnittelu ja kehittäminen.</p> <p>Ikä- ja muistiystävällisen ulkoilureitin toteuttaminen.</p>

Hankehaun kattoteemat vuosille 2020–2022	Esimerkkejä rahoitettujen hankkeiden tavoitteista suhteessa kattoteemoihin
4. Yhteisöllisyys	<p>Osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen esim. yhteisillä kokoontumisilla ja asumisen tiedottamiseen pohjautuvilla tapahtumilla.</p> <p>Yhteisöllisyyttä lisäävien esteettömien puutarhojen rakentaminen.</p> <p>Naapuriavun ja yhteisöllisyyden vahvistaminen.</p> <p>Tyhjien kiinteistöjen hyödyntäminen ikäihmisille suunnattuina kokoontumis- ja harrastuspaikkoina.</p>
5. Asuntokannan korjaaminen	<p>Ikäihmisten asuntojen korjauksen edistäminen ja esteettömyyden, toimivuuden sekä turvallisuuden parantaminen.</p> <p>Vanhojen kiinteistöjen muokkaaminen ikääntyneiden tarpeisiin sopivaksi, esim. suunnitelma hissien rakentamisesta vanhaan kerrostaloon.</p>
6. Hyvinvointialueiden ja kuntien yhteinen kehittämistyö (2022)	<p>Laaja-alainen yhteinen ikäihmisten asumisen sekä asumispalveluiden kehittämissuunnitelman luominen, joka kattaa kaikki hyvinvointialueen kunnat.</p> <p>Toiminnallisen toimijaverkoston koonti, jolla on yhteys hyvinvointialueen ikääntyvien asumis-, tuki- ja hoivapalveluiden organisaatioon ja joka yhdistää vapaaehtoistoiminnan julkisiin ja yksityisiin palveluihin.</p>

Ennakointi ja varautuminen

Useissa hankkeissa asumisen ennakointia ja varautumista käsittelevät tavoitteet liittyivät ennaltaehkäisevien palveluiden aktiiviseen käyttöön ja ikäihmisten hyvinvoinnin tukemiseen. Hankkeiden tavoitteiksi oli asetettu ihmisten tietoisuuden lisääminen erilaisista asumisvaihtoehdoista yhteisten kokoontumisten ja tapahtumien kautta. Tavoitteena oli tiedottaa asumisen ennakoinnista ja pyrkiä herättelemään ikäihmisten lisäksi myös muita alueen asukkaita pohtimaan omaa asumistaan ja asumistoiveitaan tulevaisuudessa.

Uudet asumisratkaisut

Useilla alueilla on ollut merkittävä pula yhteisöllisen ja välimuotoisen asumisen vaihtoehdoista. Näissä kunnissa hankkeiden päätavoitteena oli laatia toteutussuunnitelma välimuotoisesta asumisesta vanhaan kiinteistöön tai uudisrakentamisen kautta.

Tavoitteet välimuotoisen asumisen järjestämisestä korostuivat entisestään, kun kartoitusta tehdessä havaittiin, että ikäihmisten ainoana asumisvaihtoehtoina on joko kotihoito tai ympärivuorokautinen palveluasuminen.

Asuinympäristöjen ikäystävällisyys

Keskeisenä asuinympäristön, eli kodin ja ulkoalueiden, ikäystävällisyyttä edistävänä tavoitteena oli kartoittaa esteettömyyttä ja mahdollisuuksia aktiiviseen liikkumiseen. Asuinympäristöjen ikäystävällisyyttä edistettiin kartoittamalla, suunnittelemalla ja toteuttamalla esteettömyyttä asuintiloissa ja asuinalueilla sekä kehittämällä esimerkiksi piha-alueilla esteettömiä ja selkeitä ulkoilureittejä. Myös turvallisuutta edistettiin, ja osassa hankkeista tavoitteena oli parantaa saavutettavuutta asuinympäristöä kehittämällä.

Yhteisöllisyys

Useissa hankkeissa tavoitteena oli kuntalaisten osallistaminen ja kuuleminen asumisen yhteisöllisyyden näkökulmasta. Tarpeellista oli kartoittaa asumistilannetta ja kuulla ikääntyneiden tarpeista tulevaisuuden asumisen suhteen. Tavoitteena oli tarjota matalan kynnyksen vaikuttamismahdollisuus ja edistää ikäihmisten osallisuutta sekä parantaa vuoropuhelua alueen toimijoiden kanssa. Osa hankkeista asetti tavoitteeksi toteuttaa samaan kiinteistöön eri ikäryhmille osoitettua asumista, jotta kohtaamiset lapsiperheiden ja ikääntyneiden kesken mahdollistuisi.

Asuntokannan korjaaminen

Useat hankkeet asettivat tavoitteekseen kartoittaa, millainen alueen nykyinen asuntokanta on ja löytyykö siitä ikääntyneiden asumistarpeisiin ratkaisuja. Myös uudisrakentamismahdollisuuksia taajamiin kartoitettiin. Lisäksi tavoitteena oli edistää omistusasuntojen esteettömyyttä viestimällä aktiivisesti korjausavustuksista, joita on mahdollista hakea esteettömyyskorjauksia varten.

Hyvinvointialueiden ja kuntien yhteinen kehittämistyö vuonna 2022

Hankkeiden tavoitteena oli kehittää hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyötä ikääntyneiden asumisen kentällä ja muodostaa toimintamalleja, jotka olisivat hyödynnettävissä kuntien ja hyvinvointialueiden toiminnassa. Osassa hankkeista tavoitteena oli ikääntyneiden asumisen ennakoinnin ja varautumisen kokonaisuus, joka huomioi esteettömän asumisen ja liikkumisen sekä kattavat ikääntyneiden palvelut ja yhteisöllisyyttä edistävän asuinympäristön.

Hankkeiden tavoitteisiin tehtiin vain vähän muutoksia hankekaudella. Korona-epidemia muutti hieman hankkeiden tavoitteenasettelua, koska useita yleisötapahtumia ja kokoontumisia jouduttiin perumaan tartuntariskin vuoksi. Tavoitteeksi vaihtui tilaisuuksien järjestäminen verkkotapahtumina. Osa hankkeista laajensi tavoitteitaan toteuttamisen aikana: välimuotoiset asumisratkaisut saattoivat laajeta koskemaan muitakin kiinteistöjä, kuin alkuperäiseen hankesuunnitelmaan kirjattuja.

Tavoitteita jouduttiin muuttamaan asuntokannan rakentamista käsittelevissä hankkeissa, kun alkuperäistä suunnitelmaa hissien rakentamisesta yksittäisissä kiinteistöissä ei voitukaan toteuttaa. Joitakin kiinteistöjä jouduttiin korjauksen sijaan purkamaan kuntotutkimuksen perusteella. Tämä mahdollisti kuitenkin tilaisuuden harkita ja suunnitella uudisrakentamista purkukohteen tilalle.

2.3 Toimenpiteet, hankkeiden eteneminen ja yhteistyö

2.3.1 Toimenpiteet

Hankkeissa toteutettiin laajasti erilaisia toimenpiteitä, ja kokonaisuutena hankkeet erosivat sisällöllisesti toisistaan paljon. Taulukkoon 2 on koottu hankehaun kattoteemoihin kohdistuvia esimerkkejä hankkeissa toteutetuista toimenpiteistä. On syytä huomioida, että useissa hankkeissa toteutettiin toimenpiteitä, jotka kiinnittyivät useampaan kuin yhteen hankehaun kattoteemoista.

Taulukko 2. Hankkeiden toimenpiteitä suhteessa hankehaun tavoitteisiin.

Hankehaun kattoteemat vuosille 2020–2022	Esimerkkejä rahoitettujen hankkeiden toimenpiteistä suhteessa kattoteemoihin
1. Ennakointi ja varautuminen	<ul style="list-style-type: none"> Kunnan ikäihmisten lukumäärän ja määrän kehityksen selvittäminen sekä ikääntyneiden asumisen ja asuntojen tarvetta koskevan tiedon kerääminen. Case-asuinalueiden asuin ympäristön tarkastelu ikääntyneiden näkökulmasta ja asuinalueen ikäystävällisyyden analysoinnissa hyödynnettävän tarkastelumallin luominen. Asiakasanalyysin toteuttaminen, asumisratkaisujen ja vaihtoehtojen kartoittaminen, ikääntyneiden tulevaisuuden välimuotoista asumista koskevan suunnitelman laatiminen. Ikääntyvien oman varautumisen tueksi laadittava digitaalinen alusta ja digiopus.

Hankehaun kattoteemat vuosille 2020–2022	Esimerkkejä rahoitettujen hankkeiden toimenpiteistä suhteessa kattoteemoihin
2. Uudet asumisratkaisut	<ul style="list-style-type: none"> • Välimuotoisen asumisen yksikön suunnittelu yhteiskehittämisen ja osallisuuden keinoilla, kuten avoimilla työpajoilla, haastatteluilla, kyselyillä, ryhmäkeskusteluilla ja korttelikävelyillä. • Arjen selviytymistä koskevan kartoituksen toteuttaminen ja kiinteistöratkaisun toteuttajatahojen sekä palvelukorttelin edellytysten kartoittaminen. Lisäksi välimuotoisen asumisen toteuttamissuunnitelman luominen. • Asumisratkaisujen kehittäminen ja tuottaminen hybridimallin mukaisesti ja teknologiaa hyödyntäen sekä palveluasumisen ratkaisujen pohdinta rakennuttajan kanssa. • Asumisen ratkaisujen konseptisuunnitelman luominen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja idea- tai tontinluovutuskilpailun toteuttaminen. Kilpailun tavoitteena oli uudenlaisten ratkaisujen, konseptien ja toimijoiden etsiminen ikääntyneiden asumiseen.
3. Asuin ympäristöjen ikäystävällisyys	<ul style="list-style-type: none"> • Ikäystävällisyyteen ja yhteisöllisyyteen liittyvien valmennusten toteuttaminen, esteettömyyden ja yhteisökorttelin edistäminen vahvistamaan asuinalueen yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja yhteistä toimintaa. • Ikäystävällisen asumisen ja asuin ympäristön tulevaisuuden tarpeet huomioivan kehittämissuunnitelman laatiminen. • Yli 65-vuotiaiden asumisen toiveita koskevan tarvekartoituksen toteuttaminen ja ikäihmisten tarpeet ja muistiystävällisyyden huomioivien tilojen suunnittelu. • Ikä- ja muistiystävällisyyden paikallisen toimenpideohjelman luominen työpajamenettelyllä. Toimenpideohjelman suunnittelu osaksi kunnan rakennusohjelmaa ja valtuustokauden hyvinvointikertomusta.
4. Yhteisöllisyys	<ul style="list-style-type: none"> • Auttava yhteisö -mallin luominen, naapuriapujärjestelmän käynnistäminen naapuruston ja useiden taloyhtiöiden laajuisesti. • Yhteisöasumisen kiinnostuksen ja mahdollisuuksien kartoittaminen kyselyllä ja järjestämällä asukastilaisuus. • Yhteisöllisen asuin kohteen toteutettavuus selvityksen tekeminen. • Yhteisten tilojen suunnittelu ja kehittäminen yhteistyössä asukkaiden kanssa ja yhteisten tilojen tehokkaan käytön ja varustamisen suunnittelu.

Hankehaun kattoteemat vuosille 2020–2022	Esimerkkejä rahoitettujen hankkeiden toimenpiteistä suhteessa kattoteemoihin
5. Asuntokannan korjaaminen	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="644 479 1286 613">• Asuntokannan nykytilan ja korjaustarpeiden kartoittaminen ja arviointi, tavoitteiden määrittely ikääntyneiden asumismuotojen tukemiseksi, kehittämissuunnitelman luominen ja sen seurantamittarien määrittely. <li data-bbox="644 636 1286 703">• Kohteena olevien rakennusten kuntotutkimuksen teettäminen ja asuntojen korjaustarpeiden selvittäminen. <li data-bbox="644 725 1286 853">• Asuntojen korjaustarpeiden havainnointi ja vapaaehtoistoimijoiden kokoaminen sekä tietopakettien tuottaminen ikäihmisille asumisen ennakoinnista, esteettömyydestä ja kodin turvallisuudesta.
6. Hyvinvointialueiden ja kuntien yhteinen kehittäminen (2022)	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="644 882 1286 1016">• Nykytilanteen arviointi ja kehittämissuunnitelman laatiminen tulevaisuuden ikäihmisten asumisen mahdollisuuksista, asumispalvelumuodoista ja kunta-hyvinvointialue-toimintamallista työpajatoiminnan avulla. <li data-bbox="644 1039 1286 1128">• Hyvinvointialueen ikääntyvien asumis-, tuki- ja hoivapalveluihin liittyvän toimijaverkoston kokoaminen ja järjestöjen sekä palveluntuottajien osallistaminen yhteisöalustan suunnitteluun. <li data-bbox="644 1151 1286 1285">• Yhteistyörakenteen ja toimintamallin luominen kunnan toimijoiden ja hyvinvointialueen välille ja kuntalaisten ja kunnan tiedottaminen ikääntyneiden asumisen ennakoinnista ja varautumisesta. <li data-bbox="644 1308 1286 1444">• Yhteistyössä alueen toimijoiden ja asukkaiden kanssa ikääntyneiden asumisen suunnitelman tekeminen. Suunnitelman liittäminen osaksi hyvinvointialuetta koskevaan asumisen suunnitelmaan.

Kuten taulukosta käy ilmi, tyypillisimpiä hankkeissa toteutettuja toimenpiteitä olivat:

- **Tiedonkeruu**
 - Kyselyt, haastattelut ja työpajat sekä yhteiskehittämistä eri tahojen, kuten kuntien, hyvinvointialueiden ja ikääntyneiden kanssa.
- **Suunnitelmien laadinta ja mahdollinen toimeenpano**
 - esimerkiksi esteettömyyskartoitukset ja toimenpidesuositukset
 - hakemuksen laatiminen ARAlle muutostöistä ja fyysiset parannukset, kuten esteettömät reitit ja korjaukset
 - konseptiehdotukset- ja suunnitelmat esimerkiksi välimuotoisesta asumisesta.
- **Viestintä ikäasumisen kehittämisestä**
 - markkinointi paikallislehdissä
 - webinaarit
 - tiedotustilaisuudet verkossa ja livenä.
- **Tapahtumat**
 - yhteiset asumisen tilaisuudet tai ikäihmisten kanssa ikäystävällisten reittien testaaminen.

Toimenpiteistä erityisesti yhteiskehittäminen nousi esiin sekä projektitoimijoiden haastatteluissa että dokumenttianalyyseissa. Ikääntyneiden osallistaminen oli hankekokonaisuuden läpileikkaava teema, johon panostettiin monessa hankkeessa.

Toimenpiteiden vaihtelevuutta kuvaa laajan hankekokonaisuuden hankekohtaiset erot: toimenpiteiden toteutukseen vaikuttivat hankkeen toteuttajan lähtötilanne sekä toimintaympäristö ja olosuhteet. Toimenpiteiden toteutuslaajuus ja -muodot vaihtelivat merkittävästi hankkeittain, eikä toimenpiteitä siksi ole syytä luokitella tarkempiin kokonaisuuksiin. Useassa hankkeessa ikäasumisen huomiointi ja suunnittelu alueella käynnistettiin ensimmäistä kertaa hankkeen myötä, ja tämän takia erilaiset suunnitelmat ja tiedonkeruu kyselyillä, haastatteluilla ja työpajoilla alueen ikäasumisen tarpeista korostui toimenpiteissä. Tietoa ikäasumisesta kerättiin esimerkiksi ikääntyneiltä itseltään, omaisilta ja muista kunnista. Yhteistyö alueen toimijoiden kanssa oli merkittävä osa usean hankkeen toteutusta; esimerkiksi kuntien vanhusneuvostot olivat keskeisiä kumppaneita ikäasumisen suunnitelmia sisältäneissä hankkeissa.

2.3.2 Hankkeiden eteneminen

Pääsääntöisesti hankkeet etenivät suunnitelmien mukaisesti. Hankkeissa muutettiin suunnitelmaa ja luovittiin eteenpäin, mikäli alkuperäistä suunnitelmaa ei pystytty toteuttamaan. Esimerkki tällaisesta tilanteesta on pandemian vuoksi livetilaisuuksien muuttaminen etäyhteyksin toteutettavaksi. Hankkeiden etenemistä edisti realistisesti ja tarkasti laadittu aikataulu, jota noudatettiin. Toisaalta sisällöllisesti laaja-alaisemmat ja joustavammat suunnitelmat mahdollistivat hankkeiden joustavan toteutuksen. Tämä osaltaan selittää usean hankkeen kokemusta siitä, että hankkeessa on tehty suunniteltua enemmän. Osassa hankkeista toteutus meni pidemmälle kuin mitä suunnitelmaan oli kirjattu: esimerkiksi Turun kaupungin AVARA-hankkeessa tarkoituksena oli suunnitella sääntökirja ja tarveselvitykset, mutta molemmat myös toteutettiin hankkeen aikana. Lisäksi verkostoja luotiin suunniteltua laajemmin useassa hankkeessa, kun suunnitellut tilaisuudet poikivat lisätilaisuuksia.

Koronapandemia vaikutti osaan hankkeista. Erityisesti osallistavien toimenpiteiden toteuttamista jouduttiin muuttamaan tai siirtämään. Koronan vaikutukset näkyivät eniten vuoden 2020 hankkeissa, joissa jouduttiin tekemään muutoksia. Hankkeissa on yhtäältä luovittu ja kehitetty uusia ratkaisuja toimimattomien tilalle, ja toisaalta reagoitu hankkeiden aikana esiintulleisiin tarpeisiin: hankkeiden edetessä osalla ilmeni uusia tarpeita, jolloin toteutusta muovattiin vastaamaan todellisia tarpeita.

Osa hankkeista ei edennyt täysin suunnitelman mukaan, ja joitain suunniteltuja toimenpiteitä jäi toteuttamatta tai suunnitelman mukaisesta aikataulusta myöhästyttiin. Syinä hankkeen etenemisen hidastumiselle tai paikoittain estymiselle oli esimerkiksi hankehenkilöstön vaihtuminen tai sairastumiset. Rakentamis- ja korjauskohteissa myös tietyt reunaehdot (esim. kaavoitus) vaikuttivat hankkeiden etenemiseen. Osassa hankkeista etenemiseen vaikutti hyvinvointialueiden aloittaminen: roolien ja tehtävien epäselvyydet ja jatkuvuuden takaaminen huolettivat ja hidastivat hankkeiden etenemistä.

2.3.3 Yhteistyö

Monipuolinen yhteistyö oli keskeinen osa hankekokonaisuutta. Hankkeiden myötä alueilla käynnistyi uudenlaisia yhteistyön muotoja; yhteistyötä rakennettiin niin alueiden ja hankkeiden välillä kuin sisäisestikin. Hanketavoitteet ohjasivat osaltaan tekemään yhteistyötä yli toimialuerajojen. Esimerkiksi Lapuan kaupungin ”Mun koto – paras paikka”-hankkeessa kehitettiin yhteistyömalli, jossa keskeiset tahot tapaavat säännöllisesti aiheen tiimoilta. Erilaiset ohjaus- ja työryhmätyöskentelyn muodot olivat tyypillisiä yhteistyön tekemisen tapoja. Useassa hankkeessa sidosryhmä- ja verkostoyhteistyön koettiin

vahvistuneen, vaikka varsinaisia toimintamalleja ei olisi luotu. Haastatteluissa tilannetta kuvattiin ”laajemmaksi keskustelunavaukseksi”, jolla viitattiin ikäasumisen teemojen käsittelyn lisääntymiseen alueella.

Uusia yhteistyömuotoja kehitettiin esimerkiksi yritysten, oppilaitosten, järjestöjen, seurakuntien ja kunnan eri toimialojen asiantuntijoiden kanssa. Erityisesti teknisten osaajien mukaantulo hankkeisiin nähtiin tervetulleena ja uutena avauksena useassa hankkeessa, joskin osa koki yhteistyön toisinaan myös haasteellisena. Kunnan sisäisten toimialojen poikkihallinnollisen yhteistyön lisääntyminen nostettiin esiin haastatteluissa useaan otteeseen positiivisena asiana. Poikkihallinnollisen yhteistyön esimerkiksi palvelualue- tai kuntayhtymätasoisesti koettiin parantaneen laatua ja kattavuutta erityisesti hankkeissa, joissa tehtiin laajaa tiedonkeruuta. Osassa hankkeista uusien yhteistyömuotojen lisäksi syvennettiin jo olemassa olevia yhteistyön muotoja esimerkiksi yhdistystoimijoiden ja oppilaitosten kanssa. Alueiden yhdistystoimijoiden, kuten vanhusneuvoston, kanssa toteutettu tiivis yhteistyö nähtiin hankkeissa keskeisenä elementtinä, ja yhteistyötä haluttiin jatkaa ja vakiinnuttaa. Haastatteluissa tuotiin esiin vanhusneuvostojen tärkeä rooli myös hankkeiden tulosten juurruttamisessa ja levittämisessä hyvinvointialueille.

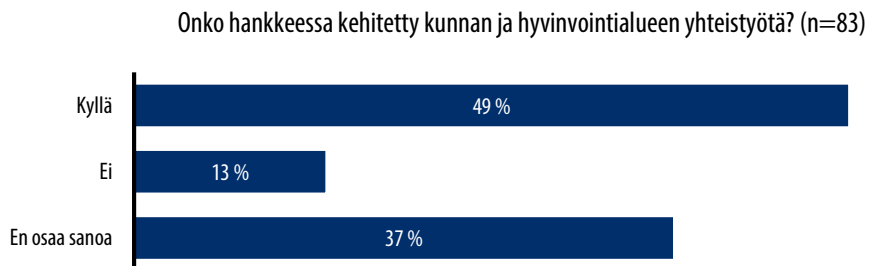
Hankkeet arvioivat yhteistyön eri toimijoiden kanssa onnistuneen pääasiassa hyvin. Ikääntyneiden kanssa tehtyä yhteistyötä pidetään yleisesti erittäin onnistuneena ja tärkeänä. Sekä alueen asukkaiden että eri järjestötoimijoiden kautta ikäihmisten osallistaminen oli keskeinen osa hankekokonaisuutta. Ikääntyneiden kanssa toteutettu yhteistyö oli tyypillisesti erilaisten työpajojen yhteydessä toteutettua suunnittelua ja ideointia liittyen esimerkiksi ikäystävällisen asumisen toteuttamiseen. Esimerkkinä tästä toimii yhdessä hankkeessa toteutettu ideatyöpaja, jossa ikääntyneet pääsivät vaikuttamaan asuintalon yhteisten tilojen suunnitteluun. Yhteistyö ikääntyneiden kanssa koettiin tärkeäksi, sillä heidät haluttiin mukaan suunnittelemaan ja kehittämään ikäasumisen kokonaisuutta. Ikääntyneiden osallistaminen oli samalla myös aiheista viestimistä ja ihmisten informointia ennakkoinnin tärkeydestä. Osa yhteistyömuodoista koettiin haastavana kiireen ja tavoitamisongelmien vuoksi. Lisäksi osassa hankkeista olisi haluttu tehdä enemmän yhteistyötä kunnan sisäisten toimijoiden kanssa, mutta aikataulusyistä kaikkea suunniteltua ei ehditty tekemään.

Hankkeiden välinen yhteistyö nousi esiin haastatteluissa, ja yhteistyötä kuvattiin onnistuneeksi ja tervetulleeksi. Erityisesti edeltävien vuosien hanketoteutuksista kerätyistä opeista annettiin kiitosta. Hankkeiden välisessä yhteistyössä tärkeänä pidettiin vertaistukea- ja oppimista toisilta hanketoimijoilta ympäri Suomea. Hankkeet ovat myös toteuttaneet säännöllisiä yhteistapaamisia omaehtoisesti ja ilman rahoittajan läsnäoloa, mikä luo edellytyksiä myöhemmällekin yhteistyölle.

Yhteistyötä myös suunniteltiin systemaattisesti osana hankkeiden toteutusta.

Useissa hankkeista tehtiin tai on suunniteltu erilaisia yhteistyöhön liittyviä toimenpiteitä. Hyvinvointialueiden aloittamisen koettiin vaikuttavan siten, että ne tarjoavat mahdollisuuden hyödyntää kokemuksia ja osaamista sekä hankkeissa saadun tiedon hyödyntämistä koko hyvinvointialueella. Osa hankkeista keskittyi nimenomaan hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyöhön kehittämiseen. Tällaiseen yhteistyöhön keskittyviä hankkeita oli vuonna 2022 alkaneissa hankkeissa, sillä teema lisättiin yhdeksi rahoituksen saamisen perusteiksi silloin (kuvio 10). Vaikka useassa hankkeessa tehtiin yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa, toivottiin monessa hankkeessa vielä enemmän ja tiiviimpää yhteistyötä toiminnan jatkon suunnittelun osalta. Monet hankkeet kuvasivat kunnan ja hyvinvointialueiden roolien olleen vielä epäselviä hankkeen toteutusajankohtana tai hankkeiden juuri päätyttyä.

Kuvio 10. Kunnan ja hyvinvointialueen välisen yhteistyön kehittäminen.

3 Hankehaun toteutus ja rahoitus

Tässä luvussa kuvataan hankeprosessin toteutusta ja rahoituskokonaisuutta.

3.1 Rahoituksen tarkoituksenmukaisuus

Hankkeille myönnettiin rahoitusta yhteensä 2,942 miljoonaa euroa. Tästä noin 769 000 euroa osoitettiin vuoden 2020 hankkeille, noin 1 202 000 euroa vuoden 2021 hankkeille ja noin 972 000 euroa vuoden 2022 hankkeille. Valtionavustuksen määrä hankkeittain vaihteli noin 14 000 eurosta 80 000 euroon.

Hankehaastattelujen perusteella myönnetty rahoitus oli useille hankkeista merkittävä, eikä hanketta olisi voitu toteuttaa ilman rahoitusta. Useissa hankkeissa tämän rahoituksen avulla toteutettiin ensimmäistä kertaa ikääntyneiden asumiseen liittyvää kehitystyötä. Moni myös mainitsi toivovansa lisää samankaltaista rahoitusta jatkossa. Yksittäisille hankkeille myönnetty keskimäärin 55 000 euron avustus on suhteessa tavoitteiden laaja-alaisuuteen verrattain vähäinen. Myönnetty avustus kuitenkin mahdollisti nimenomaan työpanoksen kohdentamisen kehittämiseen, mikä muutoin ilman osoitettua rahoitusta on hankalaa. Tätä työpanosta hankkeissa kohdennettiin vaihtelevasti omista tarpeista lähtien. Merkitys korostui kunnissa, joissa kehittämistäusta teemaan liittyen on vähäisempi. Hankkeilta vaadittua omarahoitusosuutta ei nähty ongelmallisena, eikä siihen liittyviä havaintoja noussut aineistosta. Omarahoitusosuudella on haluttu kannustaa hankkeita sitoutumaan kehittämiseen ja kohdentamaan myös omaa kehittämispanosta ikääntyneiden asumiseen.

Kaikki hankkeet eivät käyttäneet kaikkea annettua rahoitusta, joten osassa hankkeissa voidaan arvioida rahoituksen olleen hieman liian suuri niiden sisältöön nähden tai hankkeen sisältöä ei suunniteltu riittävän hyvin. Yksittäisissä hankkeissa on jäänyt jopa 20 000 euroa avustusta käyttämättä. Vuoden 2020 hankkeista jäi yhteensä noin 110 000 euroa käyttämättä. Arviointihetkellä vasta vuoden 2020 hankkeiden ja osittain vuoden 2021 hankkeiden lopullinen toteutunut rahoitustilanne on tiedossa.

Rahoituksen ylijäämisessä oli erilaisia syitä. Rahoituksen jäämisen taustalla oli muun muassa se, että esimerkiksi koronapandemian takia ei pystytty toteuttamaan kaikkia suunniteltuja toimenpiteitä ja näiden tilalle ei löydetty uusia toimenpiteitä, joihin rahoitus olisi saatu käytettyä. Syynä saattoi olla myös se, ettei löydetty sopivaa toteuttajaa

toimenpiteille tai hankkeessa loppui aika kesken, kun se käynnistyi myöhässä. Osa hankkeista haki ja saikin jatkoaikaa toteutukseen, jottei tiukka aikataulu olisi syynä siihen, ettei kaikkea suunniteltua saatu toteutettua. Hankerahoituksen käyttämättä jääminen kertoo osaltaan hankesuunnitelmien väljyydestä ja kehittämistyön yleisluontoisuudesta. Myös yksittäinen muutos suunnitelmassa, esimerkiksi korjattavaksi suunniteltuun kohteeseen liittyvät yllätykset tai viivästykset päätöksenteossa ovat voineet muuttaa avustustarvetta. Kaksi valtionavustushakemuksen lähettäneestä kunnasta veti hakemuksensa pois kuultuaan, ettei osa rahoittajan ehdoista täyttynyt, ja yksi hanke keskeytyi.

3.2 Hankkeiden etenemisen seuranta, tuki ja viestintä

Hankkeet kokivat rahoitusprosessin pääosin onnistuneena. Kokonaisuutta pidettiin selkeänä ja joustavana. Suurin osa hankkeista koki avustuksen hakemisen helpoksi ja antoi kiitosta siitä, että avustuspäätökset tulivat nopeasti. Avustusprosessiin liittyvää ympäristöministeriön tiedotustilaisuutta ennen rahoituksen myöntämistä pidettiin hyvänä menettelytapana.

Hankkeiden etenemisen seuranta ja raportointi toteutuivat pääosin sujuvasti. Hankkeiden etenemistä seurattiin raportein ja ohjausryhmätyöskentelyyn osallistumalla. Hankkeet kokivat seurannan pääosin säännönmukaiseksi ja raportoinnin ohjeet ja aikataulut selkeinä. Viimeisellä hankekierroksella prosessia muutettiin siten, että hankkeiden tuli kuukausittain lähettää pieni ja tiivis raportti etenemisestä rahoittajalle. Tätä käytäntöä pidettiin toimivana.

Raportoinnin ohjeet koettiin selkeiksi ja useammalla hakukierroksella olleet kokivat näiden selkeytyneen prosessin aikana. Hankkeet antoivat kiitosta siitä, että raportoinnin ohjeistus oli joustava. Raportoinnin avulla pystyttiin seuraamaan hankkeiden etenemistä, mutta raportoinnin pystyi toteuttamaan riittävän vapaamuotoisella tavalla. Kokemukseen prosessin sujuvuudesta vaikutti kuitenkin aiempi hankekokemus, ja osa pienemmistä kunnista ja niistä, joilla ei ole aiempaa hankekokemusta, koki raportoinnin raskaaksi. Etenkin lyhyen hankkeen aikana tapahtuva väliraportointi ennen loppuraportointia koettiin raskaaksi. Esiin nousi ajatuksia siitä, voisiko raportoinnin määrää suhteuttaa hankkeen kokoon. Taustalla on kuitenkin hankkeiden etenemisen varmistaminen. Suurin osa hankkeista piti raportoinnin riittävän joustavana eikä kokenut sen aiheuttavan haasteita. Osa hanketoimijoista koki vaatimukset tilintarkastuksesta liian seikkaperäisinä ja tarkempina muiden rahoittajien avustuksiin verrattuna. Osassa hankkeissa hakuprosessi hoidettiin hallinnossa erillään hankkeen toteutuksessa ja viestin kulku kunnan sisällä aiheutti viivettä, eikä tieto aina löytänyt oikeaa tahoja.

Hakuprosessin ja hankkeen aikana saatu tuki koettiin pääsääntöisesti riittäväksi.

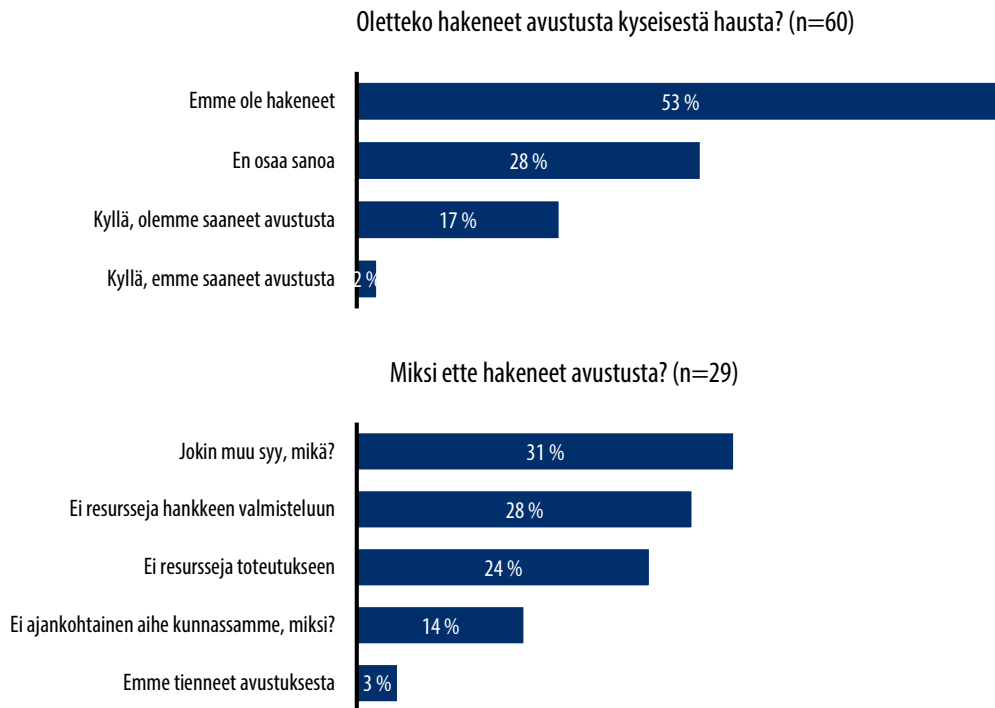
Pääsääntöisesti tuki on ollut ohjausryhmiin osallistumista ja kysymyksiin vastaamista. Ohjausryhmän perustamisella on tavoiteltu ministeriön näkökulmasta erityisesti paikallisen yhteistyön vahvistamista ja alueen ikääntyneiden osallistamista. Viimeiselle hakukierrokselle prosessia muutettiin siten, että ohjausryhmän muodostamisesta tehtiin pakollista ja myös rahoittajan edustaja tuli kutsua mukaan. Näin pystyttiin varmistamaan hankkeiden etenemistä aiempia kierroksia paremmin. Toisaalta ministeriön osallistuminen kymmenien hankkeiden ohjausryhmätyöskentelyyn ei ole pidempiaikaisesti resurssien näkökulmasta kestävä ratkaisu. Osa hankkeista koki tuen ja ohjauksen poikkeuksellisen hyväksi ja tuen kannustavaksi. Toisaalta muutama hanke mainitsi, että eri henkilöiltä sai ristiriitaista ohjeistusta. Hankkeiden yhteiset seminaarit koettiin mielenkiintoisiksi ja hyödyllisiksi. Hankkeissa, joissa ei ole paljoa kokemusta hankeprosesseista, olisi toivottu enemmän yhteydenpitoa, etenkin tukea hankkeen käynnistämävaiheessa.

Avustuskokonaisuuden viestintä koettiin helposti lähestyttävänä, mutta sen ei aina tunnistettu vaikuttaneen hankekokonaisuuden tunnettuuteen. Viestinnän toimia oli suunniteltu enemmän kuin lopulta on pystytty toteuttamaan niukoilla resursseilla, ja esimerkiksi ikääntyneiden asumisen kehittämissuunnitelmassa viestintätoimia toteutettiin laajemmin. Viestinnän osalta ministeriön nettisivut ja niiltä löytyvät hanke-esittelyt saivat kiitosta. Kehittämistavoitteina nostettiin esiin laajempi yhteinen viestintä, kuten yhteiset tiedotteet.

Hankekokonaisuuden sisäinen tiedonkulku yhteisten tapaamisten muodossa koettiin hyödylliseksi. Hankkeet kokivat saaneensa yhteisistä tapaamisista ja webinaareista hyödyllistä tietoa muista hankkeista. Näiden avulla hankkeet pystyivät helpommin lähestymään samantyyppisiä hankkeita matalalla kynnyksellä. Rahoittajan kannustuksella viimeisen vuoden hankkeet ovat pitäneet keskenään yhteistä kuukausittaista verkkopalaveria, joka koettiin hyödylliseksi.

Hankehausta esiin nousi kehityskohteita sen toteutuksen ja rahoituksen osalta.

Kuntien ja hyvinvointialueiden viranhaltijoille suunnatussa kyselyssä kartoitettiin heidän näkemyksiään tekijöistä, joita tulisi huomioida hankehaun toteutuksessa ja rahoituksen säännöissä ja ehdoissa. Useissa vastauksissa korostui riittävä tiedottaminen sekä mahdolliset infotilaisuudet hakuun liittyen. Kaikki kyselyyn vastanneet eivät olleet kuulleet hankehausta, minkä taustalla saattaa olla se, että kirjaamoiden kautta välitetty tieto ei ole kaikissa kunnissa tavoittanut oikeita henkilöitä. Kuitenkin yleisemmät syyt avustuksen hakemattomuudelle olivat se, että hankkeen valmisteluun tai toteutukseen ei ollut resursseja. Kyselyssä nousi esiin toiveita riittävästä hakuajasta sekä ennakkotietoa avustushausta ja sen rahoituksesta hyvissä ajoin. Nämä toimet voisivat auttaa siihen, ettei avustusta jätettäisi hakematta riittämättömien valmisteluresurssien takia.

Kuvio 11. Viranhaltijakyselyyn vastanneiden avustuksen hakeminen ja syyt hakemattomuuteen.

Hankehausta esiin nousi toiveita helppoudesta sekä selkeästä ohjeistuksesta ja tarkkoja määrittelyjä esimerkiksi omarahoituksen osuudesta. Kunnilta tiedusteltiin kehittämisehdotuksia koskien hankkeiden rahoituksen sääntöjä ja ehtoja. Rahoituksen toivottiin tulevaisuudessa olevan riittävää kuntien tarpeisiin nähden, jolloin voidaan paremmin turvata syntyneiden tulosten pysyvyys. Lisäksi toivottiin mahdollisuutta käyttää rahoitusta myös hankintoihin suunnittelun lisäksi. Avustuksen käyttämisen ehdot kuitenkin määrittyvät pääosin jo lainsäädännön perusteella, mitä kaikissa näkemyksissä ei oltu huomioitu.

Esiin nousi myös ehdotuksia hankehausta, jossa kannustettaisiin tai jopa veloitettaisiin poikkihallinnollisuuteen ja yhteistyöhön esimerkiksi hyvinvointialueiden ja kuntien välillä. Vastauksissa korostettiin myös pienten kuntien mahdollisuutta hakea rahoitusta. Hankehausta toivottiin tietoa useimmiten ARAn ja ministeriöiden kautta. Kanavana toivottiin sähköpostia, sähköisiä kanavia ja tiedotteita. Tiedon toivottiin tulevan suoraan kunnille ja hyvinvointialueille esimerkiksi kirjaamoiden kautta. Kuitenkin kirjaamoiden kautta tieto ei aina tavoita oikeita viranhaltijoita, joten tiedon olisi hyvä kulkea myös muita kanavia

pitkin. Yleisesti tietoa ikääntyneiden asumiseen liittyvistä teemoista toivottiin saatavan uutiskirjeiden, ympäristöministeriön järjestämien tilaisuuksien, ARAn verkkosivujen tai mediatiedotteiden kautta.

Kuvio 12. Viranhaltijakyselyn vastausten tärkeimmät viestintäkanavat.

Minkä kanavien kautta tieto ikääntyneiden asumiseen liittyvistä teemoista saavuttaisi sinut parhaiten?
(voit valita useita) (n=54)

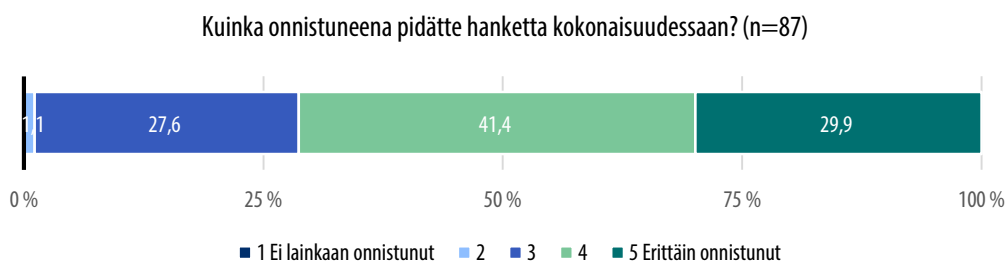
4 Tulokset ja vaikutukset

Tässä luvussa esitellään hankkeissa syntyneitä tuotoksia ja tuloksia sekä niiden siirtymistä pysyvämmiksi vaikutuksiksi. Lisäksi tarkastellaan tähän vaikuttaneita tekijöitä.

4.1 Hankkeiden tulokset suhteessa hakuilmoituksen tavoitteisiin

Osassa hankkeista tulokset olivat hyvin selkeitä, kun taas toisissa hankkeissa erillisten tulosten tunnistaminen oli vaikeampaa. Hankkeita kuvailtiin positiivisesti kaikissa arvioinnin tiedonkeruun vaiheissa, ja hankekokonaisuutta pidettiin onnistuneena. Yksittäistä teemoista erityisesti tietoisuuden kasvu ikääntyneiden asumisen ennakoinnista ja varautumisesta korostui vastauksissa. Myös hankkeiden ohjausryhmien jäsenet arvioivat hankkeiden onnistuneen hyvin. Kyselyyn vastanneista lähes 30 % piti kunnan, kuntayhtymän tai hyvinvointialueen hanketta erittäin onnistuneena ja 41 % onnistuneena (kuvio 13).

Kuvio 13. Hankkeiden onnistuminen vastausten perusteella.

Hankkeissa saavutettiin monenlaisia käytännön tuloksia eri teemoihin liittyen. Yhteistä lähes kaikille hankkeille olivat erilaiset osallistavat kehittämistavat ja eri toimijoiden välisen yhteistyön lisääntyminen. Yhteistyö oli myös yksi hankehaun arviointikriteereistä, minkä vaikutus näkyy selkeästi hankkeiden toteutuksessa. Osassa

hankkeista pyrittiin myös luomaan uusia ikääntyneiden asumisen muotoja tai ikääntyneille suunnattuja palveluja, kun taas toisissa tulokset jäivät lisääntyneen tiedon ja ymmärryksen tasolle.

Hankkeiden toteutus limittyi useassa kunnassa ja kuntayhtymässä osaksi perustyötä. Tästä syystä hankkeiden tuloksena syntyi myös toimintakulttuurin muutosta sekä uusia toiminta- ja työtapoja. Osassa hankkeista edistettiin päätavoitteen lisäksi myös muita tunnistettuja ja tärkeiksi koettuja teemoja. Kaikissa hankkeissa saatiin aikaan tuloksia, joita voidaan hyödyntää kunnan tai hyvinvointialueen toiminnassa. Tuloksia tarkasteltaessa on tärkeää huomioida, että vuoden 2022 hankkeet olivat edelleen käynnissä arviointia tehtäessä, joten lopullisia tuloksia ei ollut mahdollista arvioida. Taulukossa 3 on kuvattu esimerkkejä hankkeiden keskeisimmistä tuloksista tiivistetysti.

Taulukko 3. Esimerkkejä hankkeiden tuloksista.

Nimi ja toteuttaja	Tulokset
Ikäystävällinen asuminen (Savitaipale) Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus (Eksote)	Järjestettiin useita ikä- ja muistiystävällisyyskoulutuksia ja luotiin esteetön kulkureitti, joka paransi asuinalueen ikäystävällisyyttä. Hankkeen aikainen toiminta näkyi myös alueen parantuneena yhteisöllisyytenä. Arjen Olohuone -toimintaa kehitettiin aiemmin tehtyjen suunnitelmien mukaisesti ja sosionomiopiskelijat ideoivat yleisesti ikääntyneiden asumisratkaisuja Toimintakeskus Suvannon osalta.
Ikä- ja muistiystävällinen Haukivuoren taajama-alue (Mikkeli) Etelä-Savon sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus (Essote)	Arviointikävelyt ja kysely asumisesta, palveluista ja digimahdollisuuksista kaikille yli 65-vuotiaille tuotti materiaalia, jota voitiin soveltuvin osin hyödyntää kaavatyössä muistiystävällisen ja esteettömän ympäristön toteutumiseksi. Hanke kasvatti toimijoiden tietoisuutta ikääntyvien asumistarpeiden ennakoinnista ja varautumisesta.
Ikääntyvien asumisen kehittäminen Haapajärvellä Haapajärven kaupunki	Vanhainkotiyhdistys aloitti esteettömyyshankkeen omissa kiinteistöissään. Ikäihmisille suunnattua ohjattua toimintaa lisättiin ja monisukupolvisen asumiskorttelin valmistelu käynnistyi. Vitikanpuistosta suunniteltiin asukaskyselyn vastausten perusteella yhteisöllinen ulkoilmahuone asukkaalle.
IHANA – ikääntyvien hyvä asuminen Jyväskylässä Jyväskylän kaupunki	Järjestettiin tietoisuuksia eläkeläiskerhoissa ja tiedotettiin kotona asumista tukevasta toiminnasta ikääntyneiden liikkumisen sujuvoittamiseksi. Hanke lisäsi ikääntyneiden tietoisuutta asumisen ennakoinnista ja varautumisesta. Toteutettiin käytännön asioita penkkien lisäämisen ja aurauspilotin myötä.

Nimi ja toteuttaja	Tulokset
<p>Ikäystävällinen Kalajoki – kehittämishanke Kalajoen kaupunki</p>	<p>Toteutetun kyselyn tuloksia hyödynnetään asumisen ennakoinnissa ja ympäristösuunnittelussa. Ikäihmisille suunnattiin aikaisempaa laajemmin toimintakykyä ylläpitäviä liikuntapalveluja.</p>
<p>Ikävihreä Pruntsi Kemin kaupunki</p>	<p>Laadittiin yhteisöllisyyttä tukeva toimintamalli, jonka avulla tuetaan ikääntyneiden arkea. Toimintamallista työstettiin käsikirja, joka on hyödyksi myös muualla yhteisöllisen toiminnan toteuttamisessa. Lisäksi laadittiin Pruntsin korttelin ikä- ja muistisyävällinen aluesuunnitelma, jolla voidaan tukea ikääntyvien hyvinvointia ja terveyttä. Korttelissa toimivien yksiköiden pihapiirejä ehostettiin istutuksilla. Alueella suunniteltiin yhteisöllisyyttä tukevia ulkoilualueita sekä kokoontumispaikkoja. Ympäri vuorokautisen palveluasumisen yksiköihin suunniteltiin itsenäisen ulkoilun mahdollistavat piha-alueet. Ympäristön turvallisuutta parannettiin valaistusratkaisuilla.</p>
<p>Marttilanpuistosta esteetön, esteettinen ja yhteisöllinen korttelipuutarha Keravan kaupunki</p>	<p>Toteutettiin suunnitelma esteettömästä ja yhteisöllisestä korttelipuutarhasta, jonka pohjalta Marttilanpuiston rakentamisurakka voidaan kilpailuttaa ja toteuttaa. Esteettömyys huomioitiin suunnitelmassa kulkuväylillä ja maastossa sekä esteettömillä senioripenkeillä ja pöydillä. Lisäksi alueelle suunniteltiin ikäystävällinen valaistus.</p>
<p>Ikäihmisten paikat ja asumisen tarpeet Lahden kaupunki</p>	<p>Toteutetut kartta-analysit edistävät ikäystävällistä kaupunkisuunnittelua ja niitä voidaan hyödyntää yleis- ja asemakaavatyössä, asuntopolitiikassa sekä palveluverkkosuunnittelussa. Tuloksia voidaan hyödyntää katu- ja puistosuunnittelussa sekä katujen kunnossapidossa.</p>
<p>Lapinjärven muistisyävällisen taajaman valaistuksen kehittäminen Lapinjärven kunta</p>	<p>Laadittiin valaistussuunnitelma, jota voidaan hyödyntää alueen suunnittelussa ja kehittämisessä. Osa suunnitelman mukaisesta valaistuksesta toteutettiin vuonna 2021 alueen muun rakentamisen yhteydessä. Lisäksi hankkeessa toteutettiin kuntalaisia osallistava kehittämiskävely.</p>
<p>”Mun koto – paras paikka” -hanke Lapuan kaupunki</p>	<p>Kehitettiin yhteistyön toimintamalli, joka edisti kolmen senioritalon toimintaa. Toimintamalli sisälsi eläkeläisjärjestöjen, seurakunnan, paikallisyhdistysten, Sedu-oppilaitoksen ja kaupungin toimialojen yhteistyön. Osana yhteistyön mallia senioritaloihin perustettiin asukasryhmiä, joissa kehitettiin toimintaa ja jaettiin tietoa asukkaalle. Hankkeen myötä avattiin harrastetila niiden yhteisöjen käyttöön, jotka järjestävät toimintaa ikääntyneille.</p>

Nimi ja toteuttaja	Tulokset
<p>Suvirannan asumiskorttelin käytettävyysselvitys – toimintaympäristön muutos ja kehitystarpeet</p> <p>Marttilan kunta</p>	<p>Luotiin toteuttamiskelpoinen suunnitelma yhteisöasumista tukevan alueen kehittämiseksi. Palvelukeskuksen korttelista tehtiin kaksi luonnosta, joissa parannettiin tilojen esteettömyyttä ja toiminnallisuutta. Molemmissa suunnitelmissa huomioitiin myös piha-alueen turvallisuus. Yhteisöllisiä tiloja lisättiin ja pihalle suunniteltiin aistipuutarha. Myös penkkejä sijoitettiin kulkuväylien yhteyteen.</p>
<p>Kyläyhteisössä tuki ja turva</p> <p>Mänttä-Vilppulan kaupunki</p>	<p>Tuloksena syntyivät rivitalojen pohjaratkaisujen muutossuunnitelmat sekä suunnitelma ulkotiloihin ja alustava konsepti palvelujen tuomiseksi alueelle. Yhteisöllisyyden edistämiseksi suunniteltiin yhteisiä tiloja asukkaiden käyttöön. Rakennusten muutostöistä käytiin keskustelua ARAn kanssa.</p>
<p>Auttava yhteisö</p> <p>Oulun kaupunki</p>	<p>Luotiin toimintamalli kunnan tukemalle vapaaehtoistyölle ja naapuriavulle asuinalueilla. Ikääntyneille järjestettiin erilaisia aktiviteetteja, kuten musiikkiesityksiä ja tuolijumppaa.</p>
<p>Välimuotoista asumista ikääntyneille Tampereella ja Orivedellä</p> <p>Tampereen kaupunki</p>	<p>Valmisteltiin neljä yhteisöllisen asumisen pilottikohdetta, joista yhden rakentaminen on alkanut. Arvioitiin välimuotoisen asumisen hyötyjä ja kustannusvaikutuksia. Välimuotoisen asumisen tuloksia hyödynnetään hankkeen pilottikohteissa.</p>
<p>Vanhuspalvelujen rakennemuutos</p> <p>Turun kaupunki</p>	<p>Laadittiin tarveselvitys ja yhteisöllisen asumisen sääntökirja, luotiin uusia palvelukonsepteja ja käynnistettiin uuden välimuotoisen asumisen yksikön rakentaminen.</p>
<p>Ikäihmisten asumisen kehittäminen</p> <p>Kuopion kaupunki</p>	<p>Ikäihmisten tarpeita kuultiin, asukkaiden ja muiden toimijoiden tietoisuutta lisättiin varautumisesta sekä ARAn avustuksista. Kartoitettiin ikääntyneiden asumisen ja palveluasumisen kantaa ja kehittämistarpeita erilaisissa taajamissa.</p>
<p>Asikkalan kunnan ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma</p> <p>Asikkalan kunta</p>	<p>Valmisteltiin Asikkalan ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma 2040, jossa on tietoa kunnan tulevien toimenpiteiden suunnittelun tueksi.</p>
<p>Ikääntyneiden asumisratkaisut (Taipalsaari)</p> <p>Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri ky (Eksote)</p>	<p>Kartoitettiin asumisratkaisuja ja toteutettiin kysely +55-vuotiaille. Vastausten avulla arvioidaan tulevaisuuden ikääntyneiden asumisen tarpeita. Lisäksi toteutettiin kysely kunnan valtuutetuille, varavaltuutetuille ja vanhusneuvostoille. Vanhaan sairaalaan toteutettiin opiskelijoiden toimesta kuntotutkimus, joka selvensi tulevaisuuden toimenpiteitä. Kirkonkylän ikäystävällisyyttä kehitettiin. Saimaanharjulla yhteisöllisyyttä lisäsi Arjen olohuone.</p>

Nimi ja toteuttaja	Tulokset
<p>Ikäystävällisen asumisen kehittämistä osallistamalla ja yhteistyöllä</p> <p>Haminan kaupunki</p>	<p>Hankkeessa osallistettiin kuntalaisia ja heräteltiin heitä pohtimaan omaa asumistaan. Hanke auttoi rakentamaan yhteistyötä eri toimijoiden välille. Kehitettiin ratkaisuja yhteisöllisyyden, asukkaiden aktiivisuuden, esteettömyyden ja turvallisuuden lisäämiseksi taloyhtiöissä.</p>
<p>Meikä asuu missä haluu: prosessit sisältävä työkalupakki kunnille varauduttaessa elinvoimaisen ja ikäystävällisen asumisen tulevaisuuteen erilaisilla asuinalueilla, taajamissa ja pitäjissä.</p> <p>Hämeenlinnan kaupunki</p>	<p>Koostettiin työkalupakki, joka sisältää ikäystävällisen asumisen toteutussuunnitelman, kartta- ja toimenpidetason suunnitelman ikäihmisten asumisen ja asuinympäristöjen sekä hyvinvoinnin toteutumiseksi Hämeenlinnan alueella sekä osallistavilla menetelmillä luodun muistiasumisen mallin. Suunnitelmat on toteutettu laajassa verkostoyhteistyössä erilaisilla alueilla keskeisten toimijoiden kanssa.</p>
<p>Senioriasumisen kehittämishanke</p> <p>Jämsän kaupunki</p>	<p>Toteutettiin asuntojen kartoitus, joka helpottaa ikääntyneiden asuntojen tarjoamista ja asunnon etsimistä. Esteettömyyden parantamisen toimenpideohjelma käynnistyi.</p>
<p>Ikäihmisten viriketupa</p> <p>Kangasniemen kunta</p>	<p>Ikäihmisille suunnatulle ohjelmalle saatiin omat tilat. Ympäri vuorokautisen palveluasumisen yksiköihin luotiin säännöllistä viriketoimintaa.</p>
<p>Eloisaa – asumista senioreille Kärkölässä</p> <p>Kärkölen kunta</p>	<p>Suunniteltiin yhteisöllisen asumisen uudisrakennusta. Rakennushanke on edennyt tontinluovutusvaiheeseen. Lisättiin muistiystävällistä toimintaa tarjoamalla tilat.</p>
<p>Kotoisa ehto – Välimuotoiset asumisratkaisut kotona asumisen tukena</p> <p>Nokian kaupunki</p>	<p>Laadittiin suunnitelma välimuotoisen asumisen edistämiseksi. Siinä tarkastellaan erilaisia vaihtoehtoja. Neuvonnan ja ohjauksen keinoja kehitettiin asumisen ennakkoinnin tueksi.</p>
<p>Ehtookontu</p> <p>Paimio kaupunki</p>	<p>Luotiin ”Aktiivisen asumisen arjen”-malli ja tilannekuva ikääntyneiden asumisesta. Tuotettiin yhden kohteen palvelujen, toimintojen ja teknologian suunnitelma. Toimijoiden välinen yhteistyö tiivistyi.</p>
<p>Ikäihmisten asumispalveluiden kartoitus</p> <p>Paraisten kaupunki</p>	<p>Luotiin ikääntyneen väestön asumisen toimenpideohjelma, joka perustui ikääntyneiltä kerättyyn aineistoon.</p>

Nimi ja toteuttaja	Tulokset
Ikäihmisille turvallinen ja esteetön asuminen Porin kaupunki	Yhteistoiminta-alueen yhteisessä hankkeessa valmisteltiin ja käynnistettiin uudisrakennus- ja peruskorjaushankkeita Porin, Merikarvian ja Ulvilan alueella.
Ikäihmisten palvelukortteli Pornaisten kunta	Tuettiin yhteisöllisyyttä ja luotiin uusia yhteistyömuotoja eri toimijoiden välille ikääntyneiden asumisen kehittämisessä.
Yhteisötalot Pälkäneen kunta	Käynnistettiin kaavavalmistelu ja luotiin konseptimalli yhteisölliselle asumiselle.
IkäEloa asumis- ja palvelukortteli Rovaniemen kaupunki	Lisäsi tietoa ja ymmärrystä asumistarpeista ja auttoi luomaan uusia yhteistyömalleja. Laadittiin suunnitelma palveluasumisen kohteelle.
Seniorien kyläasumista Ruskolla – palvelut lähellä -hanke Ruskon kunta	Valmistui suunnitelma välimuotoisen asumisen toteuttamiseksi. Se sisältää eri toteutusvaihtoehtoja. Tehtiin ikääntyneiden asumisen selvityksiä ja tarvekartoituksia.
Ikäihmisten asumisen kehittäminen Siilinjärven kunnassa Siilinjärven kunta	Luotiin ikäihmisille suunnattua viestintämateriaalia asumistarpeiden tunnistamisen ja ennakoinnin tueksi.
Yhdessä ikääntyen, hyvinvointia edistävä asuminen Sodankylässä Sodankylän kaupunki	Valmisteltiin ikääntyneiden palveluoppaat ja kehittämissuunnitelmat rakennuksille. Edistettiin kiinteistöjen siirtoa kaupungille ja ikäihmiset huomioivaa maakäytön suunnittelua.
Seniorikampus Someron kaupunki	Luotiin hyvinvointialueen toiminnaksi siirtynyt yhteisöllinen asumisen toimintamalli. Yksi asuinalue kunnostettiin ikäihmisten tarpeet huomioiden.
Kasvua keskustaan Perusturvaliikelaitos Saarikka	Kerättiin tietoa ikääntyvien tarpeista ja toiveista asumisessa ja alueen palveluissa. Tietoa hyödynnettiin alueen kuntien hyvinvointikertomuksissa ja -suunnitelmissa.
Savon Villin lännen Ikääntyneiden asumisen "Master Plan" Suonenjoen kaupunki	Lisäsi ymmärrystä ja tietoa välimuotoisen asumisen tarpeista. Laadittiin kuuden kunnan yhteinen Master Plan: Ehdotuksia ikääntyvien asumisen ja elinympäristön kehittämiseksi.
Yhteisöllisen asumisen malli Tuusulassa Tuusulan kunta	Käynnistettiin asuminen neuvonta ikääntyneille. Hanke tuki valmisteilla olevaa asuntopoliittisen ohjelman valmistelua ja lisäsi ymmärrystä ikääntyneiden asumisen kehittämisen tärkeydestä.

Nimi ja toteuttaja	Tulokset
<p>Meän Tupa Ylitornion kunta</p>	<p>Hanke mahdollisti ikäihmisten kuulemisen uudella tavalla. Kerätty tieto tukee asumistarpeiden ennakoinnin ja asumisen suunnittelua.</p>
<p>Ikäystävällinen Ruokolahti* Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri ky (Eksote)/Etelä-Karjalan hyvinvointialue</p>	<p>Selvitettiin välimuotoisen asumisen mahdollisuuksia ja kuultiin ikääntyneiden asukkaiden tarpeita ja toiveita asumiselle. Koostetaan kerätystä tiedosta tietopaketti ikäihmisille.</p>
<p>Ikääntyvien asuinkaupunki Ylä-Savossa* Iisalmen kaupunki</p>	<p>Kaupunki ryhtyi kilpailuttamaan palveluasumista ja yhteisöasumisesta tehtiin aloite. Saavutettavuusnäkökulmat otetaan hankkeen myötä huomioon.</p>
<p>OSUVA – osallisuutta ikääntyneiden asuinympäristöissä* Jyväskylän kaupunki</p>	<p>Luotiin yhteisöllistä toimintaa ikääntyneille asuinalueilla.</p>
<p>Yhdessä yhteisöllisyyttä ikäihmisille* Kangasniemen kunta</p>	<p>Yhdistettiin ikäihmisille toimintaa järjestävien toimijoiden yhteistyötä ja viestintää.</p>
<p>Ikääntyneiden asumisen kehittäminen* Lapin hyvinvointialue</p>	<p>Luotiin ikäihmisten asumisen toimenpidesuosituksat sekä toimintamalli kuntien ja hyvinvointialueen väliselle yhteistyölle.</p>
<p>Ikäihmisten asumisen kehittäminen – dataa ja kehittämisen ideoita* Lappeenrannan kaupunki</p>	<p>Ikääntyneiltä kerätyn tiedon perusteella tehtiin nykytilakuvaus ikääntyneiden asumisesta. Laaditaan asumisen kehittämistoimenpiteiden suunnitelma.</p>
<p>Hyvinvointiosuuskunta välimuotoisen asumisen toimijana* Outokummun kunta</p>	<p>Luotiin tulevaisuuden suunnitelma ikäystävällisyyden ja yhteisöllisyyden tukemiseksi sekä hyvinvointiosuuskunnan perustamiseksi.</p>
<p>Ikääntyneiden hyvinvointia tukeva ja sosiaalisesti saavutettava asuminen* Pirkkalan kaupunki</p>	<p>Luotiin materiaalia ja järjestettiin asukastilaisuuksia ikääntyneiden asumisvaihtoehdoista. Tuotettu aineisto käsitteli asumisen mahdollisuuksia, ennakoivia ja varautumista sekä palveluja.</p>
<p>Suunnitelma ikääntyneiden asumisen kehittämiseksi* Pohjois-Karjalan hyvinvointialue</p>	<p>Toteutettiin kysely ikääntyneiden asumisesta ja laadittiin ikääntyneille ja heidän omaisille kodin tarkistuslista. Valmistellaan toimenpidesuunnitelma ikääntyvien asumisen kehittämiseksi hyvinvointialueen toimintasuunnitelman osaksi.</p>

Nimi ja toteuttaja	Tulokset
Ikäihmisten kotona asumisen tukeminen (Pornainen, Askola, Myrskylä ja Pukkila)* Pornaisten kunta	Tunnistettiin haasteita, jotka tulee ratkaista ikääntyneiden kotona asumisen tukemiseksi. Ikääntyneen väestön tueksi luotiin palveluohjausta ja materiaalia.
Tilaa kaikelle hyvälle – ikääntyvän seinäjokelaisen asumisen mahdollisuudet* Seinäjoen kaupunki	Valmistellaan hyvän asumisen kehittämissuunnitelma. Toteutettiin asiakastilaisuuksia ja monipuolista viestintää, joiden myötä kaupungin edustajien ja ikääntyneiden tietoisuus asumisen tarpeista ja ennakoinnista on kasvanut.
Kehittyvä ja ikäystävällinen Siilinjärvi* Siilinjärven kunta/Pohjois-Savon hyvinvointialue	Kehitetään yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa. Hyödynnetään digitaalisia välineitä ikääntyneiden asumisen ennakoinnin ja varautumisen tukena.
Yhteisöt ja yhteisöllisyys osana ikääntyvien kotona asumisen tukemista* Someron kaupunki	Luotiin yhteisöllisen asumisen malli ja mahdollistettiin asukkaiden kohtaamisia ikäystävällisillä ja esteettömillä tiloilla. Lisäksi hyödynnettiin hyvinvointiteknologiaa.
MUISTIKÖKKÄ – muisti- ja ikäystävälliset kylät ja taajamat* Teuvan kunta	Luotiin muisti- ja ikäystävällisyyttä lisääviä toimenpide-ehtotuksia kunnan hyte-suunnitteluun ja rakennusohjelmaan. Kehittämistoimia toteutetaan osana vuosi-investointeja. Muistitietoisuuden leviämässä edettiin. Uudisrakentaminen käynnistyy hankkeen aikana.
Varsinais-Suomen Ikäasumisen hanke* Turun kaupunki/Varsinais-Suomen hyvinvointialue	Luodaan sähköinen aineisto ikääntyneen oman päätöksenteon tueksi ja rakennetaan yhteistyötä hyvinvointialueen ja kuntien välille.
Ikäystävällinen asuinympäristö Tuusulan keskusta* Tuusulan kunta	Luotiin ikäystävällisen asumisen toimintamalli ja käynnistettiin yhteisöllisen asumisen rakennushanke. Hanke lisäsi tietoisuutta ikääntyneiden asumisen haasteista.
Yhteisöllisyyttä edistävät ikäystävälliset kylät* Vantaan kaupunki/Vantaan ja Keravan hyvinvointialue	Luotiin kaksi suunnitteluohjeita ja periaatteita sisältävää ikäystävällisen kylän konseptia. Ne sisältävät yhteisöllisyyden, esteettömyyden ja turvallisen ympäristön teemoja.
Senioriasumisen kehittäminen* Ylivieskan kaupunki	Hankkeen myötä senioriasumisen kohde eteni tontin hankintaan.

* Hanke käynnissä arvioinnin toteutuksen aikana

Hankkeiden teemojen tarkastelussa yleisin tulos oli ennakkoinnin ja varautumisen lisääntyminen niin kunnan/hyvinvointialueen kuin ikääntyneiden itsensä kohdalla.

Tämä näkyi tiedon ja ymmärryksen lisääntymisenä. Seuraavaksi eniten tuloksia kertyi asuin ympäristön ikäystävällisyyden kehittämisen ja parantamisen teemassa. Yhteisöllisyyden teema kytkeytyi osaksi useita hankkeita, mutta varsinaisia yhteisöllisyyttä edistäviä tuloksia syntyi 18 hankkeessa. Olemassa olevan asuntokannan korjauskustannukset osoittautuivat osassa hankkeista toteutettujen selvitysten myötä odotettua korkeammiksi rakennuskannan heikon kunnon takia. Useissa hankkeissa päädyttiinkin valmistelemaan kokonaan uusien kohteiden rakentamishankkeita tai luomaan uudenlaisia asumisratkaisuja ikääntyneille. Kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyörakenteiden kehittäminen oli teemana vuoden 2022 hankkeissa. Näiden hankkeiden osalta tulokset eivät ole vielä valmiita, mutta tiedonkeruun perusteella niissä tehdään työtä tulosten saavuttamiseksi. Kuviossa 14 on esitetty hankkeiden tulosten määrää teemoittain.

Kuvio 14. Hankkeiden tulosten määrä teemoittain.

Asumisen ennakointi ja varautuminen

Toteutetut kyselyt ja erilaiset tilaisuudet kasvattivat kuntien ja hyvinvointialueiden toimijoiden tietoisuutta ikääntyneiden asumisen tarpeista. Tiedon lisääntyminen mahdollisti ennakkoinnin ja varautumisen jatkokehittämisen ja useassa kunnassa käynnistyikin aihetta käsittelevä jatkohanke. Hankkeissa toteutetut tilaisuudet ja laaja viestintä kasvattivat myös ikääntyneiden omaa tietoisuutta asumisen ennakkoinnin ja varautumisen tärkeydestä. Esimerkiksi *Ikäihmisten asumisen kehittäminen Siilinjärven kunnassa* -hankkeessa luotiin ikääntyneille suunnatut ennakkoinnin verkkosivut.

Kunnissa myös käynnistettiin uudenlaisia ikääntyneille suunnattuja palveluja tai käynnistettiin uusien palvelumuotojen valmistelua. Myös yhteistyötä olemassa olevien palvelujen välillä lisättiin. Hankkeissa tuotettiin erilaisia oppaita ja prosessikuvauksia kuntien ja hyvinvointialueiden toimijoiden tueksi. Esimerkiksi *IHANA – ikääntyvien hyvä asuminen Jyväskylässä* tuotti linjaukset ikäystävälliselle asumiselle, joita noudatetaan katujen saneerausten yhteydessä. Myös ikäihmisille suunnattua aineistoa, kuten tiedotteita ja internetsivustoja, tehtiin tietoisuuden kasvattamiseksi ja tiedon löytämisen helpottamiseksi.

Asuntokannan korjaaminen

Ikäystävällisiä uudis- ja korjausrakentamishankkeita käynnistettiin useita. Erityisesti vanhojen kunnan omistamien vuokra-asuntojen esteettömyyskorjauksia edistettiin. Hankkeisiin sisältyi laaja tiedottaminen ARAn korjausavustuksista sekä muista korjausrakentamisen avustusmuodoista. *Ikääntyvien asumisen kehittäminen Haapajärvellä -hankkeen* myötä alueen vanhainkotiyhdistys aloitti 60 asunnon korjaushankkeen, jolla parannettiin asuntojen esteettömyyttä. Myös *Jämsän kaupungin Senioriasumisen kehittämishankkeen* seurauksena alueella aloitettiin esteettömyyden parantamisen toimenpideohjelma. Hankkeiden aikana kuntien edustajien ymmärrys olemassa olevasta asunto- ja rakennuskannasta kasvoi. Joissakin hankkeissa suunnitelluista korjaushankkeista luovuttiin liian suurten kustannusten tai soveltumattomien kiinteistöjen vuoksi.

Asuntojen ja asumisratkaisujen tuottaminen

Hankkeiden aikana käynnistettiin uudisrakennushankkeita, joilla tavoiteltiin ikäystävällisyyttä ja yhteisöllisyyttä. Esimerkiksi Kärkölan kunnan *Eloisaa – asumista senioreille Kärkölässä -hankkeessa* alettiin suunnitella ja kaavoittaa yhteisöllisen asumisen kohdetta. Hankkeissa myös suunniteltiin ja edistettiin monisukupolvisten asuinalueiden ja kortteliasumisen rakentamista. Osa eteni erilaisten asumisratkaisuiden valmisteluissa, mutta päätöksiä ei ehditty tehdä hankkeen aikana. Esimerkiksi kaavamuutoksia ja tonttihankintoja kuitenkin toteutettiin. *Pälkäneen kunnan Yhteisötalot -hankkeen* aikana valmisteltu kaava hyväksyttiin ja alueelle valmisteltiin arviointihetkellä eläkeläisyhdistyksen toimesta asumisyksikköä.

Asuinympäristöjen ikäystävällisyys

Hanketoteuttajat loivat erilaisia ohjeistuksia ja oppaita niin ikäystävällisten asuinympäristöjen ja asumisratkaisujen suunnitteluun kuin kuntatason (maankäyttö, kaavoitus) suunnittelun tueksi. *Kemin kaupungin Ikivihreä Pruntsi -hankkeessa* luotiin muistisairaata ja ikääntyneet huomioiva aluesuunnitelma. Savitaipaleella kehitettiin ja toteutettiin ikä- ja muistiystävällinen esteetön kulkureitti, joka kulkee keskeisten palvelujen ääreltä ja on pituudeltaan hieman yli kaksi kilometriä. Lisäksi toteutettiin asuinympäristöjen käytännön

kehittämistoimia, kuten viherrakentamista, kevyenliikenteen väylien uudistamista ja valaistuksen parantamista. Lapinjärven kunnan hankkeessa kehitettiin muistiystävällisen taajaman valaistusta. Myös *Lapuan kaupungin Mun koto – paras paikka -hankkeessa* kunnostettiin kävelyreittejä ja piha-alueita. Hankkeiden seurauksena kunnissa ja hyvinvointialueilla heräsi keskustelu ikäystävällisten ympäristöjen roolista ja merkityksestä. Kokonaisuutena fyysiseen, yksittäistä kohdetta laajempaan asuinympäristöjen kehittämiseen tähtäviä toimenpiteitä toteutettiin suhteellisen vähän. Asuinympäristöjen kehittäminen on ymmärretty tiedonkeruussa hyvin laajasti tarkoittaen mitä tahansa, millä on edes välillinen yhteys asuinympäristön ikäystävällisyyden etenemiseen.

Yhteisöllisyys

Useaan hankkeeseen oli sisäänrakennettuna erilaisten yhteisöllisten tilaisuuksien ja tapahtumien järjestäminen ja mahdollistaminen. Lisäksi niissä luotiin yhteisöllisiä toimintamalleja esimerkiksi taloyhtiöille. *Oulun kaupungin Auttava yhteisö -hankkeessa* luotiin toimintamalli vapaaehtoisuuteen perustuvalla naapuriavulla. Hankkeiden myötä kuntiin perustettiin ikäihmisille suunnattuja uusia yhteisöllisiä ja monisukupolvisia palveluja ja toimintapaikkoja. Yhteistyö kunnan eri toimialojen sekä sidosryhmien välillä lisääntyi. Esimerkiksi *Kangasniemen kunnan Ikäihmisten viriketupa -hankkeen* myötä ikääntyneet saivat omat tilat ja aikaisempaa enemmän ohjattua toimintaa. Lisäksi hanke toi alueen eri toimijoita yhteen.

Hyvinvointialueiden ja kuntien yhteinen kehittämistyö (2022)

Hankkeissa luotiin kuntien ja hyvinvointialueiden yhteisiä toimintamalleja ikääntyneiden asumisen kehittämiseksi ja ikäystävälliselle asumiselle. Lisäksi niissä tunnistettiin keskeiset tekijät tulevan yhteistyön onnistumiselle. Esimerkiksi Varsinais-Suomen hyvinvointialueen (alunperin Turun kaupungin) *Varsinais-Suomen Ikäasumisen hanke* auttoi tunnistamaan keskeisiä kunnan ja hyvinvointialueen toimijoita ja rakentamaan yhteistyötä. *Lapin hyvinvointialueen Ikääntyneiden asumisen kehittäminen -hankkeessa* luotiin kuntien ja hyvinvointialueen välinen toimijoita osallistava yhteistyön malli ikääntyneiden asumisen suunnitteluun. Osa hanketoimijoista koki selvästi yhteistyön edenneen hankemuotoisen kehittämisen ansiosta, jolloin uudenlaista yhteistyötä on kehitetty hyvinvointialueen ja hankkeen välille. Monet hankkeista puolestaan katsoivat roolien olevan vasta muotoutumassa ja odottivat hyvinvointialueen organisoitumista arviointihetkellä.

4.2 Vaikutukset

4.2.1 Vaikutusten syntyminen

Hankkeet toteutuivat pääosin suunnitellusti; niissä toteutettiin monenlaisia asumisen ikäystävällisyyttä edistäviä toimenpiteitä. Hankkeiden toimenpiteistä syntyi monenlaisia tuloksia, jotka edistivät hankekokonaisuudelle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Hankkeille ei ollut määritelty etukäteen tarkkoja tai mitattavia arviointikriteereitä, joita vasten hankkeiden vaikuttavuutta voisi aukottomasti arvioida. Toimenpiteitä toteutettiin omista tarpeista lähtien, ja kokonaisuutena toimenpiteet olivat sellaisia, jotka palvelivat hankekokonaisuuden ja toimenpideohjelman tavoitteita. Yksittäisten hankkeiden erilaisista tavoitteenasetteluista, tarpeista ja taustaorientaatiosta johtuen joissakin hankkeissa tämä on voinut tarkoittaa ikääntyneiden asumisen tarpeiden kartoittamista ensimmäistä kertaa, kun toisissa hankkeissa on puolestaan kehitetty täsmäsisältöjä osana pidempää kehittämisen jatkumoa. Osassa hankkeista jo tietoisuuden kasvaminen tai nykytilan kuvaus on muodostunut tärkeäksi tulokseksi, mikäli kunnassa ei ollut aikaisemmin tehty merkittäviä kehittämistoimia ikääntyneiden asumisen varautumisesta. Hanketoteuttajat, joilla oli kattavammat lähtötiedot ja ymmärrys kunnan roolista ikääntyneiden asumisen kehittämisestä, pystyivät viemään uusien asumis- ja palveluratkaisujen kehittämistä aina toteutukseen saakka. Seuraavassa kuvassa (kuvio 15) on havainnollistettu tätä kunnan toimijoiden valmiuden ja hanketulosten välistä yhteyttä esimerkinomaisesti.

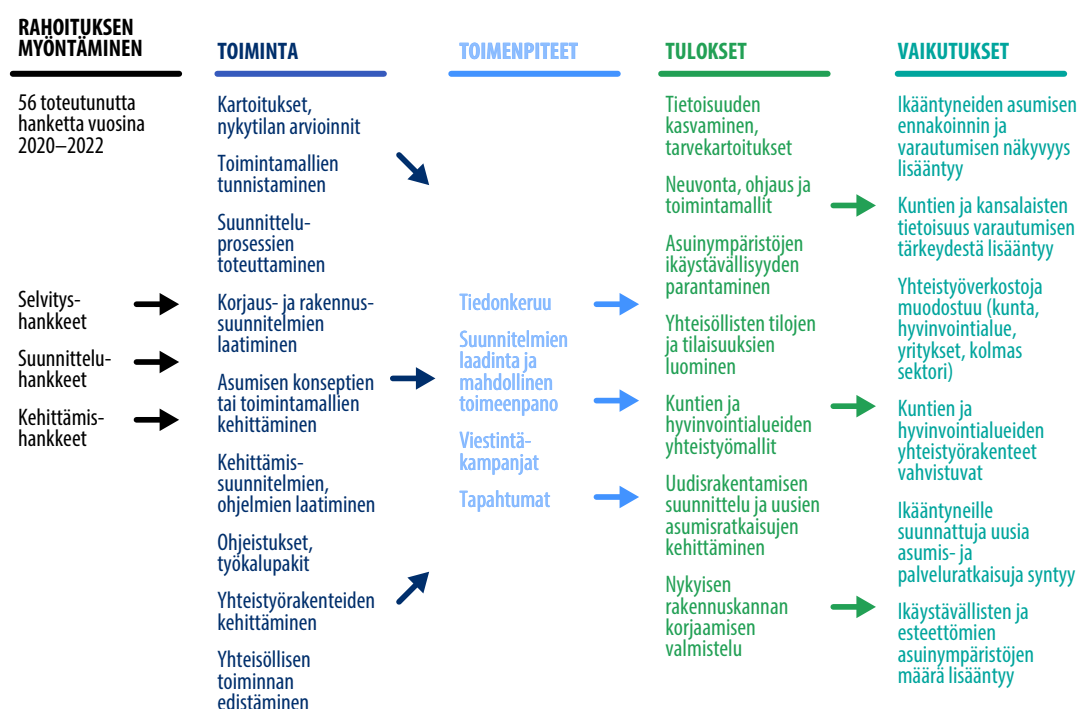
Kuvio 15. Kunnan valmiuden vaikutus tulosten syntyymiseen.

Hankekokonaisuus onnistui edistämään hankehaun mukaisia kattoteemoja. Yksittäisen hanketoteuttajan lähtökohdista ja hanketoteutuksesta riippuen hankkeiden vaikuttavuuden painopiste on ollut enemmän tietoisuuden lisääntymisen kautta syntyvissä tuotoksissa tai käytännöllisemmissä palvelurakenteen muutosten kautta syntyvissä vaikutuksissa. Seuraavassa kuvassa (kuvio 16) on esitetty hankekokonaisuuden erilaisten vaikutusten syntyymisen logiikkaa. Vaikutusten arvioinnin kohdalla on tärkeää huomioida,

että arviointi kohdistuu vuosille 2020–2022 ja osa hankkeista oli edelleen kesken tätä arviointia tehtäessä. Oleellista on kuitenkin tunnistaa tekijät ja edellytykset, jotka mahdollistavat vaikutusten syntyminen.

Kuvio 16. Hankkeiden vaikutusten syntyminen.

Hanketoteutuksista oli tunnistettavissa selvitys-, kehittämis- ja suunnitteluhankkeita. Rajanveto hanketyyppien välillä ei ole yksiselitteinen, sillä useat kehittämis- ja suunnitteluhankkeet sisälsivät myös selvityshankkeille tyypillisiä piirteitä. Hankkeiden toiminta kuitenkin erosi sen mukaan, minkä tyyppisestä hankkeesta oli kyse. Selvitystyyppisissä hankkeissa keskityttiin nykytilan tai erilaisten toimintamallien tunnistamiseen, kun taas suunnitteluhankkeissa toteutettiin suunnitelmia esimerkiksi korjaus- ja uudisrakennushankkeille. Kehittämishankkeissa luotiin uudenlaisia toimintamalleja ja -konsepteja. Hanketyypistä riippumatta toteutetut toimenpiteet olivat hyvin yhteneväisiä. Kaikkiin hankkeisiin sisältyi tiedonkeruuta, eri tavoin toteutettua viestintää ja yhteisöllisiä tapahtumia.

Yksi merkittävimpiä hankekokonaisuuden vaikutuksia oli tietoisuuden lisääntyminen ikääntyneiden asumisen ennakkoinnista ja varautumisesta. Lähes kaikki hanketoteuttajat kertoivat kunnan toimijoiden ja asukkaiden tietoisuuden kasvaneen. Hankkeiden myötä ikääntyneiden asumiseen liittyvät tarpeet ovat tulleet näkyviksi niin palveluja tuottaville toimijoille kuin ikääntyneille itselleen. Tietoisuuden lisääntyminen kasvatti myös ikääntyneiden asumiseen liittyvien kysymysten näkyvyyttä kunnallisessa päätöksenteossa ja kuntien palvelurakenteiden suunnittelussa. Sekä näkyvyyden että tietoisuuden kasvun vaikutukset ilmenivät niissä kunnissa, joissa ikääntyneiden asumisen ennakkoinnissa ja varautumisessa ei ollut aikaisemmin toteutettu merkittäviä toimenpiteitä.

Hankkeiden myötä kunnat ja muut hanketoimijat pystyivät rakentamaan uusia yhteistyöverkostoja. Yhteistyöverkostojen tärkeys korostui kunnissa, joissa välimatkat ovat pitkiä tai palveluverkko on hajanainen. Yhteistyöverkostolla, joka piti sisällään alueen muut toimijat, kuten seurakunnan, yritykset, järjestöt, yhdistykset, kunta ja hyvinvointialue pystyy paremmin vastaamaan ikääntyneiden asumista koskeviin haasteisiin. Hanketoimijat korostivat yhteistyöverkostojen ja alueen toimijoiden tunnistamisen tärkeyttä, sillä ikääntyneiden asumisen ennakkoinnissa ja varautumisessa on kyse muustakin kuin vain asumisratkaisusta tai fyysisistä asuinympäristön ratkaisusta. Laajoilla yhteistyöverkostoilla pyrittiin parantamaan palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta.

Kuntien ja kuntayhtymien tai hyvinvointialueiden yhteiset hankkeet loivat toimintamalleja kuntien ja hyvinvointialueiden väliselle yhteistyölle. Hyvinvointialueiden toiminnan aloittamisen myötä vuoden 2023 alussa monet hanketoteuttajat kuitenkin kokivat luotujen yhteistyörakenteiden katkenneen. Vaikka hankkeet lisäsivät kuntatoimijoiden ymmärrystä ikääntyneiden asumisen tarpeista ja haasteista, syntyi hyvinvointialueiden aloituksen myötä epäselvyyttä vastuiden ja roolien jaosta kuntien ja hyvinvointialueiden välillä. Kunnan ja yhteistoiminta-alueiden yhteisten hankkeiden tuloksia on kuitenkin onnistuttu siirtämään myös hyvinvointialueiden toimintaan.

Käytännönläheisiä ja helposti havaittavia vaikutuksia syntyi hankkeissa, joissa valmisteltiin uusien palvelumuotojen tai asumisratkaisujen toteuttamista. Hankkeiden seurauksena alueille syntyy uusia asumis- ja palveluratkaisuja, joissa on huomioitu ikääntyneen väestön tarpeet. Vaikka hanketoteuttajana on ollut kunta tai kuntayhtymä, saattaa lopullisen asumisyksikön tai kiinteistön rakennuttaa paikallinen yhdistys/säätiö tai yksityinen toimija.

4.2.2 Tulosten pysyvyys

Rahoitettujen hankkeiden tuloksista merkittävä osa synnytti vaikutuksia ja tuloksia kuntien toimintaan. Pysyviä vaikutuksia aikaansaaneet tulokset kattoivat kaikki hankehaun kattoteemat. Hankkeiden hyödyllisyyttä suhteessa avustuksen tavoitteisiin voi viime kädessä arvioida vain tulosten pysyvyyden kautta: Siirtyvätkö tulokset osaksi kunnan tai hyvinvointialueen toimintaa ja onko niistä pidempiaikaista hyötyä? Aineiston perusteella kehitettyjä sisältöjä siirtyy hyödynnettäväksi laajasti. Ennakoinnin ja varautumisen teema, jonka alle sijoittui merkittävä osa hankkeista, tuotti ikäystävällisyyden ja esteettömyyden huomioimisen tukemista ja sitä edistäviä toimintamalleja ja oppaita kuntien eri toimijoille. Lisäksi hankkeissa otettiin käyttöön ikääntyneelle väestölle suunnattuja ennakoinnin ja varautumisen verkkosivustoja ja palveluja.

Kuntien toimijoille ja alueen väestölle suunnatut aineistot edistävät hankkeen tulosten pysyvyyttä ja vaikuttavuutta sen päättymisen jälkeen. Varautumisen ja ennakoinnin teeman hankkeissa selvitettiin alueelle soveltuvia asumisvaihtoehtoja. Osassa hankkeita näitä vaihtoehtoja lähdettiin toteuttamaan kilpailuttamalla palveluiden tuottajia. Toteutuessaan nämä kokonaisuudet monipuolistavat ikääntyneen väestön palveluvalikoimaa.

Uusien asumisratkaisujen edistäminen ja nykyisen asuntokannan korjaaminen tuotti teemoista selkeimpiä pitkäaikaisia vaikutuksia. Useassa hankkeessa suunniteltiin ja käynnistettiin uudisrakennushankkeita, joilla tuotetaan ikääntyneille suunnattuja asumispalveluja. Myös uudenlaisia asumiskonsepteja lähdettiin toteuttamaan hankkeiden seurauksena. Muutamissa hankkeissa suunnitelmat eivät edenneet rakennusvaiheeseen saakka, mutta tonttihakintoja ja kaavamutoksia edistettiin. Lisäksi kuntien sekä alueen muiden toimijoiden omistamissa kiinteistöissä käynnistyi useita esteettömyyskorjaushankkeita, joilla tulee olemaan merkittävä vaikutus alueen ikääntyneen väestön asumisoloihin.

Hankkeiden tuloksena kunnissa hyväksyttiin ja toimeenpantiin myös useita maankäytön suunnitelmia, joiden tarkoituksena on edistää ikä- ja muistiystävällisyyttä. Hankkeiden myötä kuntien maankäytön ja aluesuunnittelun periaatteita muutettiin. Asukkaille nopeammin näkyviä tuloksia ovat hankkeiden aikana toteutuneet piha- ja ulkoilualueiden kehittämisen- ja kunnostamistyöt, joiden avulla ikääntyneiden ulkoilumahdollisuudet paranivat.

Kuntien ja hyvinvointialueiden välisen yhteistyön pysyviä vaikutuksia yhteisöllisyyden edistämisessä on vaikea arvioida, koska osa hankkeista on vielä kesken. Osassa kuitenkin luotiin toimintamalleja ja yhteistyörakenteita, joilla hankkeen aikana aloitettua yhteisöllistä toimintaa voidaan ylläpitää. Hanketoimijat myös käynnistivät ikääntyneille suunnattuja yhteisöllisiä toimintamuotoja. Kuntien ja hyvinvointialueiden välisen yhteistyön pysyvät vaikutukset jakautuvat käyttöön otettuihin toimintamalleihin ja uusiin

palveluotoihin, sekä eri toimijoiden tunnistamiseen ja yhteistyömallien rakentamiseen. Hyvinvointialueiden alku on kuitenkin ollut haastavaa kuntien kanssa tehtävän yhteistyön näkökulmasta, ja vaikutusten pysyvyydestä ei vielä ole varmuutta.

Taulukko 4. Esimerkkejä hankkeiden vaikutuksista.

Kattoteema	Pysyvä tulos/vaikutus	Esimerkkejä hanketoteutuksista
1. Varautuminen ja ennakointi	Asumisratkaisujen selvitys, valmistelu, kilpailutus	Iisalmen kaupunki, Ikääntyvien asuinalue Ylä-Savossa Jyväskylän kaupunki, OSUVA – osallisuutta ikääntyneiden asuinympäristöissä
	Oppaat, toimintamallit, ohjeistukset	Hämeenlinnan kaupunki, Meikä asuu missä haluu: prosessit sisältävä työkalupakki kunnille varauduttaessa elinvoimaisen ja ikäystävällisen asumisen tulevaisuuteen erilaisilla asuinalueilla, taajamissa ja pitäjissä. Jyväskylän kaupunki / Kaupunkisuunnittelu ja maankäyttö & ikääntyneiden palvelut, IHANA – ikääntyvien hyvä asuminen Jyväskylässä
	Varautumisen ja ennakoinnin verkkosivut ikääntyneille	Pirkkalan kaupunki, Ikääntyneiden hyvinvointia tukeva ja sosiaalisesti saavutettava asuminen Siilinjärven kunta, Ikäihmisten asumisen kehittäminen Siilinjärven kunnassa

Kattoteema	Pysyvä tulos/vaikutus	Esimerkkejä hanketoteutuksista
2. Asumisratkaisujen tuottaminen ja nykyisen asuntokannan korjaaminen	Rakennushankkeen suunnitelma ja käynnistyminen	Kuopion kaupunki, Ikäihmisten asumisen kehittäminen Paimio kaupunki, Ehtookontu Tampereen kaupunki, Välimuotoista asumista ikääntyneille Tampereella ja Orivedellä Tuusulan kunta, Yhteisöllisen asumisen malli Tuusulassa
	Tonttihankinta	Kärkölän kunta, Eloisaa – asumista senioreille Kärkölässä Ylivieskan kaupunki, Senioriasumisen kehittäminen
	Uuden asumiskonseptin suunnittelu tai toteutus	Marttilan kunta, Suvirannan asumiskorttelin käytettävyysselvitys – toimintaympäristön muutos ja kehitystarpeet
	Esteettömyys-/korjaussuunnitelmat, toteutus	Jämsän kaupunki, Senioriasumisen kehittämishanke Mänttä-Vilppulan kaupunki, Kyläyhteisössä tuki ja turva Teuvan kunta, MUISTIKÖKKÄ – muisti- ja ikäystävälliset kylät ja taajamat
3. Asuinympäristöjen ikäystävällisyys	Maankäytön suunnitelma, kaavoitus	Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä, Essote, Ikä- ja muistiystävällinen Haukivuoren taajama-alue Keravan kaupunki, Marttilanpuistosta esteetön, esteettinen ja yhteisöllinen korttelipuutarha
	Piha- ja/tai ulkoalueiden kunnostus	Lapinjärven kunta, Lapinjärven muistiystävällisen taajaman valaistuksen kehittäminen Lapuan kaupunki, ”Mun koto – paras paikka” -hanke
4. Yhteisöllisyys	Vapaaehtoistoiminnan tukeminen, toimijoiden yhteistyö	Kangasniemen kunta, Yhdessä yhteisöllisyyttä ikäihmisille Oulun kaupunki, Auttava yhteisö
	Yhteisöllisen toiminnan aloittaminen/ lisääminen	Kangasniemen kunta, Ikäihmisten viriketupa Seinäjoen kaupunki, Tilaa kaikelle hyvälle – ikääntyvän seinäjokelaisen asumisen mahdollisuudet

Kattoteema	Pysyvä tulos/vaikutus	Esimerkkejä hanketoteutuksista
5. Kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyörakenteet	Käytäntöön jalkautunut toiminta, pysyvä toimintamalli	Kemin kaupunki, Ikävihreä Pruntsi Someron kaupunki, Seniorikampus
	Yhteistyömallien käyttöönotto, eri toimijat	Kalajoen kaupunki, Ikäystävällinen Kalajoki -kehittämishanke Lapin hyvinvointialue, Ikääntyneiden asumisen kehittäminen

Hankkeessa syntyneiden tulosten lisäksi moni hanketoteuttaja kertoi yleisen toimintakulttuurin muutoksista ja laajemmasta tietoisuuden kasvusta, joka vaikuttaa kunnan päätöksentekoon ja päätettävien asioiden valmisteluun. Hankkeet lisäsivät alueen asukkaiden aitoa osallistumista ja yleistä yhteisöllisyyden tunnetta. Ne myös kasvattivat alueen toimijoiden ymmärrystä ikääntyneiden asumisen varautumisen ja ennakoinnin tärkeydestä.

Tulosten pysyvyyden edellytyksenä on, että kuntien ja hyvinvointialueiden toimijoilla on riittävä ymmärrys ikääntyneiden asumisen ennakoinnin ja varautumisen teemoista, niiden tärkeydestä ja eri toimijoiden rooleista. Ikäystävällisten asuin- ympäristöjen kehittäminen vaatii organisaatiolta hallinnonalat ja eri toimijat ylittävää yhteistyötä, minkä perusedellytys on kehittämistarpeen tunnistaminen. Lisäksi riittävät kehittämis- ja toimeenpanoresurssit ovat edellytys pysyvien tulosten syntymiselle. Hankkeiden sijoittuminen lähelle normaalia kehittämistyötä tuki pidempikestoisten vaikutusten syntymistä nimenomaan ymmärryksen lisäämisen kautta.

4.2.3 Tulosten syntymiseen vaikuttaneet tekijät

Hankkeiden tulosten syntymistä edistivät toimiva yhteistyö, sitoutunut henkilöstö ja projektipäällikkö sekä hankeorganisaation yleinen kehittämismyönteisyys. Useat hankkeet olivat poikkihallinnollisia, mikä edellytti kuntien ja kuntayhtymien toimijoiden ja toimialojen toimivaa yhteistyötä. Lisäksi hankkeissa tehtiin yhteistyötä alueen muiden toimijoiden, kuten vanhustentaloyhdistysten, vuokrataloyhtiöiden ja paikalliseurojen kanssa.

Keskeinen tulosten saavuttamista edistänyt tekijä oli myös sitoutunut ja kokenut projektipäällikkö. Parhaiten hankkeen toteutusta tuki kokoaikainen projektityöntekijä, joka oli kunnan tai kuntayhtymän palveluksessa. Osassa hankkeissa työntekijä tai viranhaltija hoiti projektipäällikön tehtäviä oman työn ohella.

Hankkeiden etenemisen ja tulosten kannalta keskeisessä roolissa oli myös onnistuneet hanketoteuttajien valinnat, mikäli hanketta vietiin eteenpäin ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Selkeä ja toteuttamiskelpoinen hankesuunnitelma edisti tavoitteiden saavuttamista.

Sen lisäksi, että hankeorganisaation oma motivaatio ja sitoutuminen oli edellytys onnistuneelle hankkeelle, alueen ikääntyneen väestön kiinnostus hanketta kohtaan korostui tuloksia edistäneenä tekijänä. Myös alueen toimijoiden yleinen kehittämismyönteisyys ja yhteistyöhalukkuus yhdisti tulosten saavuttamista.

Hankkeiden etenemistä hidasti koronaepidemia, hanketoimijoiden talous- ja henkilöstöressurssien niukkuus sekä yleinen muutosvastarinta. Erityisen voimakas vaikutus epidemialla oli vuoden 2020 hankkeisiin, jolloin kokoontumisrajoitukset olivat tiukimmat eikä tilanteeseen ollut osattu varautua hankesuunnitelmia tehtäessä.

Hankkeiden tulosten saavuttamista haittasi myös hanketoimijoiden taloudellisen tilanteen heikkeneminen sekä korjaushankkeiden suuret kustannukset, joihin ei ollut osattu varautua. Myös erilaiset henkilöstövaihdokset ja poissaolot vaikeuttivat etenemistä.

Siinä missä tulosten syntymistä edisti johdon sitoutuminen, päätöksenteon hitaus puolestaan hidasti hankkeiden etenemistä. Toteutus kohtasi myös yleistä muutosvastarintaa. Lisäksi huonosti valitut toteuttajat tai toteutetut hankinnat saattoivat aiheuttaa ongelmia hankkeen toteutukselle.

Hankerahoituskauden lopulla hyvinvointialueiden käynnistyminen vuoden 2023 alussa aiheutti myös osassa hankkeissa epäselvyyttä. Keskeisten toimijoiden ja yhteyshenkilöiden löytäminen oli vaikeaa ja myös epäselvyys kunnan ja hyvinvointialueen tulevasta työjaosta hidasti tulosten syntymistä.

4.3 Näkökulmia hyvinvointialueyhteistyöhön

Arvioinnin tiedonkeruun toteutushetkellä hankkeiden tuloksia oli hyödynnetty hyvinvointialueilla vielä verrattain vähän. Tulosten hyödyntäminen hyvinvointialueiden yhteistyössä oli enemmänkin keskustelujen herättämistä ja mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi suunnitelmien täsmentämistä kuin käytännön toimia. Kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyön tukemiseksi tehdyt toimenpiteet olivat tyypillisimmin yhdyspintojen luomista ja siten valmistautumista hyvinvointialueiden toiminnan käynnistymiseen. Parhaimmillaan hyvinvointialueiden toteuttamat hankkeet toivat kuitenkin paljon syötteitä tulevaisuuden kehittämistyöhön. Esimerkiksi Etelä-Karjalan hyvinvointialueen (entinen Eksote) kolme hanketta toivat jokainen eri näkökulmasta oppeja ja hyviä

käytäntöjä laajemmin alueella hyödynnettäväksi. Hyvinvointialuelähtöisissä hankkeissa näkökulma näin kääntyi päinvastaiseksi, eikä yhteistyötä kuvattu haasteena. Tämä kuvaa laajemminkin kehittämishistorian erojen vaikutuksia, sillä joillakin alueilla kuntarajat ylittävää yhteistyötä on tehty kuntayhtymäjohtoisesti jo pitkään (ja nyt hyvinvointialueen johdolla).

Hyvinvointialueiden aloittamisen vaikutuksia hankkeiden tulosten hyödynnettävyyteen tai pysyvyyteen oli hanketoteuttajien mukaan vaikea arvioida. Moni hanketoteuttajista kuvasi hankkeen luoneen hyvää tietopohjaa hyvinvointialueille jatkotoimenpiteitä varten. Toisaalta osa arveli tulosten hyödynnettävyyden hankaloituvan hyvinvointialueiden myötä: kunnan sisällä eri toimialojen kesken olisi osan mielestä helpompia toimia. Myös hankkeissa saavutettujen tulosten pysyvyys huolettaa erityisesti pieniä kuntia. Pysyvyyttä kuitenkin toivotaan ja moni kunnista toivoo tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa.

Hyvinvointialueiden aloittaessa ikääntyneiden ikäasumisen kehittämisessä tulee hanketoteuttajien mukaan huomioida eri alueiden paikalliset tarpeet ja jo toteutettu aluekohtainen kehittämistyö. Esimerkiksi syrjäalueiden haasteet, erityispiirteet ja -tarpeet tulisi huomioida, sillä harvaan asutuilla seuduilla palvelujen saatavuus heikkenee ja arjessa selviytyminen on haasteellisempaa kuin kaupungeissa. Paikallisten tarpeiden lisäksi ikäasumisen kehittämisessä tulisi huomioida myös ikääntyneiden erilaiset tarpeet asumisessa. Myös ennakkointitiedon hyödyntäminen on tärkeää.

Tulosten siirtyminen osaksi kuntien ja hyvinvointialueiden pysyvää toimintaa edellyttää hanketoimijoiden mukaan riittävää resursointia niin henkilöstön kuin määrärahojen osalta. Myös toimijoiden ja toimialojen välinen yhteistyö ja sitoutunut henkilöstö on keskeisessä osassa pysyvien toimintamallien luomisessa. Lisäksi tärkeää on jatkuva viestintä sekä ikääntyneiden asumisen ennakkoinnin ja varautumisen esilläpito. Hankerahoituskauden ensimmäisissä hankkeissa keskityttiin asukkaiden toimintaympäristön parantamiseen. Kunnan ja hyvinvointialueen välisen yhteistyön ja yhteisten toimintamallien kehittäminen korostui hankerahoituskauden lopulla.

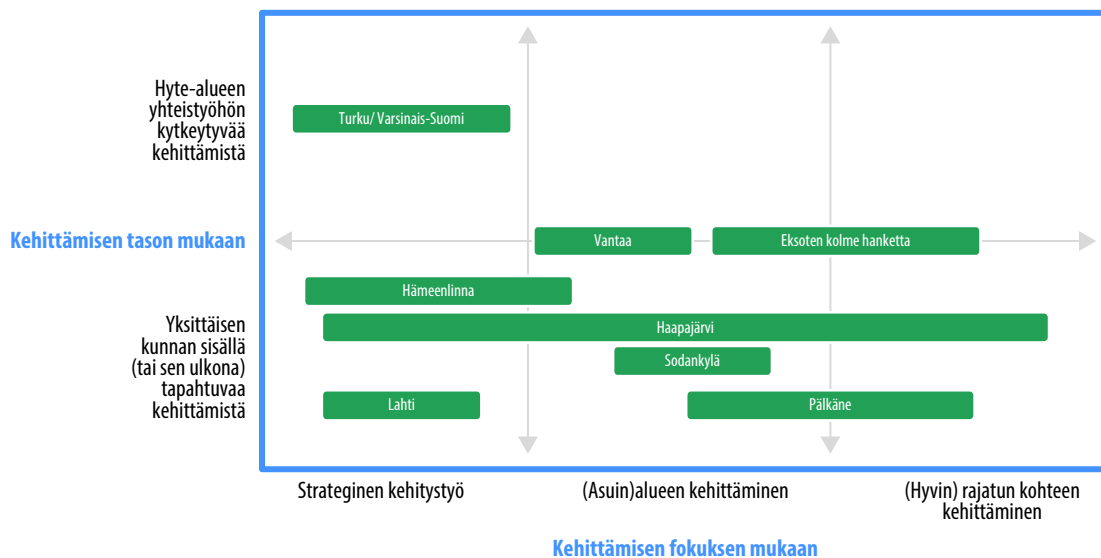
Kuntien ja hyvinvointialueiden välisen yhteistyön onnistuminen edellyttää oikeiden yhteishenkilöiden tunnistamista ja selkeää vastuunjakoa ikääntyneiden asumiseen liittyvissä kysymyksissä. Hyvinvointialueiden aloitukseen liittyi hankekunnissa epävarmuuksia. Hankkeissa kasvatettiin ikääntyneiden asukkaiden tietoisuutta alueen palveluista. Hyvinvointialueiden aloituksen nähtiin lisäävän riskiä siihen, etteivät ikääntyneet enää löydä tarvitsemiensa palvelujen piiriin. Lisäksi hyvinvointialueiden aloitus lisäsi epävarmuutta palvelujen säilymisestä, esimerkiksi hankkeissa suunniteltujen tai toteutettujen palvelukorttelien kohdalla.

Kuntien ja hyvinvointialueiden välille toivottiin tiivistä yhteistyötä toimenpiteiden vakiinnuttamiseksi. Yhteistyö järjestöjen kanssa nostettiin keskeiseksi toimenpiteiden vakiinnuttamista edistäväksi yhteistyön muodoksi. Muita keskeisiä esiin nostettuja vakiinnuttamiseen vaikuttavia elementtejä olivat toimiva tiedonkulku, avoin ja aktiivinen kommunikointi eri toimijoiden välillä sekä roolien ja kokonaisuuden kartoittaminen ja selkeyttäminen päällekkäisyyksien välttämiseksi.

4.4 Esimerkkejä hanketoteutuksista

Seuraavat esimerkit havainnollistavat hankkeissa syntyneitä tuotoksia ja tuloksia. Ne kuvaavat toteutettujen hankkeiden monipuolisuutta ja erilaisia vaikutusten syntymisen tapoja. Tarkastelun kohteet on valittu kuvastamaan mahdollisimman hyvin erityyppisiä toteutustapoja yhteistyössä arvioinnin ohjausryhmän kanssa. Oheisessa kuviossa on havainnollistettu valittujen hankkeiden pääasiallista kehittämisen tasoa ja fokusta arvioijien tulkinnan perusteella. Huomattavaa on kuitenkin se, että hankkeisiin useimmiten sisältyi laajasti monia osa-alueita sivuavaa kehittämistä. Valitut hankkeet kuvastavat edellisissä luvuissa kuvattuja hankekokonaisuuden osa-alueita monipuolisesti, ja ne kattavat niin strategista kehittämistyötä kuin rajatummankin kohteen kehittämistä sekä yksittäisen kunnan ja laajemman alueen yhteistyön kehittämistä.

Kuvio 17. Valittujen esimerkkien tyypittelyä.

CASE: Etelä-Karjalan hyvinvointialue (entinen Eksote), hyötyjä hyvinvointialueelle eri näkökulmista

Savitaipale: Ikäystävällinen asuminen

- Kokonaisrahoitus: 98 840 €, Valtionavustus: 59 304 €

Taipalsaari: Arviointi ja suunnitelma ikääntyneiden asumisesta Taipalsaarella

- Kokonaisrahoitus: 117 000 €, Valtionavustus: 70 200 €

Ruokolahti: Ikäystävällinen Ruokolahti

- Kokonaisrahoitus: 93 000 €, Valtionavustus: 55 800 €

Toteuttajat: Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä (Eksote)

Tavoitteet

Savitaipale: Kunnassa meneillään olevan asumisen rakennemuutoksen (asuntokannan korjaamista, uusia asumisratkaisuja sekä asuinalueiden kehittämistä) tukeminen, asuin ympäristöjen ikä- ja muistiystävällisyyden sekä ikääntyneiden yhteisöllisyyden kehittäminen, käytettävän mallin pilotoiminen ja maakunnassa ja muiden kuntien alueilla hyödynnettävän oppaan laatiminen.

Taipalsaari: Keskeisinä tavoitteina oli tarkastella ikääntyneen väestön tulevaisuuden asumisratkaisumallien mahdollisuuksia selvittämällä Kirkonkylällä olevan vanhustentalosta ja palvelutalosta koostuvan kokonaisuuden asuntokannan korjaus- ja muutostoimenpiteet sekä muita välimuotoisia, yhteisöllisiä ja ikäystävällisiä asumisratkaisuja (esim. ARA-kannan korjaaminen ikääntyneille sopivaksi).

Ruokolahti: Keskeisenä tavoitteena oli toteuttaa selvitystyö ikäihmisten tulevaisuuden asumisratkaisuihin. Lisäksi tavoitteena oli tarkastella vanhustentaloyhdistyksen asumisen kokonaisuutta asuntokannan korjaus- tai muutostoimenpiteiden kannalta, selvittää mahdollisuudet senioriasumiselle sekä muille välimuotoisille ja yhteisöllisille asumismuodoille. Tavoitteena oli myös lisätä ikääntyneiden asumisen ennakkointia ja asumisen turvallisuutta.

Keskeiset toimenpiteet ja tulokset

Savitaipale: Esteettömän ja korostetulla värillä merkityn kulkureitin toteuttaminen, 3 kpl koulutuksia ikä- ja muistiystävällisyydestä, Suvannon tuvan (Arjen Olohuone) toiminnan ja toimitilojen kehittäminen eri toimijoiden kokoontumis- ja juhlapaikaksi. Lisäksi hankkeessa toteutettiin ”Ikäystävällinen asuminen -hanke Savitaipaleella 2021–2022” -opas.

Taipalsaari: Selvitystyö nykyisten asumisratkaisujen tilasta ja kartoitus ikääntyneiden asumisen tulevaisuuden tarpeista. Hankkeessa toteutettiin kysely +55-vuotiaille kuntalaisille heidän asumistoiveistaan. Myös kunnanvaltuutetuille ja varavaltuutetuille toteutettiin kysely siitä, miten paljon ikääntyneiden asumispalveluja käsitellään valtuustossa. Hankkeeseen osallistuneet opiskelijat suunnittelivat vanhaan sairaalaan yhteisöasumista. Lisäksi kartoitettiin esteettömyyttä selvittämällä hissimahdollisuuksia vanhoihin kerrostaloihin.

Ruokolahti: Hankkeessa on alkuvuoteen 2023 mennessä selvitetty ikääntyneiden asumisen nykytilaa ja taustatekijöitä kehittämistyön tueksi. Kuntalaisille on toteutettu kyselyjä nykytilasta ikääntyneiden näkökulma ja tulevaisuuden tarpeet huomioiden. Kysely toteutetaan myös päättäjille näkökulman laajentamiseksi. Asumisen turvallisuutta on huomioitu yhteishankkeiden kanssa. Lisäksi tavoitteena on toteuttaa tietopaketti kotona asumisen tueksi vielä ennen hankkeen päättymistä, jotta ennakointia saadaan edistettyä.

Hankkeiden vaikutus kuntien ja hyvinvointialueiden toimintaan

Hankkeiden tuloksia voidaan hyödyntää Etelä-Karjalan hyvinvointialueen suunnitelmassa ikääntyneen väestön tukemiseksi (Ikäystävällinen Etelä-Karjala toimintakykyisenä kotona, arjessa ja elämässä 2021–2025) sekä tulevilla hyvinvointialueella ikääntyvien asumisen ja sen turvallisuuden, palvelujen sekä ikäystävällisen asumisympäristön kehittämisessä. Hankkeissa saadut tulokset vahvistavat laatusuosituksen mukaisesti hyvän ikääntymisen turvaamista ja palvelujen parantamista ikäystävällisessä Etelä-Karjalassa.

Hankkeissa toteutetut toimenpiteet korostivat kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön tärkeyttä tavoitteiden saavuttamiseksi. Hankkeet ovat tukeneet kokonaisuutena hyvinvointialueen muotoutumista.

Hankkeiden vaikutus alueellisten toimijoiden väliseen yhteistyöhön ja yhteisöllisyyteen

Savitaipale: Hanke osallisti useita toimijoita ja mahdollisti tiiviin yhteistyön tekemisen. Hankkeessa tehtiin yhteistyötä kunnan eri toimialojen, yritysten, järjestöjen ja LAB-ammattikorkeakoulun kanssa eri toimenpiteiden kautta.

Taipalsaari: Vanhustentaloyhdistyksen ja kunnan yhteistyö on kehittynyt ja hankkeen koettiin edistävän molemminpuolista ymmärrystä. Vanhus- ja vammaisneuvosto ovat olleet aktiivisesti mukana hankkeessa. Lisäksi esteettömyyskartoituksia oli toteuttamassa useita toimijoita kunnan toimialoilta ja vanhus- ja vammaisjärjestöistä.

Ruokolahti: Projektityöskentely hankkeen parissa toimivien henkilöiden keskuudessa on ollut aktiivista. Erityisesti kunnan tekninen toimi on ollut aktiivisesti mukana hankkeen toteuttamisessa.

CASE: Ikääntyneiden asumisen kehittäminen Haapajärvellä

Toteuttajat: Haapajärven kaupunki

- Kokonaisrahoitus: 116 600 €, Valtionavustus: 69 960 €

Tavoitteet

Hankkeen tavoitteena oli toteuttaa perusteellinen tarveselvitys ikääntyneiden asumisen ja hoivan nykytilasta Haapajärven alueella. Tavoitteena oli kartoittaa löytyykö nykyisestä asutokannasta ikääntyneiden asumisen tarpeisiin ratkaisuja, jonka lisäksi selvitettiin uudisrakentamismahdollisuuksia ydinkeskustan alueelle. Keskeisenä tavoitteena oli mahdollistaa ikäihmisten asuminen omissa kodeissaan, jonka vuoksi myös omistusasuntojen esteettömyysmuutoksia pyrittiin edistämään korjausavustuksista tiedottamalla.

Keskeiset toimenpiteet ja tulokset

Toimenpiteinä oli selvitystyön toteuttaminen, joka sisälsi katsaukset esteettömästä asumisesta ja välivaiheasumisesta sekä kotihoidon, tehostetun kotihoidon, palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen nykytilanteesta ja tulevaisuuden tarpeista. Asumisratkaisujen kartoituksen kohteina olivat Haapajärven Vuokratalojen Sivakka-talo sekä mahdolliseksi uudiskohdealueeksi määritelty puutalokortteli. Myös omistusasunnoissa asuville ikäihmisille tiedotettiin korjausavustuksista. Lisäksi Vitikan puistoaluetta kunnostettiin uusimalla valaistukset ja kevyen liikenteen pinnat ja puistoon tehtiin levähdyspaikat.

Hankkeen vaikutus kuntien ja hyvinvointialueiden toimintaan

Hankkeella ei ollut suoria vaikutuksia kuntien ja hyvinvointialueiden keskinäiseen toimintaan, mutta hankkeen jälkeen tulevat rakennushankkeet ja niiden suunnitelmat on asetettu vastaamaan hyvinvointialueiden tavoitteita kotihoidon, kotisairaanhoidon ja yhteisöasumisen osalta.

Hankkeen vaikutus alueellisten toimijoiden väliseen yhteistyöhön ja yhteisöllisyyteen

Hankkeen toteuttamiseen osallistui useita henkilöitä kaupungin eri toimialoilta (tekni- nen toimi, varhaiskasvatus), yrityksistä, yhdistyksistä ja järjestöistä. Hanke edisti alueellisten toimijoiden yhteistyötä ja vaikutti yhteisöllisyyteen positiivisesti: toimijat kokoontuivat ”saman pöydän äärelle” jakamaan ajatuksiaan hankkeen toimenpiteistä.

CASE: Vanhuspalvelujen rakennemuutos (Avara-hanke)

Toteuttajat: Turun kaupunki

- Kokonaisrahoitus: 116 667 €, Valtionavustus: 70 000 €
- Verkkosivu: <https://www.turku.fi/organisaatio/palvelukokonaisuudet/hyvinvointitoimiala/vanhus-ja-vammaispalvelut/avara-hanke-asuminen>

Turun kaupunki – Varsinais-Suomen Ikäasumisen hanke

Toteuttajat: Turun kaupunki – hyvinvoinnin palvelukokonaisuus /Varsinais-Suomen hyvinvointialue vuoden 2023 alusta.

- Kokonaisrahoitus: 133 334 €, Valtionavustus: 80 000 €
- Verkkosivu: <https://vshyvinvointialue.fi/article/ikaasumisen-ohjelmat-osaksi-kuntien-strategioita/>

Tavoitteet

Avara-hanke: Tavoitteena oli toteuttaa ikääntyneiden asumispalvelutuotannon nykytilan kartoitus ja toimintayksiköiden potentiaalin arviointi välimuotoisen asumisen yksiköiksi Turussa. Lisäksi tavoitteena oli tuottaa konseptimäärittely välimuotoisesta asumisesta ja perhehoidosta, sekä aikataulutettu pitkän aikavälin kokonaissuunnitelma välimuotoisen

asumisen ja tilapäisen perhehoidon käyttöönotosta Turun kaupungin vanhuspalveluissa osana vanhuspalvelusuunnitelman sisältämän rakennemuutoksen toimeenpanoa ja Ikä-asumisen ohjelman toteutusta.

Ikäasumisen hanke: Tavoitteena oli kuntien ja hyvinvointialueen yhteistyön edistäminen ikäystävällisen asumisen kehittämisessä sekä kuntien ennakoinnin ja varautumisen vahvistaminen ikääntyneiden tuleviin asumisen ja palveluiden tarpeisiin, ikääntyneiden monimuotoisten asumisratkaisujen suunnittelu ja kehittäminen sekä asuinympäristöjen ikäystävällisyyden parantaminen laaja-alaisesti (esteettömyys, toimivuus, turvallisuus, muistiystävällisyys, yhteisöllisyys). Lisäksi tavoitteena oli kehittää neuvontaa ja palveluohjausta ja tämän myötä tukea ikääntyneiden omaa ennakointia ja varautumista tuleviin asumisen tarpeisiin.

Keskeiset toimenpiteet ja tulokset

Avara-hanke: Hankkeessa toteutettiin ikääntyneille suunnatun seniori- ja palveluasumisen kartoitus kohteissa, joissa asumisen tuottajana on yksityinen taho. Kartoituksen perusteella löytyi lähes 1 700 senioriasumisen asuntoa ja noin 700 palveluasumisen asuntoa eri puolilta Turkuja. Kartoituksen perusteella löydettiin kohteisiin toteutettiin asumista ja palveluja koskeva kysely. Joissakin kartoituksen kohteissa tuotettiin useita asumismuotoja, joten näiden vastaajien osalta kyselyssä kysyttiin myös tehostetun palveluasumisen asunnoista ja palveluista. Lisäksi hankkeessa toteutettiin palvelusetelin sääntökirja, joka on vahvistettu lautakunnassa ja otettu käyttöön.

Ikäasumisen hanke: Hanke päättyy kesäkuussa 2023. Toimenpiteinä laaditaan nykytila-arvio ikäihmisten asumisratkaisusta ja asumista ennakoivista seurantaindikaattoreista kuntakyselyn avulla, luodaan yhteisiä toimintamalleja hyvinvointialueen kunnissa ja lisään maakunnallisen palveluohjauksen, kuntien asumisneuvonnan ja kuntalaisten valmiuksia ennakoida ja varautua ikääntyneiden asumisen suunnitteluun.

Hankkeiden vaikutus kuntien ja hyvinvointialueiden toimintaan

Hankkeissa on todettu, että kuntien ja hyvinvointialueiden väliseen yhteistyöhön tulee panostaa erityisen paljon. Ikäasumisen hankkeessa tehdään laajaa poikkihallinnollista yhteistyötä kuntien viranhaltijoiden ja hyvinvointialueen edustajien kanssa työstämällä toimintamalleja ikääntyneiden asumiseen.

Hankkeen vaikutus alueellisten toimijoiden väliseen yhteistyöhön ja yhteisöllisyyteen

Molemmat hankkeet ovat edistäneet alueellisten toimijoiden välistä yhteistyötä, ja yhteistyötä onkin tehty useiden tahojen ja toimialojen kanssa. Ikäasumisen hankkeen toteuttamiseen on kutsuttu kuntien (ja maakunnan) vanhusneuvostoja ja muita alueen ikäihmisiä kuntalaisfoorumien tai ikäihmisten parissa toimivien järjestöjen kautta. Muita sidosryhmiä ovat korkeakoulut, alueen oppilaitokset, kolmas sektori ja Kiinteistöliitto Varsinais-Suomi. Yhteistyötä tehdään myös rakennuttajien tai asumisen tuottajien kanssa.

CASE: Pälkäne – Yhteisötalot

Toteuttajat: Pälkäneen kunta

- Kokonaisrahoitus: 130 000 €, Valtionavustus: 78 000 €
- Verkkosivu: <https://www.palkane.fi/tyo-ja-elinkeinot/elinkeinopalvelut/hankkeet>

Tavoitteet

Hankkeen tavoitteena oli suunnitella ja konseptoida noin kymmenen asunnon yhteisöllinen senioriasumiseen suunniteltu talo, jossa jokaisella asukkaalla olisi käytössä oma asunto. Lisäksi osa talosta varattaisiin yhteiseksi oleskelu- ja käyttötilaksi. Tavoitteena oli tutkia ja selvittää, miten yhteisiä tiloja voidaan mahdollisimman tehokkaasti käyttää ja varustaa olemassa olevien rakennusmääräysten ja paloturvallisuutta koskevien sääntöjen mukaan. Hankkeessa varattiin erillinen osa selvitystyön tulosten viestintään. Tavoitteena oli, että tulokset olisivat hyödynnettävissä erikokoisissa kunnissa ja erilaisissa yhteisöllisissä asumishankkeissa.

Keskeiset toimenpiteet ja tulokset

Hankkeessa selvitettiin kunnan hallinnassa olevista tonteista yhteisötalo -hankkeen kannalta tarkoituksenmukaisimmat. Valituille tonteille käynnistettiin asemakaavan muutos. Kuntalaisille suunnattiin avoin työpaja, Eläkeliiton Sydän-Hämeen yhdistyksen jäsenille toteutettiin kysely ja yleisölle järjestettiin kaksi infotilaisuutta, joissa kerrottiin projektin etenemisestä sekä kuultiin osallistujien näkemyksiä. Lisäksi hankkeessa tutustuttiin Osuuskunta Pöllökartanosta saatuihin kokemuksiin. Konsultti laati hankkeessa selvityksen yhteisöasumisen rahoitusmuodoista. Lisäksi hankkeesta viestittiin kunnan nettisivuilla, lehdessä ja sosiaalisen median eri kanavilla.

Hankkeen vaikutus kuntien ja hyvinvointialueiden toimintaan

Hankkeen toteutusaika päättyi ennen hyvinvointialueen käynnistymistä, joten suoria vaikutuksia kuntien ja hyvinvointialueiden keskinäiseen toimintaan ei ollut.

Hankkeen vaikutus alueellisten toimijoiden väliseen yhteistyöhön ja yhteisöllisyyteen

Hankkeen keskeisenä toimijana oli Eläkeliiton Sydän-Hämeen yhdistys, jonka jäsenet osallistuivat hankkeeseen. Hankkeessa tehtiin yhteistyötä kunnan toimialojen kanssa ja sitä toteutettiin tiiviissä vuorovaikutuksessa kuntalaisten kanssa. Lisäksi hanke tekee yhteistyötä Pälkäneen vanhusneuvoston kanssa.

CASE: ”Meikä asuu missä halua”: prosessit sisältävä työkalupakki kunnille varauduttaessa elinvoimaisen ja ikäystävällisen asumisen tulevaisuuteen erilaisilla asuinalueilla, taajamissa ja pitäjissä.

Toteuttajat: Hämeenlinnan kaupunki

- Kokonaisrahoitus 133 333 €, Valtionavustus: 80 000 €
- Verkkosivu: <https://www.hameenlinna.fi/sosiaali-ja-terveys/ikaihmisten-palvelut/asuminen/ikaantyneiden-asumisen-hanke/>

Tavoitteet

Hankkeen tavoitteena oli luoda kansallista ja kansainvälistä tietoa hyödyntävä ennakoinnin ja varautumisen toimintamalli ikäystävällisen asumisen toteutumiseksi. Lisäksi tavoitteena oli luoda ohjekirja Työkalupakki – suunnitelmallinen varautuminen ikääntyneiden asumiseen kunnissa, joka sisältää suunnittelu- ja toteuttamisperiaatteita, ohjeistuksia ja työkaluja ikääntyneiden asumisen varautumiseen. Taustalla oli ikäystävällisen ja tarvelähtöisen asumisen toteutuminen tulevaisuudessa taajamissa, asuinalueilla ja pitäjissä.

Keskeiset toimenpiteet ja tulokset

Hankkeessa kehitettiin ennakoinnin ja varautumisen toimintamalli sekä työkalupakki ikääntyneiden asumisen varautumiseen. Toimenpiteinä oli infotilaisuuksia, kysely ikääntyneille, kehittämisverkoston työryhmien toiminta sekä aiemman tiedon kartoitusta.

Työkalupakki sisältää kaupungissa testattuja ja arvioituja suunnittelu- ja toteuttamisperiaatteita, ohjeistuksia, toimeenpano-ohjelman ja työkaluja julkiselle sektorille ikääntyneiden asumisen ja ikäystävällisyyden edistämisen strategioiden pohjalle. Toimintamallissa on hyödynnetty sekä alueellista, kansallista että kansainvälistä tietoa. Lisäksi hankkeessa kehitettiin Hämeenlinnan ”puoliavoin-puolisuljettu” muistiasumisen malli. Yhtenä keskeisenä tuloksena on se, että tietoisuus ikääntyneiden asumisesta on yleisellä tasolla lisääntynyt.

Hankkeen vaikutus kunnan ja hyvinvointialueen toimintaan

Hankkeessa laadittiin juurruttamisen toimintamalli ja hankkeen aikana panostettiin virkamiespäättäjien tietämyksen lisäämiseen. Tietoisuus ikäihmisten asumistarpeista ja ongelmista on heidän keskuudessaan vahvistunut. Työstettyjä materiaaleja on jo hankkeen aikana hyödynnetty Hämeenlinna 2023 -mallin kehittämiseen ja tuloksia tullaan hyödyntämään myös kaupungin asunto-ohjelmassa. Syntyneeseen suunnitelmaan on sisällytetty yhdyspinta hyvinvointialueen palveluihin ja esimerkiksi Kanta-Hämeen hyvinvointialueen valmistelutoimisto on ollut keskeisenä yhteistyökumppanina hankkeen verkostotyössä. Yhtenä hankkeen toimenpide-ehdotuksena on rakentaa yhdessä hyvinvointialueen kanssa asumisen info, neuvonta- ja ohjaustoiminta ns. yhden luukun periaatteella.

Hankkeen vaikutus alueellisten toimijoiden väliseen yhteistyöhön ja yhteisöllisyyteen

Toimintamallia kehitettiin osallistavalla menetelmällä laajassa verkostoyhteistyössä keskeisten toimijoiden kanssa. Mukana kehittämisverkostossa oli ikääntyneitä, vanhusneuvosto, virkamiehiä, asumisen toimijoita, alueen yhdistyksiä ja järjestöjä, hyvinvointialueen kehittäjiä sekä muita alueen toimijoita, kuten Hämeen liitto, Kiinteistöliitto ja alueen korkeakouluja. Kehittämisverkostosta muodostettiin hankkeen tavoiteteemojen mukaisia työryhmiä, kuten ikäihmisten asumisen työryhmä, omaishoitajien yhteistyöryhmä ja info-ohjaus sekä neuvontaryhmä. Yhteistyö hankkeessa oli onnistunutta eri toimijoiden välillä. Hankkeen myötä vanhusneuvoston rooli asumisen kehittämisessä on vahvistunut ja sen edustus tulee jatkossa olemaan suunnitteluryhmissä ja projekteissa vahvemmin mukana.

CASE: Ikäihmisten paikat ja asumisen tarpeet

Toteuttajat: Lahden kaupunki

- Kokonaisrahoitus: 23 000 €, Valtionavustus: 13 800 €

Tavoitteet

Hankkeen tavoitteena oli selvittää, millaisia muutoksia Lahden asuntomarkkinoilla tapahtuu lähitulevaisuudessa ja millaisia tarpeita on odotettavissa palveluverkkoon ikääntyneiden näkökulmasta. Tavoitteena oli paikkatietoaineiston avulla selvittää, miten ja missä ikääntyneet asuvat. Hankkeen tavoitteena oli saada parempaa tietoa ja työkalu käytettäväksi, jotta tulevia toimenpiteitä voitaisiin kohdentaa oikein. Kaupungissa ei ollut ennen hanketta tehty paikkatietoanalyysiä ikääntyneiden asumisesta.

Keskeiset toimenpiteet ja tulokset

Hankkeessa tehtiin ajantasaisia paikkatietoanalyyssejä ikääntyneiden asumisesta ja tarpeista sekä toteutettiin ikääntyneille suunnattu sähköinen kysely, jolla kartoitettiin ikääntyvien asumista ja avuntarvetta koskevia tulevaisuuden suunnitelmia. Hankkeessa tarkasteltiin paikkatietopohjaisesti asumismuotoja ja asumisen esteettömyyttä sekä ikääntyneiden palveluverkkoa. Aineiston avulla analysoitiin ikääntyneiden asumista ja kehitettiin mallia, jonka avulla voidaan seurata ikääntyneiden asumista ja arvioida tulevaisuuden tarpeita.

Hankkeen vaikutus kunnan ja hyvinvointialueen toimintaan

Hankkeessa syntynyt tieto on otettu aktiivisesti käyttöön ja hankkeen tuloksia on kytetty kaupungin strategiaan työkaluihin. Tietoja voidaan käyttää pohjana kaupungin asuntopoliittisten linjausten määrittelyssä sekä yleis- ja asemakaavasuunnittelun ja palveluverkkosuunnittelun tukena. Tuloksia voidaan hyödyntää myös katu- ja puistosuunnittelussa sekä katujen kunnossapidossa. Lisäksi niitä voidaan käyttää ikäystävällisen asumisen kehittämisessä, hyvinvointisuunnitelman laadinnassa sekä asukkaiden ikääntymisen varautumisen tukemisessa.

Hankkeen vaikutus alueellisten toimijoiden väliseen yhteistyöhön ja yhteisöllisyyteen

Kaupungissa tehdään vahvaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä ja tässäkin hankkeessa. Sitä toteuttivat yhdessä kaavoitus ja asuntotoimi. Hankkeen aikana vahvistettiin asumiseen liittyvien toimijoiden välistä yhteistyötä. Kaupungissa on aktiivista yhteistyötä oppilaitosten kanssa ja sitä hyödynnettiin myös tässä. Hankkeen myötä kaupungin ja asiantuntijoiden tieto on lisääntynyt ja kuntalaisia pystytään palvelemaan tiedon myötä paremmin.

CASE: Yhdessä ikääntyen, hyvinvointia edistävä asuminen Sodankylässä

Toteuttajat: Sodankylän kunta

- Kokonaisrahoitus: 131 573 €, Valtionavustus: 78 943 €

Tavoitteet

Hankkeen päämääränä oli luoda Sodankylään malli, jossa tarjolla on palvelujen läheisyydessä eri elämäntilanteisiin sopivia, yhteisöllisyyttä ja toimintakykyä edistäviä asumisratkaisuja viihtyisässä elinympäristössä. Tavoitteina oli kehittää ikäihmisten asumispalveluiden rakennetta luoden ympärivuorokautista palveluasumista kevyempiä asumisen mahdollisuuksia, siirtää Vanhustenkotiyhdistys ry:n omistamia kiinteistöjä kunnan omistukseen ja valmistella näille kehityssuunnitelmat, laatia ikäystävällisen asumisen maankäytön yleissuunnitelma Kylälaakson alueelle ja lisätä ikäihmisten tietoisuutta erilaisista asumisratkaisuista. Hankkeen taustalla oli aiemmin kunnassa tehty ikäihmisten asumismahdollisuuksien selvitystyö, jossa nousi esiin kunnan liian raskas asumispalvelujen rakenne, puute välimuotoisen asumisen kriteerit täyttävistä asunnoista sekä toiveita ikä- ja muistiystävälliselle asuinalueelle Kylälaakson alueelle.

Keskeiset toimenpiteet ja tulokset

Ikääntyneiden palveluopas valmistui ja sen avulla tietoisuus ikääntyneiden asumiseen liittyvistä tekijöistä on lisääntynyt. Vanhustenkotiyhdistys ry:n kiinteistöt siirrettiin kunnan omistukseen, niiden kehittämissuunnitelmat laadittiin ja talojen toimenpiteiden valmistelu aloitettiin. Maankäytön yleissuunnitelman osalta hankkeessa kuultiin asianosaisia kyselyillä ja yleisötilaisuuksilla sekä toteutettiin arkkitehtisuunnittelu. Suunnitelma saatiin valmiiksi ja se on hyväksytty.

Hankkeen vaikutus kunnan ja hyvinvointialueen toimintaan

Hankkeessa toteutettiin useita toimenpiteitä, joilla on vaikutuksia kunnan toimintaan. Siinä tehtiin yhteistyötä Lapin hyvinvointialueen ikäihmisten asumisen kehittämishankkeen kanssa ja on viety Sodankylän näkemyksiä hyvinvointialueen suunnitelmiin.

Hankkeen vaikutus alueellisten toimijoiden väliseen yhteistyöhön ja yhteisöllisyyteen

Hanketta on toteutettu yhteistyössä eri tahojen kanssa. Järjestettiin kylätapaamisia, jotka olivat kunnalle uutta. Näissä kylätapaamisissa olivat mukana kunnanjohtaja ja Vanhustyön Keskusliiton korjausneuvoja ja asukkaat pääsivät kertomaan omia ajatuksiaan teemasta. Lisäksi hankkeessa järjestettiin työpajoja ja muita tapahtumia. Hankkeessa on tehty toimialojen välistä yhteistyötä. Jokaiselle hankkeen osatavoitteelle oli nimetty ns. omistaja ja jokaisella osatavoitteella oli oma hankeryhmänsä, jotka edistivät yhteistyössä tavoitteiden etenemistä.

CASE: Yhteisöllisyyttä edistävät ikäystävälliset kylät

Toteuttajat: Vantaan kaupunki, yhteistyössä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen kanssa

- Kokonaisrahoitus: 133 900 €, Valtionavustus: 80 000 €
- Verkkosivu: <https://www.vantaa.fi/fi/hankkeet/hanke/yhteisollisyytta-edistavat-ikaystavalliset-kylat>

Tavoitteet

Hankkeen tavoitteena oli tuottaa kaksi vaihtoehtoista kylän konseptia, joita voidaan hyödyntää ikääntyneiden ja myös erityisryhmien asumisen ja rakennetun ympäristön suunnittelussa. Konsepteilla on erilaiset lähtökohdat: toisen lähtökohtana on urbaani kaupunkiympäristö ja toisen väljästi suunniteltu maaseutumainen ympäristö. Konseptien tavoitteena oli luoda ratkaisuja tunnistettuihin ongelmiin, kuten esteettömyyttä ja turvallista ympäristöä koskeviin asioihin. Tavoitteena oli, että konsepteja voidaan pilotoida Vantaalle rakennettavissa vanhustenkeskuksissa.

Keskeiset toimenpiteet ja tulokset

Hankkeen kahta vaihtoehtoista konseptia on valmisteltu yhteistyössä eri toimijoiden kanssa palvelumuotoilua ja osallistavia menetelmiä hyödyntäen. Siinä järjestettiin osallistujaryhmille noin 20 työpajaa. Lisäksi ikääntyneitä osallistettiin kyselyllä tulevaisuuden ikäystävällisestä kaupungista. Hankkeessa on tehty myös katsausta olemassa olevista käytännöistä ja ikäystävällisen kylän malleista sekä Suomesta että muista maista.

Hanke ja konseptien rakentaminen on raportointihetkellä vielä käynnissä. Hankkeessa tuotetaan suunnitteluohjeet ja -periaatteet, joita voidaan hyödyntää elinkaariasumisen kohteiden, vanhustenkeskusten ja lähialueiden suunnittelussa kaavoitusvaiheessa ja katu- ja puistosuunnittelussa. Konseptit rakentuvat neljän osa-alueen ympärille: asumisen vaihtoehdot, ikäystävällisen kylän palvelut, kaupunkiympäristön laatu ja julkiset tilat sekä teknologiset ratkaisut.

Hankkeen vaikutus kunnan ja hyvinvointialueen toimintaan

Kaupungissa on jo kohteita, joissa valmistuvia konsepteja voidaan pilotoida. Hanketta on tehty yhteistyössä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen kanssa ja hanke siirrettiin hankekaudella kaupungilta hyvinvointialueelle. Tulosten hyödynnettävyys kaupungissa ja hyvinvointialueella vaatii sen, että hankkeessa syntyvistä konsepteista otetaan omistajuus ja niitä hyödynnetään tulevaisuuden kohteissa.

Hankkeen vaikutus alueellisten toimijoiden väliseen yhteistyöhön ja yhteisöllisyyteen

Hanketta on toteutettu poikkihallinnollisesti, mutta eri toimialoilla on ollut yhteinen päämäärä ja tavoite on yhteisesti jaettu. Kaupungin sisällä tekninen toimi on ollut ensimmäistä kertaa mukana vastaavassa hankkeessa. Useita muita toimijoita, kuten alueen järjestöjä, kaupungin toimialojen asiantuntijoita, nuoria, alueen asukkaita ja sairaalan työntekijöitä, on osallistettu useissa työpajoissa. Osallistajat ovat olleet aktiivisia ja yhteistyö on ollut onnistunutta.

5 Johtopäätökset ja kehittämisenäkökulmat

Tässä luvussa esitetään yhteenvetona keskeiset arvioinnin johtopäätökset sekä niihin pohjautuvia kehittämisenäkökulmia ja painotuksia tuleville vuosille. Johtopäätökset koskevat avustuskokonaisuutta.

5.1 Johtopäätökset

1. **Rahoitetut hankkeet toteutuivat pääosin suunnitellusti; suunnitelmia muokattiin ja toteutusta kohdennettiin tarvittaessa.** Hankkeiden toimenpiteet liittyivät tyypillisimmin tiedonkeruuseen ja tietopohjan vahvistamiseen, suunnitelmien laatimiseen, viestinnällisiin toimiin sekä tapahtumiin. Toimiva yhteistyö ja sitoutunut hankehenkilöstö tukivat toteutusta. Koronapandemia puolestaan vaikutti toteutukseen esimerkiksi livetilaisuuksien peruuntumisen kautta. Osassa hankkeista etenemistä vaikeuttivat rekrytointivaikeudet, jotka eivät ole poikkeuksellisia hankemuotoisessa työssä. Kunnan toimintaympäristö tai sen muutokset vaikuttivat etenemiseen esimerkiksi kaavoituksen ja päätöksenteon odottamattomien viiveiden kautta.
2. **Hankekokonaisuus on edistänyt rahoituksen tavoitteena olleita teemoja monin tavoin. Tavoitteet olivat laajoja, ja kaikki hankkeet kohdentuivat niihin – osa suuremmin, osa välillisemmin.** Kokonaisuutena hankkeista voidaan tunnistaa kaikkiin hakuilmoituksen teemoihin kytkeytyviä tuloksia. Yleisimmin hankkeet kohdentuivat ikääntyneiden asumisen ennakoinnin ja varautumisen tai uusien asuinympäristöjen kattoteemoihin. Yksittäiset hankkeet toteuttivat kehittämistyötä omista tarpeistaan lähtien, ja hankkeiden sisällöt erosivat toisistaan paljon. Näistä syistä myöskään tuloksia ei ole mielekästä verrata hankkeiden välillä, vaan suhteessa yksittäisen hanketoteuttajan tarpeeseen. Hankkeet myös laajensivat toimintaansa kertyneiden kokemusten ja oppien perusteella, mikä vaikeuttaa hyödyllisyyden arviointia suhteessa hankkeen alkuperäisiin tavoitteisiin, mutta samalla lisää tulosten hyödynnettävyyttä.
3. **Hankekokonaisuus on lisännyt erityisesti kuntien viranhaltijoiden tietoisuutta ja ymmärrystä ikääntyneiden asumisen ennakoinnin ja varautumisen tarpeellisuudesta.** Hankekokonaisuus sijoittuu osaksi pidempää ikääntyneiden asumisen kehittämisen jatkumoa, jossa keskeistä

on niin kansalaisten itsensä kuin kunnankin ennakkoinnin ja varautumisen tarpeen tunnistaminen. Tietoisuuden ja ymmärryksen kasvaminen on yksi keskeinen hankekokonaisuuden tulos, ja se muodostaa pohjaa muille kehittämistoimille sekä kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyölle. Ikääntyneiden asumiseen liittyvät kehittäminen on riippuvaista paikallisen tason – kunnan ja hyvinvointialueen – toimista. Tästä syystä sen tukeminen muutoin kuin paikalliselle tasolle suunnatulla rahoituksella on vaikeaa, vaikka skaalautuvia tuloksia ei tällä saavutettaisikaan. Keskimäärin avustus hanketta kohden oli 55 000 euroa, joka vastaa omarahoitusosuuden kanssa karkeasti yhden henkilötyövuoden kehittämispanosta. Tällainen käytännöllinen tuki kehittämiseen on koettu tarpeelliseksi, ja useimmat hankkeiden toteuttajat katsoivat, ettei vastaavaa kehitystä olisi pystytty toteuttamaan ilman myönnettyä avustusta.

4. **Ikääntyneiden asumisen toimijoiden yhteistyö on edennyt hankkeiden seurauksena.** Monissa hankkeissa sidosryhmä- ja verkostoyhteistyön koettiin vahvistuneen. Hankkeiden ja ylipäättään kuntien ja hyvinvointialueiden välisen yhteistyön avulla voidaan levittää kehitettyjä hyviä toimintamalleja ja käytäntöjä, ja näin tukea laajempaa vaikuttavuutta. Hankkeiden yhteistyöverkostot kertovat motivaatiosta ja tarpeesta tämän tyyppiselle toiminnalle. Hankkeiden välinen vuorovaikutus, kokemusten ja oppien jakaminen on koettu hyödyllisenä jo hankekaudella. Yksittäiset hankkeet kohdentuivat kuitenkin vielä useammin paikallisiin tai yksittäisiin kohteisiin kuin laajempaan strategiseen ja yhteistyötä painottavaan kehittämiseen.
5. **Hankkeiden tulokset siirtyvät käyttöön henkilöstön osaamisen, tuotettujen aineistojen ja suunnitelmien sekä uusien tai korjattujen asumisratkaisujen kautta.** Hankkeissa toteutetut kartoitukset ja kunnille tai alueen väestölle suunnatut aineistot muodostuvat jo itsessään pysyviksi vaikutuksiksi, ja esimerkiksi asumiseen liittyviä maankäytön suunnitelmia hyväksyttiin ja toimeenpantiin useissa hankekunnista. Vastaavasti esimerkiksi hankkeen pohjalta suunnitellut uudet tai korjattavat kohteet ovat luonteeltaan helposti hyödynnettäviä ja pysyviä tuloksia. Toimintamalleihin ja yhteistyörakenteisiin liittyvien tulosten pidempiaikaista vaikuttavuutta ei vielä voida arvioida. Joka tapauksessa nämä muodostavat edellytyksiä ikääntyneiden asumisen kysymysten edistymiselle vähintäänkin toteuttajaorganisaatioiden osaamisen vahvistumisen kautta.
6. **Mahdollisuus määritellä hankkeen sisältöä omista tarpeista lähtien tuki tulosten hyödynnettävyyttä.** Hankkeiden toteutus limittyi useassa kunnassa, kuntayhtymässä tai hyvinvointialueella osaksi muuta ikääntyneiden asumisen kehittämistyötä. Organisaation ja henkilöstön osaamisen vahvistaminen muodostaa edellytyksiä toimintakulttuurin muutokselle ja uusien toimintamallien syntymiselle. Samalla kuitenkin

rahoituksen kohdentuminen lähelle ”perustyötä” tekee hankemuotoisen työn vaikuttavuuden arvioimisen vaikeaksi. Tämä ei kuitenkaan vähennä avustuksen hyödyllisyyttä, varsinkaan kunnissa, joissa ikääntyneiden asumisen kehittämisen tematiikka on uutta. Tulosten siirtyminen osaksi kuntien ja hyvinvointialueiden pysyvää toimintaa edellyttää hanketoimijoiden mukaan riittävää resursointia niin henkilöstön kuin määrärahojen osalta, oikeiden yhteyshenkilöiden tunnistamista sekä selkeää vastuunjakoa ikääntyneiden asumiseen liittyvissä kysymyksissä.

7. **Hyvinvointialueiden käynnistymisen koetaan vielä vaikeuttavan yhteistyötä; hyvinvointialueiden hankkeet tukivat muutoksessa.**

Kuntien ja kuntayhtymien tai hyvinvointialueiden yhteiset hankkeet loivat toimintamalleja kuntien ja hyvinvointialueiden väliselle yhteistyölle. Hyvinvointialueiden toiminnan aloittamisen myötä monissa hankkeissa koettiin kuitenkin luotujen yhteistyörakenteiden katkenneen ja arvioinnin valmistumishetkellä linjauksia jatkosta odotettiin. Epäselvyyttä aiheuttaa erityisesti kuntien ja hyvinvointialueen roolitus ikääntyneiden asumisen kysymyksissä. Kunnan ja yhteistoiminta-alueiden yhteisten hankkeiden tuloksia on kuitenkin onnistuttu siirtämään myös hyvinvointialueiden toimintaan, ja osa koki hyötyneensä hankkeena toimimisesta muihin kuntiin verrattuna.

8. **Avustusten toteutusprosessi tuki kokonaisuuden tavoitteiden saavuttamista.** Suurin osa hankkeista koki avustusprosessin toteutuksen kokonaisuutena toimivana. Vaikka yksittäisten hankkeiden ja hakemusten suunnitelmissa oli vaihtelevuutta ja osa hankkeista kohdentui varsinkin ensimmäisellä kierroksella liian kapeasti, tiedottamisella ja hakuilmoituksen tarkentamisella pystyttiin ohjaamaan hankkeita laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Ohjausryhmätyöskentelyn edellyttämisellä on puolestaan pystytty tukemaan alueellista yhteistyötä ja hankkeiden etenemistä.

5.2 Kehittämisenäkökuomia tuleville vuosille

Ikääntyneiden asumisen kehittäminen

1. **Hyvinvointialueiden ja kuntien roolituksen selkeyttäminen.** Hyvinvointialueiden käynnistyminen on muuttanut ikääntyneiden asumisen kehittämisen toimintaympäristöä huomattavasti, ja arviointihetkellä monien hankkeiden osalta oli epäselvyyttä siitä, miten kehittämistä tullaan hyvinvointialueen kanssa jatkamaan, ja mitä tämä tarkoittaa kunnan näkökulmasta. Tilanteen selkeyttäminen mahdollisimman pian on edellytys ikäystävällisten asuin ympäristöjen ja asumisen kehittämiselle.

Hyvinvointialuelähtöisissä hankkeissa pystyttiin parhaimmillaan kokoamaan alueen kehittämistyötä yhteen ja hyvinvointialueen käyttöön eri näkökulmista. Jatkossa tiiviimmän yhteistyön edellyttäminen kuntien ja hyvinvointialueiden välillä palvelisi yhteistyön kehittämistä. Tärkeä osa yhteistyötä on asumisen näkökulman huomioiminen ja vahvistaminen ikääntyneiden palveluohjauksessa.

2. **Yhteistyön rakenteisiin panostaminen.** Asumisen ikäystävällisyyden toteutuminen edellyttää toimialat ja eri toimijat läpäisevää yhteistyötä, jonka kehittymisestä ja hyödyistä hankekokonaisuudessa näkyy paljon esimerkkejä. Toteutuakseen yhteistyö vaatii rakenteita, koordinaatiota ja resursseja. Asumisesta vastaavat ja kehittämistä koordinoivat virkamiehet ja kunnan toimielimet mainittiin hyvinä käytäntöinä, ja yhteistyön rakenteita tulisi kehittää kunnissa edelleen. Alueiden ja kuntien väliset yhteistyörakenteet puolestaan tukevat hyvien käytäntöjen jakamista, ja syntyneen verkoston toiminnan jatko tulisi pyrkiä varmistamaan.
3. **Keskeiset ikääntyneiden asumisen kehittämistarpeet ovat jo tiedossa – toimenpiteitä tarvitaan kunnissa ja hyvinvointialueilla.** Hankkeiden kokemusten perusteella monipuoliset ja erilaisiin tarpeisiin vastaavat asunnot ja palvelut, olemassa olevan asuntokannan korjaaminen ja ylipäättään viranhaltijoiden ja päätöksentekijöiden tietoisuuden lisääminen ennakoinnin ja varautumisen tarpeista nousivat esiin. Ikääntyvien oman varautumisen ja ennakoinnin tarvetta korostettiin, ja tämä nousi myös useimmissa hankkeissa keskeiseksi, ja osin yllättävän riittämättömällä tasolla olevaksi tekijäksi. Näihin hankkeissa on kohdennettu toimenpiteitä, mutta vastaavia toimenpiteitä tarvitaan myös jatkossa.

Avustusprosessi

1. **Ikääntyneiden asumisen kehittäminen hyötyisi pitkäjänteisemmästä rahoituksesta.** Yksittäiset hankehaut tuottavat pistemäisiä tuloksia, ja kehittämistyön pysyvyys edellyttää kunnilta sekä panostuksia tulosten juurruttamiseen että jatkokehittämiseen. Resurssien puute vaikeuttaa kehittämistyötä kunnissa. Suhteessa ikääntyneiden asumisen kehittämistarpeisiin panostus on ollut kokonaisuutena melko vähäinen. Ikääntyneiden asumisen ennakoinnilla ja varautumisella voidaan vaikuttaa myös raskaiden palveluiden kysyntään ja kustannuksiin tulevaisuudessa. Vaikka yhteistyön tarve hyvinvointialueen kanssa korostuu jatkossa, kunnat ovat silti keskeinen toimija herättelemään kuntalaisia oman asumisensa ennakointiin.
2. **Rahoituksen kohdentaminen.** Hakuilmoituksen teemat olivat väljiä ja mahdollistivat toteuttajien omasta tarpeesta lähtevän kehittämisen ja

muutokset suunnitelmissa. Tämä tuki tulosten hyödynnettävyyttä. Jos toimenpiteitä halutaan ohjata vielä tiiviimmin yksittäisiin teemoihin, jotka näissä hankkeissa ovat jääneet vähemmälle huomiolle, tämä tulisi määritellä avustuksen ehdoksi. Samalla kuitenkin saatetaan menettää hakijoita, jotka haluavat kohdentaa kehittämisen muulla tavoin. Nyt toteutetun haun suuntaamista on tuettu informaatio-ohjauksella (webinaarit, keskustelut hankkeiden kanssa, raportointivaatimukset, ohjausryhmätyöskentely), jolla pystytään auttamaan hankkeita, mutta joka on myös hyvin resursseja vievää.

- 3. Rahoituksen vaikuttavuus vahvistuisi tulostulostietä.** Pistemäistä vaikuttavuutta laajempaa hyötyä voidaan saada, mikäli kehitettyjä toimintamalleja saadaan levitettyä mahdollisimman laajalle. Kaikkia hankekokonaisuuteen suunniteltuja viestintätoimia ei saatu toteutettua viestintäresurssien puuttuessa. Vastaavan tyyppiset avustushaut hyötyisivät jatkossa vahvemmista panostuksista erityisesti tuloksista viestimiseen. Hankkeiden yhteiset tilaisuudet ovat olleet toimivia keskinäiseen tulosten levittämiseen, mutta tarvitaan myös laajemmalle yleisölle suunnattua viestintää.

Liitteet

Liite 1. Hankkeiden perustiedot

Nimi ja toteuttaja	Tavoitteet	Toteutusaika	Hankehakemuksen mukaiset kokonaiskustannukset
Ikäystävällinen asuminen (Savitaipale) Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystyöryhmä	Tuetaan kunnassa meneillään olevaa asumisen rakennemuutosta ja lisätään asuin ympäristöjen ikä- ja muistiystävällisyyttä ja yhteisöllisyyttä.	1.10.2020–31.10.2021	98 840 €
Ikä- ja muistiystävällinen Haukivuoren taajama-alue (Mikkeli) Etelä-Savon sosiaali- ja terveystyöryhmä Essote	Kehitetään Haukivuoren taajama-alueen toimintoja ja ympäristöä ikä- ja muistiystävällisemmäksi.	31.10.2020–31.10.2021	115 000 €
Ikääntyvien asumisen kehittäminen Haapajärvellä Haapajärvi	Mahdollistetaan ikäihmisten asuminen omissa kodeissaan ja selvitetään kaupungin vuokratilojen kiinteistökannan mahdollisuudet mukautua tähän tarpeeseen. Tavoitteena luoda myös uusi ikäystävällinen alue.	1.10.2020–31.12.2021	116 600 €
IHANA – ikääntyvien hyvä asuminen Jyväskylässä Jyväskylän kaupunki	Analysoidaan kolmea erityyppistä asuin aluetta ikääntyvän väestön asumisen ja asuin ympäristön näkökulmasta ja kehitetään ennakointiin ja varautumiseen liittyvää tiedottamista.	1.10.2020–31.12.2021	65 800 €
Ikäystävällinen Kalajoki -kehittämishanke Kalajoki	Laaditaan kehittämissuunnitelmia Kalajoen ydinkeskustan alueelle ja toteuttamisselvitys ikäystävällisestä asumisesta ja ympäristöstä ikääntyneiden tarpeet huomioiden.	1.10.2020–31.10.2021	98 000 €
Ikävihreä Prunssi Kemi	Aluesuunnitelma Prunssin kortteleiden kehittämisestä ikä- ja muistiystävälliseksi asuinalueeksi ja toimintamalli edistämään kemiläisten ikääntyvien hyvinvointia.	1.11.2020–31.12.2021	97 000 €
Marttilanpuistosta esteetön, esteettinen ja yhteisöllinen korttelipuutarha Kerava	Luodaan Marttilanpuistosta esteetön, yhteisöllinen ja esteettinen korttelipuutarha, jossa on muistijälkiä ja aistielämyksiä kaikenikäisille.	1.11.2020–30.11.2021	30 000 €

Nimi ja toteuttaja	Tavoitteet	Toteutusaika	Hankehakemuksen mukaiset kokonaiskustannukset
Ikäihmisten paikat ja asumisen tarpeet Lahti	Selvitetään, millaisia muutoksia Lahden asuntomarkkinoilla tapahtuu lähitulevaisuudessa sekä millaisia tarpeita on odotettavissa palveluverkkoon ikääntyneiden näkökulmasta.	1.10.2020–30.11.2021	23 000 €
Lapinjärven muistiystävällisen taajaman valaistuksen kehittäminen Lapinjärvi	Kehitetään Lapinjärven muistiystävällisen taajaman valaistussuunnitelma hyödyntäen osallistavaa suunnittelua ja yhteiskehittämistä.	1.1.2021–30.10.2021	20 000 €
”Mun koto – paras paikka” -hanke Lapua	Muutetaan ikääntyneiden palvelutoiminta vastaamaan paremmin nykyistä ja tulevaa palveluntarvetta muuttamalla kolmen palvelutalon toiminta senioritaloksi ja hyödyntämällä kiinteistöjä ikääntyneiden hyvinvointia tukevinä kokoontumis- ja harrastetiloina.	1.11.2020–31.12.2021	67 980 €
Suvirannan asumiskorttelin käytettävyysselvitys – toimintaympäristön muutos ja kehitystarpeet Marttila	Käytettävyysselvitys ja suunnitelma erilaisista muunneltavista ja yhteisöllisistä asumis- ja palveluratkaisuista olemassa olevaan ikäihmisten, vammaisten ja pitkäaikaissairaiden asumiskortteliin.	1.11.2020–31.12.2021	83 333 €
Kyläyhteisössä tuki ja turva Mänttä-Vilppula	Tehdään rivitalokohteisiin muutossuunnitelmat, joilla varaudutaan tulevaan väestönkehitykseen.	5.10.2020–31.12.2021	100 000 €
Auttava yhteisö Oulu	Parannetaan ikääntyneiden ja muiden erityisryhmien kotona asumisen edellytyksiä vahvistamalla yhteisöllisyyttä ja myönteistä asenneilmapiiriä asuinyhteisöissä.	1.1.2021–31.12.2021	116 666 €
Välimuotoista asumista ikääntyneille Tampereella ja Orivedellä Tampere	Selvitetään, miten välimuotoinen asuminen ja sitä tukeva palvelukorttelitoiminta saadaan toteutettua erilaisissa välimuotoisen asumisen kohteissa Tampereella ja Orivedellä.	1.11.2020–30.11.2021	100 000 €
Vanhuspalvelujen rakennemuutos Turku	Kartoitetaan ja suunnitellaan välimuotoisen asumisen ja perhehoidon kokonaisuutta Turussa, jotta saadaan ennaltaehkäistyä ja vähennettyä raskaampien palvelujen tarvetta.	1.10.2020–31.12.2021	116 667 €

Nimi ja toteuttaja	Tavoitteet	Toteutusajka	Hankehakemuksen mukaiset kokonaiskustannukset
Ikäihmisten asumisen kehittäminen Kuopio	Edistetään ikäihmisten asumista ja hyvinvointia Kuopiossa ja muodostetaan kokonaiskuva ikäihmisten asumisesta epäkohtiin puuttumisen edistämiseksi.	1.11.2020–31.12.2021	76 000 €
Asikkalan kunnan ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma Asikkala	Kartoitetaan Asikkalan ikäihmisten asuinympäristön ja asuntokannan nykytilaa ja korjaustarpeita. Edistetään asukkaiden tietoisuutta tuista ja mahdollisuuksia asuntojen korjaamisessa.	1.8.2021–30.9.2022	40 000 €
Ikääntyneiden asumisratkaisut (Taipalsaari) Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri ky	Edistetään ennakoivaa toimintaa ikääntyneen väestön tukemiseksi, laaditaan toimenpide-ehdotukset Taipalsaaren kunnan alueiden ikäystävällisyyden ja tulevaisuuden asumisratkaisujen parantamiseksi.	1.9.2021–30.6.2023	117 000 €
Ikäystävällisen asumisen kehittämistä osallistamalla ja yhteistyöllä Hamina	Kartoitetaan yhteisöasumisen kiinnostusta ja potentiaalia ja mahdollisuuksia Tervasaassa.	1.8.2021–30.11.2022	60 000 €
Meikä asuu missä haluu: prosessit sisältävä työkalupakki kunnille varauduttaessa elinvoimaisen ja ikäystävällisen asumisen tulevaisuuteen erilaisilla asuinalueilla, taajamissa ja pitäjissä. Hämeenlinna	Luodaan kansallista ja kansainvälistä tietoa hyödyntävä ennakkoinnin ja varautumisen toimintamalli ikäystävällisen asumisen toteutumiseksi.	9.8.2021–31.12.2022	133 333 €
Senioriasumisen kehittämishanke Jämsä	Ennakoidaan ja varaudutaan väestön ikääntymiseen ja asumisvaihtoehtojen kasvaneeseen tarpeeseen ja tarjontaan.	1.6.2021–30.11.2022	130 000 €
Ikäihmisten viriketupa Kangasniemi	Luodaan ikäihmisille virikkeellinen asuinympäristö ja tuetaan heidän yhteisöllisyyttään ja osallisuuttaan.	1.6.2021–31.10.2022	94 886 €
As Oy Kurikan Koulukatu 55 asuntojen muuttaminen ikääntyneiden asumiseen sopivaksi Kurikka	Selvitetään mahdollisuudet muokata Jurvan taajama-alueella sijaitsevia asuntoja palvelemaan ikääntyvän väestön tarpeita. Hanke keskeytyi.	1.7.2021–31.12.2022	120 000 €

Nimi ja toteuttaja	Tavoitteet	Toteutusaika	Hankehakemuksen mukaiset kokonaiskustannukset
Eloisaa – asumista senioreille Kärkölässä Kärkölä	Kehitetään asumisen ennakointia lisäämällä esteettömän asumisen ja lähipalveluiden saatavuutta ja tarjontaa.	1.6.2021–31.10.2022	63 000 €
Kotoisa ehto – Välimuotoiset asumisratkaisut kotona asumisen tukena Nokia	Edistetään asumista selvittämällä ikääntyneiden asumistarpeita Nokialla välimuotoisten asumisratkaisujen osalta.	1.10.2021–31.8.2022	50 000 €
Ehtookontu Paimio	Rakennetaan senioritalojen yhteyteen hybridimuotoinen välimuotoisen asumisen yksikkö, johon tulee esteettömiä asuntoja ikääntyneille.	1.6.2021–30.11.2022	134 300 €
Ikäihmisten asumispalveluiden kartoitus Parainen	Kartoitetaan ikääntyneiden asumisen nykytilaa ja tunnistetaan ikääntyneiden asumisen haasteita Paraisilla.	06/2021–02/2022	26 700 €
Ikäihmisille turvallinen ja esteetön asuminen Pori	Luodaan uusia suunnitteluratkaisuja ikäystävällisille asuinympäristöille ja selvitetään ikääntyneiden asumispalveluiden tarve välimuotoisen asumisen osalta.	1.8.2021–31.12.2022	133 000 €
Ikäihmisten palvelukortteli Pornainen	Suunnitellaan olemassa olevan Aurinkomäen palvelukeskuksen yhteyteen tulevaa ikäihmisten välimuotoista asumista, palveluja ja viriketoimintaa ja kartoitetaan Pornaisten ikääntyneiden asumisen ja hyvinvoinnin nykytilanne.	1.8.2021–30.6.2023	124 000 €
Yhteisötalot Pälkäne	Suunnitellaan monistettava yhteisöllisen asumisen talokonsepti.	1.6.2021–30.10.2022	130 000 €
IkäEloa asumis- ja palvelukortteli Rovaniemi	Tuetaan ikäihmisten asumisen ja asumispalveluiden rakennemuutosta kohti monimuotoista asumista yhdistävää mallia ja kehitetään uusia välimuotoisia asumisratkaisuja.	1.5.2021–31.3.2023	120 000 €
Seniorien kyläasumista Ruskolla – palvelut lähellä -hanke Rusko	Kehitetään ruskolaisille ikääntyneille nykyistä monimuotoisempia asumisvaihtoehtoja maaseutumaisissa kunnissa.	1.10.2021–30.11.2022	68 000 €

Nimi ja toteuttaja	Tavoitteet	Toteutusaika	Hankehakemuksen mukaiset kokonaiskustannukset
Ikäihmisten asumisen kehittäminen Siilinjärven kunnassa Siilinjärvi	Aktivoidaan ja tiivistetään yhteistyötä eri sektorien välillä ja luodaan toimintamalli ikäihmisten palveluiden saavutettavuuden edistämiseksi.	1.9.2021–31.8.2022	128 000 €
Yhdessä ikääntyen, hyvinvointia edistävä asuminen Sodankylässä Sodankylä	Luodaan Sodankylään malli, jossa tarjolla on palvelujen läheisyydessä eri elämäntilanteisiin sopivia, yhteisöllisyyttä ja toimintakykyä edistäviä asumisratkaisuja viihtyisässä elinympäristössä.	1.8.2020–30.11.2022	131 573 €
Seniorikampus Somero	Lisätään asumisen ennakointia ja varautumista ja kerätään uutta tietoa kotona asumisen haasteista ja palvelutarpeista tulevaisuuden palveluiden suunnittelemisen tueksi.	1.6.2021–31.1.2023	133 000 €
Kasvua keskustaan Perusturvaliikelaitos Saarikka	Rakennetaan yhdessä tekemisen edellytykset kuntayhtymän kuntien keskustojen asumisen tiivistämisen toimenpiteille ikäihmisten tarpeita kuunnellen.	1.8.2021–31.10.2022	40 000 €
Savon Villin Lännen Ikääntyneiden asumisen ”Master Plan” Suonenjoki	SavoGrown alueen kuntien ikääntyvien asumisen tiedolla johtamisen osallistava strategiaproessi, joka tukeutuu vahvasti tiedonkeruuseen ja ennakointiin.	1.10.2021–30.9.2022	67 800 €
Yhteisöllisen asumisen malli Tuusulassa Tuusula	Edistetään yhteisöllistä asumista ja kehitetään innovatiivisia yhteisöllisen asumisen ratkaisuja ikääntyneille.	1.6.2021–30.11.2022	120 000 €
Meän Tupa Ylitornio	Järjestetään ikäihmisille suunnattu välimuotoinen, yhteisöllinen asumismuoto ”Meän Tupa”.	14.6.2021–31.1.2023	110 000 €
Ikäystävällinen Ruokolahti Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystyöryhmä	Selvitetään tulevaisuuden asumisratkaisuja ja kehitetään ikäystävällisyyttä Ruokolahdella.	1.5.2022–30.6.2023	93 000 €
Ikääntyvien asuinkaupunki Ylä-Savossa Iisalmi	Luodaan kokonaisvaltainen ikääntyneiden asuinolojen kehittämissuunnitelma kaupunkikeskustaan ja terveystyöryhmän ympäristöön.	1.6.2022–30.6.2023	100 000 €

Nimi ja toteuttaja	Tavoitteet	Toteutusajka	Hankehakemuksen mukaiset kokonaiskustannukset
OSUVA – osallisuutta ikääntyneiden asuinympäristöissä Jyväskylä	Kehitetään asuinympäristöjen yhteisöllisyyttä, ylisukupolvisuutta, kohtaamista ja sosiaalista saavutettavuutta.	1.5.2022–30.6.2023	48 000 €
Yhdessä yhteisöllisyyttä ikäihmisille Kangasniemi	Tehostetaan Kangasniemen alueen toimijoiden keskinäistä yhteistyötä ja tarjotaan monipuolisia palveluja ikääntyneille asukkaalle.	1.8.2022–30.4.2023	47 831 €
Ikääntyneiden asumisen kehittäminen Lapin hyvinvointialue	Luodaan Lapin hyvinvointialueelle laaja-alainen yhteinen ikäihmisten asumisen sekä asumispalveluiden kehittämissuunnitelma, joka kattaa kaikki kunnat.	1.5.2022–30.6.2023	133 200 €
Ikäihmisten asumisen kehittäminen – dataa ja kehittämisen ideoita Lappeenranta	Kehitetään ikäihmisten asumista Lappeenrannassa.	1.5.2022–30.6.2023	115 000 €
Hyvinvointiosuuskunta välimuotoisen asumisen toimijana Outokumpu	Luodaan Outokummun ikääntyvän väestön tarpeisiin välimuotoisen asumisen toiminnallinen organisaatio, joka yhdistää vapaaehtoistoiminnan julkisiin ja yksityisiin palveluihin.	1.6.2022–30.6.2023	98 520 €
Ikääntyneiden hyvinvointia tukeva ja sosiaalisesti saavutettava asuminen Pirkkala	Kehitetään omaehtoiseen ennakoimiseen ja varautumiseen liittyvää tiedottamista, neuvontaa ja ohjausta.	1.5.2022–30.6.2023	75 000 €
Suunnitelma ikääntyneiden asumisen kehittämiseksi Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä Siun sote	Kehitetään ikääntyneiden asumista Pohjois-Karjalan alueella.	1.5.2022–30.6.2023	65 000 €
Ikäihmisten kotona asumisen tukeminen (Pornainen, Askola, Myrskylä ja Pukkila) Pornainen	Edistetään ikäihmisten asuntojen korjausta ja parannetaan niiden esteettömyyttä, toimivuutta ja turvallisuutta.	1.5.2022–30.6.2023	80 000 €

Nimi ja toteuttaja	Tavoitteet	Toteutusajka	Hankehakemuksen mukaiset kokonaiskustannukset
Tilaa kaikelle hyvälle – ikääntyvän seinäjokelaisen asumisen mahdollisuudet Seinäjoki	Luodaan ikäihmisten hyvän asumisen ja asuinympäristöjen kehittämissuunnitelma ja kehitetään Kasperissa sijaitsevaa palvelukorttelia.	2.5.2022–30.6.2023	87 700 €
Kehittyvä ja ikäystävällinen Siilinjärvi Siilinjärvi / Pohjois-Savon hyvinvointialue	Aktivoidaan ja laajennetaan sektorien välistä yhteistyötä ja luodaan malli, joka edistää ikäihmisten informaation saamista ja palvelujen saavutettavuutta.	1.9.2022–30.6.2023	133 333 €
Yhteisöt ja yhteisöllisyys osana ikääntyvien kotona asumisen tukemista Somero	Tiivistetään yhteistyötä Someron kaupungin ja alueella toimivien yhdistysten ja yhteisöjen välillä ja hyödynnetään yhteisöllisyyttä ikääntyvien kotona asumisen tueksi.	1.6.2022–30.4.2023	55 000 €
MUISTIKÖKKÄ – muisti- ja ikäystävälliset kylät ja taajamat 2022–2023 Teuva	Edistetään ikäihmisten ja muistisairaiden osallisuutta asuinympäristössään.	1.5.2022–30.6.2023	42 850 €
Varsinais-Suomen Ikäasumisen hanke Turku/Varsinais-Suomen hyvinvointialue	Kevennetään palvelurakentamista ja tuetaan ikääntyneiden kotona asumista asumisen monimuotoisuutta lisäämällä.	8.4.2022–30.4.2023	133 334 €
Ikäystävällinen asuin ympäristö Tuusulan keskustaan Tuusula	Tuetaan kotona asumista ja ikääntyneiden asumisratkaisuja Tuusulan keskusta-alueella ja kehitetään siitä ikäystävällistä asuin ympäristöä.	11.4.2022–30.6.2023	130 000 €
Yhteisöllisyyttä edistävät ikäystävälliset kylät Vantaa	Tuotetaan kaksi vaihtoehtoista ikäystävällisen kylän konseptia, joita voidaan hyödyntää eriytyisryhmien asumisen ja rakennetun ympäristön suunnittelussa.	1.5.2022–30.6.2023	133 900 €
Senioriasumisen kehittäminen Ylivieska	Kehitetään senioriasumista Ylivieskassa.	1.5.2022–30.4.2023	50 500 €

Liite 2. Hakuilmoitus 2022

Erityisavustushakuilmoitus: Avustukset ikäohjelmasta kuntien ikääntyneiden asumisen kehittämiseen

Osana kansallista poikkihallinnollista Ikäohjelmaa 2030 ympäristöministeriö toteuttaa Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmaa vuosina 2020–2022. Tavoitteena on tukea ikääntyneitä ja kuntia ennakoimaan ikääntyneiden asumisen tarpeita ja varautumaan niihin, lisätä ikäystävällisten asumisvaihtoehtojen tarjontaa sekä kehittää asuinalueita ikääntyneille sopiviksi. Ikäystävällisiksi suunnitellut asunnot ja asuinalueet sopivat kaikille.

1 Ympäristöministeriön valtionavustuksen kohteena oleva toiminta

Hankkeiden toimenpiteillä avustetaan kuntien, kuntayhtymien ja tulevien hyvinvointialueiden kehittämishankkeita. Niillä tuetaan ikääntyneiden kansalaisten, kuntien ja tulevien hyvinvointialueiden varautumista tuleviin asumisen tarpeisiin, kehitetään asumista ja asuinalueita ikäystävällisemmiksi ja tuetaan kuntien ja tulevien hyvinvointialueiden yhteistä kehittämistyötä ikääntyneiden asumisen kysymyksissä. Hankkeiden tulee olla sisällöltään laaja-alaisia, eikä yksittäisiin rakennuksiin myönnetä avustuksia. Esimerkiksi kohteen peruskorjausta tai uuden rakennuksen suunnittelua tai yhteisöllisen toimintapaikan kehittämistä ei rahoiteta.

Avustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että hankkeen tulee

1. lisätä ikääntyneiden asumisen ennakointia ja varautumista kuntien ja kansalaisten osalta (esim. kokonaisvaltainen ikääntyneiden asuinolojen kehittäminen, kunnan ennakkoinnin ja varautumisen pitkäjänteinen suunnitelma, ARA-tuetun asumisen kehittäminen ikääntyneiden tarpeisiin)

tai

2. parantaa asumisen ja asuinympäristöjen ikäystävällisyyttä laaja-alaisesti (esim. esteettömyys, toimivuus, turvallisuus, muistiystävällisyys, yhteisöllisyys)

tai

3. vahvistaa kuntien ja tulevien hyvinvointialueiden yhteistä kehittämistyötä ikääntyneiden asumisen kysymyksissä (esim. ikääntyneiden asuminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä, vanhuspalvelulain asumista koskevien tehtävien toteutus, asumispalveluihin liittyvät kysymykset).

Taustatietoa aihepiiristä löytyy Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmasta ja Ikääntyneiden asumiseen liittyviltä nettisivuilta:

- [Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma](#)
- [Ikääntyneiden asuminen](#)
- [Aiheeseen liittyvät raportit](#)

Hakijana tulee olla kunta tai kuntayhtymä, mutta hankkeen yhteistyössä voi olla mukana muu y-tunnuksellinen toimija. Hakijana voi olla myös hyvinvointialue. Ympäristöministeriön osuus hankkeen avustuskelpoisista kustannuksista voi olla enintään 60 %, kuitenkin enintään 80 000 euroa/hanke. Avustuksia jaetaan tässä haussa yhteensä enintään 1 300 000 euroa.

Hakijan omarahoitusosuus voidaan toteuttaa myös omana työnä. Tällöin toteuttajan tulee selvästi pystyä osoittamaan raportoinnissaan, että työtunnit on käytetty haettuun hankkeeseen (esimerkiksi tuntikirjanpidon kautta). Avustus myönnetään valtionavustuslain (688/2001) 5 §:n mukaisena erityisavustuksena sisällöltään ja tarkoitukseltaan rajattuun hankkeeseen. Avustusta myönnetään vain hankkeisiin, jotka täyttävät valtionavustuslain 7 §:ssä määritellyt yleiset edellytykset valtionavustuksen myöntämiselle.

Huom! Rakennus-, infrastruktuuri- tai laiteinvestoinnit eivät ole avustuskelpoisia kustannuksia. Hankkeiden tulee olla sisällöltään laaja-alaisia, eikä yksittäisiin rakennuksiin liittyvään kehittämiseen/suunnitteluun myönnetä avustuksia.

2 Hakuohjeet

Hakemusten tulee olla jätetty 11.3.2022 klo 16.15 mennessä. Määräajan jälkeen saapuneita hakemuksia ja liitteitä ei huomioida. Avustusta haetaan sähköisen hakujärjestelmän kautta hakulomakkeella, josta hakemus ohjautuu ympäristöministeriön kirjaamoon.

- [Erityisavustuksen hakulomake](#)

Hankkeeseen voi sisältyä alihankintaa, mutta avustettavat kustannukset eivät voi muodostua yksinomaan alihankinnoista. Avustettavan hankkeen edellytyksenä on, että kunta/kuntayhtymä osallistuu omalla työpanoksellaan vähintään 30 % kokonaistyoosuudesta. Avustettava hanke ei voi saada muuta valtion tukea samoihin kustannuksiin, joita nyt avustetaan.

- [Erityisavustuksen tukikelpoiset kustannukset](#)

3 Arviointiperusteet

Arvioinnista vastaavat ympäristöministeriön ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA) asiantuntijat alla mainittujen kriteerien mukaisesti. Hakuilmoituksessa ilmoitettujen avustusehtojen vastaiset tai vaillinaisesti täytetyt hakemukset hylätään.

Arviointikriteerit ovat:

1. Innovatiivisuus ja toteuttamiskelpoisuus
 - Hanke tähtää tulevaisuuteen ja siihen liittyä innovatiivisia tekijöitä tai piirteitä.
 - Hanke soveltaa olemassa olevia ratkaisuja uudella tavalla tai aihealueella.
 - Hanke on realistisesti toteutettavissa esitetyn suunnitelman, aikataulun ja resurssien mukaisesti.
2. Yhteistyö
 - Hankkeessa ovat mukana toteuttamisen kannalta keskeiset yhteistyötahot: kunnan eri hallintokuntia, tuleva hyvinvointialue, järjestöjä ja yrityksiä.
 - Ikääntyneet ovat edustettuina, esimerkiksi vanhusneuvosto, kansalais- tai ikääntyneiden raati.
 - Hankkeessa kehitetään uudentyypisiä yhteistyö- ja toimintamuotoja.
3. Hyödynnettävyys ja vaikuttavuus
 - Hanke liittyy kuntien ja tulevien hyvinvointialueiden kannalta ikääntyneiden asumisen keskeiseen haasteeseen ja vauhdittaa sen kannalta merkittäviä pitkän aikavälin ratkaisuja.
 - Hankkeella on merkittävää vaikuttavuutta ja sen tuloksia voidaan hyödyntää muissa kunnissa ja hyvinvointialueilla sekä valtakunnallisesti.
 - Rahoitettavat hankkeet tuottavat ratkaisuja väestöltään ja sijainniltaan erilaisiin kuntiin ja hyvinvointialueille.

4 Päätökset

Arviointi pyritään tekemään 8.4.2022 mennessä. Tieto avustettavista hankkeista lähetetään hakijan hakemuksessa ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen, ympäristöministeriön tiedotteella sekä ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelman nettisivuilla.

Ympäristöministeriö tekee tämän jälkeen jokaiselle hakijalle kirjallisen valtionavustus päätöksen, myönteisen tai kielteisen. Ministeriö voi myöntää avustusta myös haettua vähemmän.

5 Hankkeen toteutus ja maksatus

Hanke voi käynnistyä ja kustannukset ovat avustuskelpoisia vasta, kun avustuspäätös on tehty. Hanke tulee toteuttaa huhtikuun 2023 loppuun mennessä.

Valtionavustuksen saaja sitoutuu raportoimaan hankkeen toteutumisesta, antamaan selvityksen valtionavustuksen käyttämisestä (erillinen kirjanpito, työaikakirjanpito ja tilintarkastajan lausunto) ja julkaisemaan tulokset hankkeen päätyttyä. Väliraportointi toimitetaan ministeriöön 30.9. mennessä. Väliraportin yhteydessä ei tarvita tilintarkastajan lausuntoa. Loppuraportti toimitetaan ministeriölle viimeistään 2 kk hankkeen päättymisen jälkeen.

6 Ohjelman tarjoama muu tuki

Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma tarjoaa hankkeille toteutuksen tukea ja verkottumistilaisuuksia. Ohjelmassa jaetaan myös ikääntyneiden asumiseen liittyvää tietoa ja hyviä käytäntöjä nettisivujen, seminaarien ja muun yhteistyön kautta. Tarvittaessa hankkeelle voidaan perustaa ohjausryhmä, joka tukee hankkeen toteutusta ja tulosten hyödyntämistä.

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

ISBN: 978-952-361-394-2 PDF

ISSN: 2490-1024 PDF